

Lidové
tance
z Čech,
Moravy
a Slezska

III.

*Východní
Čechy*

LIDOVÉ TANCE Z ČECH, MORAVY A SLEZSKA

Díl III.

VÝCHODNÍ ČECHY

POPISY TANCŮ
ke stejnojmenné videokazetě

Zpracovala:

Hannah Laudová

Ústav lidové kultury
Strážnice
1997

Redakční rada:

Prof. Zdenka Jelínková

Mgr. Jan Miroslav Krist

PhDr. Hannah Laudová, CSc.

PhDr. Karel Pavlišťík, CSc.

VÝCHODNÍ ČECHY

jako široký region lidové hudebnětaneční tradice zaujímají v českém kulturním životě důležité místo. Jednak se centrální Královéhradecký kraj rozšířil v období 1749-1849, kdy došlo k novému rozdělení krajů, o zaniklý Bydžovský kraj a byly k němu přiřazeny i některé podhorské části Boleslavského kraje. Také kulturní propustnost správního území kraje Čáslavského a Chrudimského, které s Královéhradeckým krajem sousedily, vytvořila neobyčejně sjednocený prostor rozvoje lidové tradice. Na celém území těchto krajů se rychle rozšířily typy starších klasických českých tanců, jakými byly například furiant, vrták, obkročák, dupák aj., zaznamenané v nejstarších pramenech. Stejně tak tomu bylo s ranými novými společenskými tanci v poslední třetině 19. století, jimž vévodily rejdivák s rejdivačkou, gallop, lendlery a samozřejmě česká polka, domácí obdoby valčíku i ohlasy čtverylkových tanců. To ovšem neznamená, že na území Východních Čech se nevytvořila také zvláště aktivní střediska, která vlivem různorodého životního prostředí a částečně i etnické povahy obyvatelstva, vtiskla svému repertoáru osobitý charakter. Nasvědčují tomu i samocharakterizující texty doprovodných písní, které odrážejí stránky mentality i zvyklosti tance provázející.

Je třeba připomenout, že obecně vysoká míra kulturní aktivity nepramenila jen z okruhu působnosti druhého nejvýznamnějšího vzdělanostního centra Čech - královského města Hradce, ale také z dalších, neobyčejně početných měst Východočeského kraje, v jejichž okruhu působila také velká řada obrozeneckých osobností českého kulturního života. Konkrétně se s nimi setkáme při sledování jejich účasti na rozvoji tanečního dění v následující kapitole. Ke každé oblasti Východních Čech by bylo možné uvést obsáhlé historické a národopisné pojednání, které by zatížilo míru této publikace. Tyto údaje však nelze podceňovat, protože mohou být v mnohém inspirativním podnětem k novodobému zpracovávání taneční tradice. Proto byly začleněny také do soupisu literatury v obsáhlejší míře.

Zhruba lze území Východních Čech rozdělit na několik základních oblastí, jimiž se řídilo i uspořádání tanců na kazetě. Některé tituly tanců jsem v popisové části doplnila o bližší údaje

o konkrétní provenienci tance, které snad potěší zejména tamní rodáky.

V okruhu geografické integrály lze do Východních Čech začlenit západní část rovinné polabské oblasti Pardubicka a mírné pahorkatiny Přeloučska, spojujících jedním typem lidových tanců také bohdanečskou proslulou "dílnu", v níž se pravděpodobně zrodilo povědomí o původu národního tance "polky". Patřily do poloviny 19. století do Chrudimského kraje.

Středovou severozápadní část pokračujícího "zlatého pruhu" hradeckého Polabí vyplnila svou společenskou aktivitou některá charakteristická města, jakými byly Bydžov, "harfenické" Nechanice, Kopidlno a další města a městečka rozlehlého zázemí Hradce. Severním směrem na ně navázaly části Hradeckého kraje, které je možné tentokrát označit jako osobité taneční oblasti: Hořicko, Jičínsko a v dosahu tohoto Českého ráje vlastní individualitou opředená národní literární střediska Sobotka, Železnice, Miletín a Lázně Bělohrad. Stačí si s nimi spojit několik jmen: Erben. Hanka. Šrámek ad., aby bylo jasné, nakolik jejich činnost přispěla k celkovému kulturnímu ovzduší těchto menších měst. Často skrývají takové poklady, jakým je železnická sbírka starších tanečních pořádků nebo zápisy partitury starých hudebníků v bělohradském muzeu, či celé literární dílo věnované lidu tohoto kraje z Raisovy pohorské Zvičiny.

Východočeskou, historicky prokázanou krajovou taneční náruživostí vyvrcholila vzácná a žánrově poutavá starší tradice podkrkonošská a vlastní hřebenná oblast Krkonoš, k jejímž vyhraněným typům tanců se ještě vrátíme. V celé této příhraniční oblasti se také setkáme s paralelním výskytem variant německých tanců anebo s jejich přenesenými názvy, které se do lidové terminologie dostaly přirozeně vlivem soužití se zdejším německým etnikem. Není však možné tento repertoár tanců jednostranně připisovat jen jejich přejímání, neboť tuto skutečnost vyvolaly také proudy módních společenských tanců - kdysi oblíbených ländlerů, přísunných valčíků a dalších dobových forem, pěstovaných nejen v Praze, ale také ve venkovských městech.

Z území, které tvoří předěl mezi Krkonošemi a Orlickými horami včetně Broumovského výběžku, se mnoho druhů lidových tanců v zápisech buď nezachovalo anebo dosud nebylo objeveno. Patrně má pravdu Z. Nejedlý, který vymezil okruh kulturně aktivního života oblasti "počínajíc Opočnem. Dobruškou a Hro-

novem, Policí a Broumovem končíc, s Českou Skalicí a Náchodem uprostřed a Červeným Kostelcem a Úpicí na okraji" a kde bylo "přímo naseto malých měst", která na konci 30. let 19. století následovaly příklad věhlasných kulturně společenských bálů a slavností v Novém Městě nad Metují. Tehdy již vrstvu lidových tanců překryly nové společenské tance, pronikající rychle i na venkov. Přesto se dovídáme, že se zde tančily ještě: kalamajka, vrták (z vyprávění babičky Boženy Němcové), kolem Hronova ekos, majncká, minet a vokočák (A. Jirásek, U nás, 2. díl) a maděra na Náchodsku a kolem Dobrušky (týž, díl 1.). Se stejným repertoárem se sejdeme na Rychnovsku, daleko ještě v rozšířenější podobě s tanci zachovanými v paměti starších generací ve Vycpálkově sbírce, která uvádí i dva tance z Jaroměře a z Police nad Metují. V širokém zázemí Královéhradecka, středisku vlastenecké vzdělanosti i místa okázalých bálů, početný repertoár starších lidových tanců ani tady nezahynul a byl předáván z jedné generace do druhé. To potvrzují i příklady uložené ve sbírce J. Michala, které jsme mohli, alespoň v malém výběru, představit.

Krajinu Orlických hor a její široké podhůří je možné považovat, rovněž díky paměti starších generací, hlavně venkovských muzikantů, za skutečnou osobitou taneční oblast. Celkové životní podmínky chudobnějšího podhorského kraje sice připomínají prostředí Vysočiny, ale taneční projev tu nebyl tak umírněný, ale spíše naplněný bezprostřední živelností. I tady se setkáváme také s tanci společnými českému i německému etniku ("šuptajč"). avšak převážně soustředěnými do vyšší polohy pohoří. Středem obnovené paměti na bohatou žeň lidových tanců se stalo Rychnovsko, a to díky sběratelskému úsilí prof. Josefa Vycpálka, jehož radius odborné práce obsáhl i příklady tanců z Dobrušky, Opočna, Vamberecka, Žamberecka a Choceňska. Prozatím se nepodařilo objevit též něco příznačného pro podhradí tří kdysi mocných hradů: Litice, Potštejna a Žampachu, střídavě omývaných Tichou a Divokou Orlicí. Srázné skalnaté ostrohy dokázaly zde ještě zkrotit přebytečné proudy vody, které si v dolní části svého toku několikrát změnilly své řečiště a z okolí Týniště, Třebechovic a přilehlých vsí dokázaly vytvořit malé moře, zvládnutelné jen mnoha kanály i soustavou sezónních můstků přes louky (a musím se přiznat, že k radosti nás dětí). Obě zmíněná městečka, kde se konaly známé trhy a byla rozvinuta řemesla -

například koželužské a hrnčířské, si zachovala jen matnou paměť např. na řízené hromadné tance na třebechovickém trhu a nebo na výstupy holubářského "cechu" z Vamberka. Ve sborníku Orlické hory z r. 1883 však Alois Jirásek jmenuje také tance valčík, polku, sousedskou, šuptajč, majnskou, komárno, mrkvičku, ševce, kováře, šáteček a vošatky.

Pravděpodobně příbuzný byl také repertoár tanců v okruhu měst Ústí nad Orlicí, Vysokého Mýta a České Třebové.

Zbývá nám jen krok, abychom vstoupili do historicky uznaného Chrudimského kraje a koridorem mezi Železnými horami a Českomoravskou vrchovinou, v Čechách dříve zvanou Vysočinou, se dostali do dalšího tanečního ráje. Je nám velice líto, že jsme se nemohli zastavit také u bohatého fondu tanců nabízených nám v literatuře úrodného Litomyšlska. Nenalezli jsme k tomu vhodné interprety. Nabízíme vám však alespoň ukázkou unikátního dokumentu - seznam více než 20ti tanců, které si mohl krajský úřad dovolit vytisknout v luxusní formě zprávy o přípravě "Lidové slavnosti", konané při příležitosti poslední korunovace na českého krále v Praze v r. 1836. Měl tu k dispozici tehdy slavnou tiskárnu. Ze zprávy se také dovídáme, že v Dolním Újezdě se konala přehlídka a generálka vybraných tanečníků, bohužel již bez jmenovitého programu tanců, které by nám více mohly objasnit některé zkomolené nebo již neznámé tance.

Verzeichniss

**der auf der Herrschaft Leutomischel
üblichen Volkstänze:**

Třínožka neb Drimagka

Wopici

Kráwu

Slepičku

Mráz

Nadiwagnu

Woštepačku

Zemana

Trakač

Baboraka

Polka

Drátaře

Sekegna

Furiant

Kocaur

Salat

Plácawá

Kozel

Trám

Kdyby moge byla.

Gsem rad, že gsem dostal mladau ženu

Šupák

Hulán.

Ke slávě a významu kulturního života města Poličky, trvajících od obrozenské doby až po novodobé události, můžeme však přinést z tohoto úpatí české části Vysočiny bohatou ženn tanců ze sběrů Zdenky Jelínkové, doplněnou ještě o nedávný výpis J. Šťastné ze seznamu lidových písní a tanců zapsaných matkou Bohuslava Martinů v r. 1920 a archivovaných v Památníku našeho slavného umělce v Poličce. Je to několik "šoupavých", o nichž se poznamenává, že se tančily "hodně na prstech" nohy, u "kozlika" např. zase se hovoří o doprovodu flašinetu, o hopsání a vysoko zdvižených nohou, dále to jsou: svatební "kalup" - před 50. lety, skočná, rejdovák a rejdovačka, Chytil sem slepici, Můj milej má taky strakatý kalhoty, šotyš a Utíkej, Káčo, utíkej, které jsou známé i ze Zemánkových zápisů publikovaných Adámkem v jiných částech Vysočiny. "Zlatým dolem" tanců z Vysočiny byly především četné vesnice na Hlinecku a Nasavrcku, kolem Heřmanova Městce a v dalších místech, které v bohatém sběru shromáždily sbírky J. Zemánka a K. Adámka. Z nich se také objevují četné příklady na kazetě.

Ze sousedního Čáslavského kraje jsme zvolili také ukázkou tanců společenského rázu a do velké míry vlasteneckého obsahu z Havlíčkobrodska, dále lidové tance z podhůří Vysočiny. Zajímavým, též etnicky smíšeným, areálem bylo okolí Humpoleckého Zálesí, jímž procházela Trstenická stezka, kde k rušnému životu přispívaly četné taneční zábavy a časté návštěvy potulných muzikantů, kteří se pak sdružovali do "kapel" při poutích a posvíceních. Barvitě toto dění popisuje např. článek A. Tomíčka z Újezda "Něco o muzikantech ze Zálesí" a J. Mančal, Tance chasy zálesácké. (Srov. seznam literatury.) Daleko k nim neměli ani pavlovští a krasonovští dudáci, kteří přicházeli ze Želivska.

Poslední výspou Vysočiny bylo Pelhřimovsko a Pacovsko, které se hrdě dodnes hlásí k příslušnosti do tohoto hudebně-tanečního celku. Po národopisné stránce je v minulosti reprezentovaly zajímavé, s tancem spojené slavnosti vázané na zdejší tradici cechů, zejména soukenického a perlařského. Základ tanců spočívá na klasickém tanečním českém repertoáru, ale byl ovlivněn i dudáckým doprovodem, zde určitým prodloužením hudebního podloží jihočeských tanců. K rozlehlému pásu Vysočiny patří také s tancem spojené zábavy mládeže vycházející z krásného zvyku "čištění studánek", které se provádělo o svato-dušních svátcích. Zachyceno bylo v několika oblastech Východ-

ních Čech: na Hradecku, Přeloučsku, Pelhřimovsku, v okolí Litomyšle a na Poličsku. Jeho nejceněnější podobu zapsal učitel J. Karel ve Vlčkově (okres Litomyšl) a jehož poetický vynikající textový doprovod také v některých partiích Miroslav Bureš doslova přejal do svého básnického doprovodu k významnému hudebnímu dílu Bohuslava Martinů. (Další popisy zvyku v seznamu literatury.) Velice zajímavá je i varianta "Pro muziku" Fr. Rosůlka, která tuto zábavu označuje jako dívčí zábavu pořádanou na oplátku chlapcům za jejich muziku májovou. Celkové charakteristice tanců Východních Čech věnujeme pozornost v další kapitole této publikace.

Z množství a kvality zachovaného tanečního materiálu z Východních Čech vyplývá, že toto území se rovněž zařadilo mezi naše "taneční velmoci". Je třeba připomenout, že tomu bylo také proto, že v několika generacích byla věnována patřičná péče o uchování a znovuvzkříšení tradičních tanců v důležité době, kdy je začaly vytlačovat nové společenské proudy. Zasloužily se o to jednak - také úředně organizovaná - sběratelská akce při příležitosti Lidové slavnosti z r. 1836, o níž jsme se již zmínili, a pravým okamžikem záchrany byla pak účast řady renomovaných sběratelů a tehdejších předních tanečních odborníků na přípravách soustavných kompletů materiálu po velké Národopisné výstavě československé v r. 1895. Východním Čechám také patří absolutní prvenství v počtu tanečních sbírek a jejich kvality. A ještě jedno je možné na závěr říci o lidové taneční kultuře Východních Čech: zde také došlo snad k nejužšímu sepětí s básnickou a hudební tvorbou zdejších rodáků a příznivců kraje - umělců a literátů obrozené generace - s lidovou tvorbou. Stačí jen připomenout J. J. Langra, J. Rubeše, K. J. Erbeny, B. Smetanu, B. Martinů a dalších.

Děkuji především všem souborům za účinnou spolupráci, zejména pak těm, které se svou interpretací zasloužily o obtížnou rekonstrukci cenného materiálu. Také všem spolupracovníkům, kteří se ochotně věnovali přípravě ke zdárné dokumentaci kazety. V neposlední řadě díky za přátelskou pomoc obrazově realizačního štábu a vysoce odbornému způsobu dokumentace.

Hannah Laudová

Druhy východočeských lidových tanců

Tance v této publikaci jsou označeny stejným alfabeticke-číselným znakem jako na videokazetě. Pod názvem tance je v závorce uveden čas umístění tance na videokazetě od začátku programu, v pořadí hodina - minuta - vteřina. Letopočty, uvedené za jmény interpretů, označují rok jejich narození.

V repertoáru lidových tanců z Východních Čech se zachovalo několik historicky podmíněných druhových kategorií:

1. Lidové tance, jejichž názvy se objevují v poslední polovině 18. století a na začátku století 19.: přežily v nich taneční způsoby starší tradice tanců vířivých (točivých), které se vyznačovaly tancem párů na místě nebo nepatrně z místa, s pevným držením páru a se zákonitě zakódovaným předzpěvem. U některých párových tanců, například v "minetu", ale i v mladších druzích, se zde udržel také speciální přísunný krok vnějším obloukem volné nohy k noze stojné, prováděný směrem vpřed nebo vzad a charakteristický právě pro "točivou" formu starších párových tanců: D.3, E.III.3, F.8. Dnes se tyto pozůstatky starých tanečních principů jeví jako zajímavý styl tance, který osvěžuje variabilitu obecně známých lidových tanců: "vrták", "furiantek". Na kazetě je můžeme nalézt u tanců rozličné struktury: D.7, E.II.2 - dokonce tančený polkou v otočení obkročmo nebo jedním přeměnným krokem, F.10 - 11, G. 1. Jmenovitý název tance "vrták", který zpodobňuje způsob točivého tance, je znám již v r. 1786. Vedle něho druhý jmenovaný tanec "hulán" je postaven jako třidobý variant pomalého, houpavého kroku, hodně vykláněného dvojicí do stran (A.6). Třetím druhem těchto starých tanců přenesených do nové doby je "obkročák" a jeho četné varianty v dvoudobém rytmu - prolíná se do mnoha tanců a svoji důležitou úlohu má v další kategorii tanců: v tancích s proměnlivým taktem, uspořádaných v různých, pravidelně rozvrstvených formách. Pro svoji rytmickou náročnost, která často pramenila z iniciativy muzikantů, byly nazývány "mateníky". V některých oblastech byly nazývány "bajr", "bajdyš": A.1 - 3, A.8, E.III.6, D.3 - 4, D.8, E.III.1 - 3, E.III.5, F.1 - 3, F.8, F.12, G.3. Vyskytovaly se především v podhorských vsích s etnickým smíšeným obyva-

telstvem. V celém pásmu středoevropských zemí patří rovněž ke staršímu druhu tance.

K tanečněhudebním formám tance ve Východních Čechách patří také starobylé lidové typy "menuetu", zde zvané "minet" a "nabíhaná"; jejími rodovými příbuznými jsou tance zvané "zpáteční". Jejich melodický doprovod má buď polonézový charakter, nebo později ländlerový. Všeobecně jsou v lidové tradici považovány za tance slavnostní a svatební. Texty doprovodných písní sledují milostný nebo vůbec závažný životní kontext (E.II.2 - 3). Podobným, dosud časově neurčeným, je také milostný tanec "holubička" (A.5). Připomíná tance podobného rázu, které starší literatura označuje jako "Werbetänze", česky zhruba řečeno "namlouvání". K tancům inspirovaným starobylými typy řetězových a honivých tanců středověku a v lidovém repertoáru známých již v 16. století patří také "kotek" (nářeční tvar slova kocour), tančený za doprovodu zpěvu à capella (B.4).

V dalším vývoji lidového repertoáru byly původní "točivé" a "kráčivé" tance rozšiřovány o nové figurace, takže rozměr tance se zvětšoval a vyhovoval tak lépe kapelnickým skladbám určeným pro obecnou taneční zábavu.

2. Již v prvních desetiletích 19. století byly do lidového repertoáru přijaty tance mazurkového typu a zejména, podle lidového pojmenování, ekoséz, po níž také krátký, hybný přísunný a přeměnný krok zdědily starší typy polky. Na charakter českého národního tance měly také nesporně vliv krátké popěvky s motivy krakovjakového druhu tanců s typizovanými, neustále opakovanými dvoudobými kroky, což zajistilo velkou popularitu polce. Královéhradecký kraj je také právem pokládán za její rodné místo, neboť se tu setkávala česká obrozenecká společnost s polskými revolučními stoupenci vyhnanými po revoluci v roce 1830. B.5, C.2, E.III.10, G.12 podle vzoru polské literární tvorby byly zvány "krakováčky". Osobitou formou českého tance je "furiant" - "sedlák", který není tancem s proměnlivým taktem, ale tancem polyrytmickým, v němž se střídají trojdobě rytmičované takty s taneční variací (B.2): v rámci dvou třídobých taktů se tančí 3 obkročné kroky dvoudobě rytmičované:

přičemž tempo tance zůstává stejné. Tyto figury se také tančily v sólovém chlapeckém provedení a své jméno dostaly podle italského názvu odbojného a sebevědomého projevu - furioso.

Specialitou tanců v období největšího rozvoje společenských zábav ve 30. - 40. letech 19. století byly tzv. "dvojtanec", v nichž byly spojovány dva rytmicky rozdílné varianty tanců. Nejstarším vzorem bylo spojení "rejdováka" s "rejdovačkou" (F.9, G.9), spojení trojdobého "hulána" s ostrou polkou nebo "břitvou", s vyhazováním dívky ve stylu "volty" (C.1), "mazura" (F.7) ad. Často se jednotlivé tance figurovaly do čtvercových útvarů - "bednář" (A.4, A.8), "bouda" (G.1 - 2), do řad (C.2, G.2) a tančilo se ve trojicích, různě v prostoru rozmístěných (E.I.4).

3. Zajímavou kategorií tanců jsou tance s řemeslnickou tematikou a často s napodobivými prvky řemesla: E.III.11, G.5 - 8, G.10 - 11. Nemají však nic společného se středověkými satirickými popěvkami, neboť, podle svědectví pamětníků, se rozmnožily nejdříve ve 40. - 50. letech 19. století. Nejdéle se uchovaly zejména v podhorských oblastech Východních Čech.

Názornými pohyby a improvizovanými poskoky i ceremoniální taneční chůzí byly prostoupeny také osobité zvyky končící pravidelně speciálně určenými tanečními zábavami: svatební kola s dudáckým doprovodem a zpěvem svatebních písní (E.I.2), slavnostní průvod soukenického cechu z Pacova s pracovním náradím na česání vlny "koníčkem" (E.I.6), vyprovázení perlařského tovaryše do světa písněmi s žertovným podtextem (E.I.5), letniční zvyk "čištění studánek", spojený s chorovodovým tancem a písněmi a capella a s konečnou zábavou na počest chlapců (E.III.12) na Vysočině.

Důležité byly také zvyklosti při tanci: velmi osobitým zvykem bylo tančení podle určitého půdorysu, např. přesné vytáčení podél 4 stěn sálu a vykročení ze všech jeho rohů. Je nutné také vysvětlit, že pojem "muzika" neznamenal dříve doprovodný hudební korpus, ale taneční zábavu. O poutích děvčata přinášela chlapcům k tanci věnečky a bochánky, které upekla, a chlapci jim kupovali perník. Chlapci, kteří si chodili poručit písničku před muziku, měli také své "signály" pro pokyn svému děvčeti ke společnému tanci: někdy hoch lupl prstem nebo povyskočil do výšky. Na takové střídavé skákání prý byl pěkný pohled. Tzv. "rajdák" - houpavé přešlapování krátkými kroky, sloužil k odpočinku mezi tancem nebo při vhodnějším se zařazení do taneční plochy. Přesné pořadí tanců se dodržovalo hlavně při svatbách. Nezdvořilé bylo vzít děvče jen na jeden kousek, "na rasovskou".

Lidová doprovodná hudba k tanci

Východočeští sběratelé hudebnětaneční tradice z počátku a dalšího desetiletí 20. století měli ještě možnost vyslechnout zprávy o hudbě na zábavách generace svých otců a doplnit je i o paměti generace dědů. Shodují se v tom, že, zejména v podhorských krajích, ale také ve vnitrozemí, "dlouho stačil jeden muzikant" s jedním nástrojem. A. Tomíček, znalec humpoleckého Zálesí, sděluje, že "ještě v r. 1848 sedával ve Slavníci "končel" za kamny, třebaš jen v košili, ale s beranicí na hlavě, a hrával chase k tanci na housličky svoji oblíbenou: "Na samé housličky, na samé dříví, je pěkná muzika, tuze se líbí." Hrál a zpíval dlouho do noci za jeden nebo 2 groše. A chasa také tancem bot netrhala."

Velmi slavní byli dudáci z Krasoňova a Pavlova ze Želivska, kde žilo několik dudáckých rodin; ty byly schopny vytvořit i celou dudáckou skupinu, která byla pozvána v r. 1836 na korunovační Lidovou slavnost v Praze. Dudácké písně od starých muzikantů a zpěváků zapsal ještě v r. 1888 řídící Petr ve Větrném Jeníkově. Tradici dudácké hudby si dochovalo také Pacovsko a Pelhřimovsko a tak se vlastně prodloužil souvislý pás dudácké hudby v Čechách od Chebu přes Plzeň, jižní Čechy a jindřichohradeckou hraniční čáru až na Českomoravskou vrchovinu. Podle J. Zemánka přestala dudácká hudba na Vysočině - ve Ctětíně, Možděnici a v Prachovicích - asi r. 1850. Proto se tu také asi udržely zmíněné kolečkové kroky, původně spojené s točivými tanci.

Zcela speciální hudbou byla na Havlíčkobrodsku - na české i moravské straně - tzv. "dyndácká" - "skřipácká" hudba, která rovněž patřila k tomu "všelijakému dříví". Složena byla až z 5ti houslí z těžkého dřeva o 2 - 3 strunách a malé basy téhož druhu. Jejich skřipavý zvuk pochází od tření železného (nebo i skleněného) šroubu (destičky) o vrchní ozvučnou desku. Její "drsné" tóny obnovili v minulém a znovu v tomto století tamější znalci, kteří zastihli ještě některé muzikanty, kteří dokázali na tyto nástroje hrát. Dnes tato "skřipácká" hudba patří k muzikantským kuriozitám jihlavského souboru Vysočan pod vedením M. Brtníka. Dokumenty o tomto druhu hudby přinesly také zprávy z Časlavského kraje z r. 1836 ze Štok a rovněž tak paměti z moravského Beranova, tedy z míst s etnicky smíšeným obyvatelstvem. Dyndácká hudba tehdy doprovázela obřadní svatební tanec nevěsty s družbou "Brautreigen". Ve druhé části to byl tanec

svatebčanů "Hatshau(oo)" - jakýsi druh gallopu, při němž se ženy zdvihaly do výše, a končilo se lendlerem. Tentýž tanec zaznamenal v r. 1803 také cestovatel, dvorní lékař J. Hoser ve své kulturní topografii v Podkrkonoší, kde čestný tanec nevěsty s družbou nazývali "Buschkarante" a valčík (Deuschtanze) "Hoppich".

Nejen ve vyšších horských pásmech a v chudých oblastech, ale také po celém kraji hráli k domácím i menším veřejným zábavám potulní hudebníci na mechanické nástroje, kolovrátek nebo flašinet, při němž prý na Litomyšlsku flašinetář dupal. Dražší byla již pozdější harmonika. V hradeckých Nechanicích si vytvořili speciální druh harfy. Postupně, zejména s výstavbou větších hospodských sálů, již hudba na to "všelijaké dřívíčko" (t. j. v obvyklém spojení houslí a klarinetu) nestačila a hudebníci se spojovali, zprvu na malá tělesa - dudy, housle, klarinet - a v 60. letech, po rozpuštění vojenských hudeb, k nim přibýly buben, basa, valdhorny a další plechy. Tehdy se jim říkalo "bandy" - muziky vyššího stupně.

Raným vzorkem prostředí tanečních měšťanských zábav i jejich užšího zázemí v letech 1811 - 1819 je obsáhlý rukopisný sešit učitele J. Hartla ze Staré Paky v Podkrkonoší. Vedle tehdy běžných společenských tanců - od menuetu přes velký počet "egosé" - skotských, je zde uvedeno asi 10 úprav lidových tanců, řada menuetů, ländlerů a tajců. Tento notový sešit zahrnoval i starší doprovody, shromažďované též otcem J. Hartla, a podle jmenovitých označení skladeb získaných od tamějších kapelníků. Přesvědčuje nás to, že v této době byly furiant, šotyš, Marschtanz, bažant, švihák, Bauer, kalamajka, husa - (Entepatka), hulán, Štajerisch, Krakowiak, Polnisch i Hanakisch ještě součástí tanečního materiálu i maloměstské společnosti, neboť partitury těchto lidových tanců jsou také většinou upraveny.

Užité zkratky:

ČL - Český lid. Národopisný časopis, založený r. 1891, vychází dodnes (v r. 1996 ročník 83.).

NVěst. čsl. - Národopisný věstník československý. Vydávala Národopisná společnost československá (později "československá"), nyní Národopisná společnost při ČAV v Praze, r. 55 v r. 1996.

ČSPS - Časopis společnosti přátel starožitností. Vyd. Česká akademie věd a umění, nyní Česká akademie věd, Praha.

Ch - chlapec

D - děvče

pr. - pravý, - á

l. - levý, - á

E - ekosé

V - valčík

O - obkročák

A. JIČÍNSKO A HOŘICKO

(0:01:45)

A. 1 CHROUSTOVSKÝ MLÁDENCI, BAJR ZE SMIDAR

(0:01:53)

Allegretto

Chroustovský mlá - den - ci, — kde ste

ko - ně pás - li, ztrati - la sem

šá - te - ček, ze - le - na - vej vě - ne - ček,

kte - rej ste ho — na - šli?

The musical score is written in G major (one sharp) and 3/4 time. It consists of six staves. The first four staves contain the vocal melody with lyrics. The fifth and sixth staves are instrumental accompaniment. The tempo is marked 'Allegretto'. The piece ends with a double bar line.

Severovýchodní podhorská část Hořicka zahrnuje svérázné osídlení smíšeného česko-německého etnika. Patřil sem i Chroustov, ležící pod pahorkatinou Zvičiny, jedné z východo-

českých oblastí, ve které se zachovaly v početné míře tance s proměnlivým taktem, zde nazývané "bajr", "bajrák" (bayerisch). Tyto bajry tvořily ještě v letech kolem 1895, kdy byl publikován dále zmíněný pramen, velkou část z tanců zde zjištěných. V jejich trojdobých částech se tu také často setkáváme se stylem přísunného valčíku. Nejinak to je i v chroustovské, dvoudílném tanci s valčíkovou dohrou. Tančí se po kole v zavřeném párovém držení.

I. část

T. 1.: Ch pr. nohou, D 1. n.. přísunný valčíkový krok:

a/ malý krok stranou,

b/ opačné nohy se přisunou k výkročné noze,

c/ malý výpon na přední části chodidel a spuštění pat k zemi.

2. Totéž se začíná opačnými nohama.

3. -4. Obkročák (dva široké obkročákové kroky v otáčení i více než 180°).

5. -6. = 1.-2.

II. část

T. 1.-4.: Valčíkové kroky.

5. - 6.: 2 obkročáky.

7. - 8.: 2 valčíky.

1. -8.: Opakuje se.

Dohra: valčíkem nebo sousedskou nebo skotskou = druh drobné polky. Na snímku se sousedská volně improvizuje s konečnými podupy.

var: 1.-2. takt: 2 valčíkové kroky.

3. takt: 1 obkročák (2ma kroky).

4. takt: 1 valčík.

5. takt: 1 obkročák (2ma kroky).

6. - 10. takt= 1. - 5. takt.

11. -14. takt: Valčík.

15. takt: Obkročák.

16. - 17. takt: 2 valčíky.

Hudební zpracování: hudební skupina souboru

Taneční nácvik: J. Zacharová st.

Popis: H. Laudová

Původní pramen: Písňe a taneční popěvky na Hořicku, A. Rublič a M. Hynek. Národopisný sborník okresu Hořického. Hořice 1895, s. 387, 416.

Tančí a hrají členové souboru Český ráj z Jičina Petr Hrubý (1963) a Šárka Crhová (1970), David Jung (1975) a Pavlína Kodešová (1971), Václav Mládek (1971) a Jana Zacharová ml. (1973), Miroslav Polák (1962) a Petra Sýkorová (1965), muzika ve složení Dan Vinkler (1973) prim, Jitka Sochorová (1975) 1. housle, Jana Kůtková (1975) 2. housle, Vladimír Vondráček (1973) housle-kontr, Tomáš Kozel (1972) klarinet, Ivana Brandejsová (1975) příčná flétna a Ondřej Tižek (1973) kontrabas.

A.2 KDYŽ JSEM ŠEL ZE SMIDAR
Z JARMARKU, BAJR ZE SMIDAR
(0:03.39)

Allegretto

Když sem šel ze Smi - dar z jar - mar -

ku, kou - pil sem si no - vou pís - tal - ku,

kou - pil sem si jí, pís - kal sem na ni,

když sem vy - prová - zel _ An - dul - ku.

Smidary sice leží na okraji Hořicka a Bydžovska, ale protože chlapec "šel z jarmarku" odtud domů, patrně si pískal podle noty ze své vsi, kde se také tanec tančil. Tančí se v párovém držení.

I. díl

- T. 1. - 2.: 2 kroky sousedské - na Hořicku tanečník zpravidla začínal pr. nohou, D levou.
3. - 4.: 2 lehce poskočné obkročáky.
5.: 1 obkročákový krok (v rámci třídobého taktu), v posledních 2 dobách s přinožením volné nohy se sdupnutím.
6. - 10. = 1. - 5.

II. díl

11. - 12.: 2 kroky sousedské, z nichž druhý končí na poslední 2 doby přinožením volné nohy se sdupnutím.
13. - 14. = 11. - 12.
15. - 19. = 1.-5.

Celý II. díl se opakuje.

Hudební zpracování: hudební skupina souboru

Taneční nácvik: J. Zacharová st. a Z. Svobodová

Popis: H: Laudová

Původní pramen: A. Rublič a M. Hynek, Písně a taneční popěvky z Hořicka, s. 388 a 416.

Tančí a hrají jako v A. 1.

A.3 UKRADLI SME KRÁVU, BAJR Z HOŘICKA

Allegro

(0:05.54)

U - krad - li sme krá - vu, krá - vu,

ve - leb - ný - mu — pá - nu.

Obvyklé párové držení zavřené v tanci po kole.

- T. 1. - 2.: 4 lehké obkročákové poskočné kroky (2 kroky v jednom taktu).
 3. - 4.: 2 klidné sousedské vykroužené delším krokem.
 5.-8.= 1.-4.
 9. - 10.: 4 obkročákové kroky v otáčení o 180°, tančené postupně s vyšším výskokem a s mírným snížením těžiště.
 11. - 12. = 9. - 10.taktu.

Hudební zpracování: muzika souboru

Taneční nácvik: J. Zacharová st. a Z. Svobodová

Popis: H. Laudová

Původní pramen jako v č. A. 1, A.2 ad.

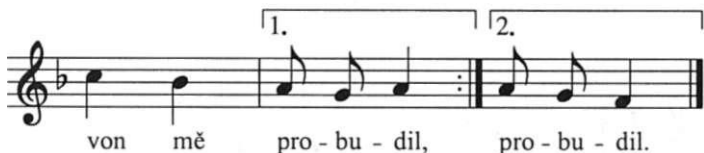
Tančí a hrají jako v A. 1

A. 4 BEDNÁŘ Z JIČÍNSKA A HOŘSKA (0:07.02)

Tanec vychází ze čtverylkového typu společenských tanců, ač se v textu připomíná řemeslnické řemeslo. Doprovodné pracovní pohyby se tu ani nepoužily, ani nezachovaly. Je tancem dvou-
 dílným. I. díl se tančí zvolna třídobými kroky. II. díl rychle kroky
 dvoudobými, což tanci dodává patřičný vzruch.

Tančí 4 trojice v čtverylkovém postavení - postupně trojice 1.
 a 3., 2. a 4. Ch uprostřed se 2 dívkami po bocích, v držení
 pokrčených rukou povýš, D druhé ruce v bok.

Allegretto

I. část

T. 1.-4. Dvojice 1. a 3.: 4mi houpavými přísunnými kroky do středu (nadzdvižené paty se ve 3. době spustí na zem). Druhé dvojice stojí na místě.

5.-8.: 1. a 3. dvojice se týmiž kroky vracejí zpět na své místo.

9. - 16.: Opakování totéž dvojice 2. a 4.

II. část

T. 1.-8. Obě D se pustí z předešlého držení a střídavě se s Ch otáčejí 2x dokola v držení za lokte: otáčení začíná D zleva stojící po jeho boku. Současně D, která stála po pravém boku

Ch, učiní na svém místě malý kroužek a vnitřním obloukem, směrem do středu kruhu, přejde obyčejnými kroky otáčející se dvojici až na místo druhé dívky; zde opět učiní malý kroužek a vyčká návratu Ch a otáčí se s ním za levé lokte; první z dívek přejde stejným způsobem na místo druhé dívky a při opakování na své původní místo.

Dobře tu je vyřešen neustálý pohyb, dívky tu jen pasivně nečekají.

Hudební zpracování: hudební složka souboru

Taneční nácvik: J. Zacharová st.

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Český ráj z Jičína David Jung (1975), Petra Majerová (1972) a Lada Navrátilová (1971), Josef Kubíček (1966), Šárka Crhová (1970) a Jana Zacharová ml. (1973). Martin Šatný (1976), Pavlína Kodešová (1971) a Zdenka Svobodová (1957), Josef Včelák (1971), Bronislava Plodková (1974) a Petra Sýkorová (1965), muzika jako v A. 1.

A. 5 HOLUBIČKA ZE ZÁMEZÍ U ŽELEZNICE

(0:10.00)

Moderato

Trojdobý tanec jednoho páru, který svým stylem připomíná starý způsob milostného (svatebního) tance, rozšířeného v Českém ráji a v Pojizeří a zapsaného též v několika oblastech Německa již v období 1810 - 1818. Hudebně to připomíná ländlerový nápěv. Náplň tance lze si symbolicky vyložit, podle sběratele P. Krejčího, který tanec zapsal v Pojizeří, jakožto milostný námět: létání holubice a plašení holubičky. Starší výklad rozlišuje fáze tance na milostné namlouvání, zdráhání D - unikání a opětné setkávání. Se zřetelem na tuto tematiku by bylo škoda nepoužít k doprovodu melodii také text lyrické písně, která dokonale tanec symbolizuje:

*1. Za vodou, za vodou, za vodičkou,
hrála si má milá s holubičkou,
hrála si má milá s černým orlem,
ožeň se, můj milej, s pánem bohem!*

*2. Já se ti ožením, ani nezvíš,
ty mně mé ohlášky nezapovíš,
ani kopulaci strojit nedáš,
a to mně, má milá, neuděláš.*

*3. Když jsem tě nedostal za nevěstu,
tak já si tě pozvu za družičku,
abys mně lásku svou projevila,
věneček na hlavu položila.*

Tančí dvojice v postavení Ch a D proti sobě po vytčené dráze (též po kole), D začíná zády. Před začátkem tance se drží za obě ruce. Hlavním tanečním krokem je různě prováděný valčíkový krok.

I. část

T. 1. - 16.: Při prvním tónu Ch pustí pr. ruku D a svoji 1. ruku společně s pr. rukou D pozdvihne obloukem do výše hlavy, Ch vykročí 1. n. doleva a učiní valčíkový přísun pr. k 1. n., D opačnými nohama doprava a současně se podtočí pod 1. r. Ch. spojenou se svojí pravicí.

V dalším taktu opačným směrem a opačnými nohama a rukama. V dalších krocích Ch i D pokračují valčíkovým krokem a podtočením, D a Ch střídavě pravou a levou překročením křížem přes druhou nohu.

Na začátku každého podtočení děvčete oba přehmátnou rukama do dalšího kroku, D velmi ladně - milostné podání ruky.

Směry kroků s přetáčením mohou být zdvojovány, na snímku tančí takto (směr podle D):

Takt 1. doprava,

2. doleva,

3. doprava,

4. doprava,

5. doleva,

6. doprava,

7. doleva,

8. doleva,

9. doprava,

10. doleva,

11. doprava,

12. doprava,

13. doleva,

14. doprava,

15. doleva,

16. doleva a oba ukončí pohyb v postavení čelem proti sobě.

II. část - "plašení holubičky"

T. 17 - 20.: D ruce v bok, 4 valčíkové přísunné kroky pozadu po dráze vpřed a 4 kroky v otáčení. Ch za ní na 1 dobu tleskne při vykročení pr. nohy po určené dráze vpřed, 1. noha přitom na okamžik zůstane vzadu opřena o špičku s mírným nadskočením výkročné nohy, totéž 1. nohou. Na snímku pohyb 1. nohy je proveden nevýrazně.

21. - 24.: Ch tančí stále vpřed valčíkovým krokem, který prokládá kroky furiantského rytmu.

Hudební zpracování: hudební složka souboru

Taneční nastudování: J. Zacharová st. a Z. Svobodová

Popis: H. Laudová s využitím rozpisu některých kroků u P. Krejčího, Podještěd. a podjizerské tance, s. 57 ad.

Tančí a hrají členové souboru Český ráj z Jičina Miroslav Polák (1962) a Jana Zacharová ml. (1973), muzika jako v A. 1.

A.6 CHRASTÁK ZE SUCHORAD NA HOŘICKU (0:11.01)

Moderato

Též zvaný chřasták, trojdobý párový otáčivý tanec tančený na způsob "skákového valčíku" mírně z místa po kole. V zavřeném párovém držení se v rámci základní osmitaktové formy tančí stále opakovaně:

T. 1.: Doba 1. a všechny další takty - malý krok stranou, Ch začíná 1. nohou, D pr. nohou.

2.-3. doby: 3 nízké potřesy na výkročné noze, druhá noha, s poněkud pokrčeným kolenem se při nátřesu udržuje málo pozdvížená nad zemí: přešlap na místě, Ch pr., 1., výkrok do dalšího taktu pr. nohou; D přešlap 1., pr., další výkrok 1. nohou.

Je třeba kroky provádět rytmicky přesně, aby zvukový dojem, který vytváří přešlápnutí, opravdu "chrastil".

Hudební zpracování: hudební skupina souboru

Taneční nácvik: J. Zacharová st. a Z. Svobodová

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Český ráj z Jičína Josef Kubíček (1966) a Bronislava Plodková (1974), Martin Šatný (1976) a Petra Majorová (1972), Josef Včelák (1971) a Jana Zacharová st. (1952), Jaroslav Zachara (1949) a Zdenka Svobodová (1957), muzika jako v A. 1.

A.7 SOUSEDSKÁ Z HOŘICKA (0:11.52)

Allegretto

Žád nej nám ne - mů - že za na - še pe - ní - ze,
žád - nej nám ne - mů - že za - bra - ňo - vat
v hos - po - dě tan - co - vat, hol - ky si na - mlouvat,
žád - nej nám ne - mů - že za - bra - ňo - vat.

Párový tanec ve střídavém držení zavřeném a Ch a D též samostatně. Volnějším tempem než valčík. Figurace se mění v prostoru v osmitaktových frázích.

T. 1. -8. Figurace I.

1. doba

2. doba: Krátký krok po kole v zavřeném držení v páru s přísunem druhé nohy k výkročné noze (Ch začíná 1., D pr. nohou).

3. doba: Výpon na přední části chodidla na obou nohou a klesnutí na paty.

II. Ch podtáčí D pod svou levou rukou; po kole jde sousedskými kroky přímo vpřed, D prvním krokem nazad se má otočit takřka o celých 360° a pokračovat pak výkrokem, opět pokud možno přímo nazad po kole.

III. Ch jde sousedskými kroky za D po kole a D se otáčí samo po kole.

IV. Ch tančí přísunnými kroky (valčíku) směrem doleva - zpět po kole, D vpřed rychlými obraty nebo jen valčíkem vpřed.

Velmi zajímavá je historická poznámka sběratele J. M. Hynka v citované sbírce z r. 1895, že sousedská se zaměňuje s valčíkem, který "nastupuje nyní na místo sousedské". Zapsaný krok to také potvrzuje.

Hudební zpracování: hudební složka souboru

Taneční nácvik: J. Zacharová st.

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Český ráj z Jičína David Jung (1975) a Petra Majorová (1972), Josef Kubíček (1966) a Lada Navrátilová (1971), Martin Šatný (1976) a Pavlína Kodešová (1971), Josef Včelák (1971) a Bronislava Plodková (1974), muzika jako v A. 1.

A.8 ZOUVÁK Z CEREKVICENAD BYSTRICÍ NA HOŘICKU
(0:14.20)

Allegretto

Řadový tanec: řada Ch a řada D postavených čelem proti sobě s menším odstupem řad navzájem. Patří do kategorie tanců s proměnlivým taktem, ač v řadovém uspořádání je to výjimečné. Podle O. Zicha jde o tzv. směsek, což také schema kroků dokládá: EEEE, O, VV, O, VV, EEEE, O, VV, OV.

Vazebným krokem je krok ekosé, ve sbírce z Hořicka výslovně takto definovaný = přísunné kroky.

V počáteční fázi tance mají Ch i D ruce v bok.

- T. 1. - 4.: 2 přísunné kroky ekosé doprava, při druhém kroku 1. noha kmitem ve vzduchu překříží pr. nohu, totéž vlevo opačnými nohama, celé se opakuje.
5. = 1. - 2.: 2 kroky přísunem doprava (soubor jej zvolil místo obkročáku).
6. - 7.: 2 přísunné valčíkové kroky vpřed a vzad - tím se řada Ch a D zase dostane do postavení proti sobě = vymění si místa.
- 8.: Dva poskoky na místě, pr., l.
9. - 10.: 2 přísunné valčíky vpřed a vzad, na konci 10. taktu zadupat.
- Opakuje se celé 1. - 10., v 18. taktu se však ještě opakují poskoky.
19. - 20.: D se přemístí dvěma valčíkovými kroky k Ch a tančí s nimi v zavřeném párovém držení po kole:
- 1.-20.: Čtyřmi nadnesenými polkovými kroky, 2 obkročákovými poskočnými kroky, 2 valčíky ... atd. podle vzorce se opakuje.

Hudební zpracování: hudební složka souboru

Taneční nácvik: J. Zacharová st.

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají jako v A. 6.

B. KRÁLOVÉHRADECKO A PARDUBICKO

(0:16.42)

B. 1 DUPÁK Z KRÁLOVEHRADECKA

(0:16.49)

Vivo

Nevdávej se, má panenko, až ti bude sto let,

až ti zuby vy-pa-da-jí, nebudou tě bolet.

Ve východních Čechách je tanec zván též "dupavá" nebo "dupavka". Patří mezi naše nejstarší tance.

Párový tanec tančený po celou dobu po kole, v držení zavřeném. Hlavním a jediným tanečním krokem je přeměnný krok polky tančený v delší stopě. V každém čtvrtém taktu se v posledních osminách 2x na místě zadupe, Ch pr., 1., D 1., pr. nohou (pozor, aby se neporušil rytmus!).

Var. z Třebše u Hradce Králové:

T. 1. - 3.: 3 polkové kroky.

4.: Na 1. a 2. osminu se páry zastaví, na další 2 osminy 2x podupy na místě, obvykle Ch pr. a 1. nohou, D opačnou n. Lze

také podupy variovat, např. ve stojí 2 podupy stejnou nohou, není však správný jen jeden podup. Velmi záleží na přesné rytmizaci.

Tanec je rozšířen ve všech českých krajích, obzvláště je příznačný pro Hradecko, Čáslavsko a Chrudimsko. Princip dvojího zadupání byl však používán i v jiných tancích, např. v Kalouské z Chrudimska (Holás, d. V., č. 198) a ve sbírce J. Rittersberka z r. 1825; ve variantě dupáka z Plzeňska byly podupy značkami přímo vyznačeny, písně č. 14a, b. V Kolo-vratském rukopise - sběru z r. 1819, bylo dupání v tanci Tkadlec na začátku druhého dílu rovněž předsáno (tamtéž, č. tance 17).

Tanec dupák je trvalou součástí repertoáru souborů Lipka a Radost z Pardubic, podle starší úpravy B. Vítka sen.

Tančí a hrají členové souboru Radost z Pardubic Michal Novák (1977) a Dana Chaloupková (1977), Libor Šedivák (1978) a Světlana Raušová (1977), Milan Šotola (1978) a Marcela Petránková (1977), Marek Vindeman (1969) a Lenka Horáková (1979), muzika ve složení Petra Martínková (1969) prim, Jan Vítek (1977) 1. klarinet, Marian Kmošek (1977) 2. klarinet, Soňa Tábořská (1977) housle-terc, Irena Burianová (1977) a Martina Včelišová (1981) viola-kontr, Helena Vaňková (1981) flétna a Jan Vondráček (1978) kontrabas, zpívají také Jiří Práchenský (1953), Petr Slouka (1951), Václav Slouka (1976) a Ivo Zbránek (1977).

B.2 FURIANT Z KRÁLOVÉHRADECKA (0:18.46)

Tanec furiant je ojedinělým českým tancem polyrytmického druhu, ve kterém se v rámci dvou trojdobých taktů tančí 3 dvoudobě rytmizované kroky. Není však druhem tance s proměnlivým taktem. Na kazetě jsou zachyceny dvě varianty jeho provedení.

Je párovým tancem v zavřeném držení dvojice i v provedení jednotlivců.

Allegretto

Sed - lák, sed - lák, sed - lák je vel - kej

1. fu - ri - ant, pán. 2. Von má pas

na bři - še a na svém ko - ži - še,

tu - li, tu - li, tu - li, tu - tu - li - pán.

Při úvodním přednesu písně je lépe, aby se dvojice nepohybovaly na místě přísunným krůčkem, jak je zvykem na Moravě, ale udržely si samostatnými dílčími pohyby specifický ráz následujícího tanečního provedení.

Ch a D tančí bez držení po kole vpřed, Ch levým bokem, D pravým do středu kruhu. D začíná krokem vzad.

- T. 1. - 2.: Způsob a: Ch třemi dvoudobě rytmizovanými přeměnnými kroky doprava, doleva a doprava: kroky jsou velmi rychlé a drobné s dupavým přízvukem v prvním kroku, ruce v bok: trup se mírně vyklání do stran; D se točí krokem sousedské před Ch po kole.
3. - 4.: Ch i D dvěma kroky sousedské se točí po kole.
5. - 8. = 1. - 4.
9. - 12.: Oba 4 sousedské.
13. - 14.: Tři dvoudobé furiantské kroky.
15. - 16.: Dva kroky sousedské.
9. - 16. se opakuje.

b): Při opakování tančí Ch ve furiantských pasážích třemi poskoky po kole současně s tleskáním pod koleno.

c) V těžce pasáži poskoky po kole v párovém držení zavřeném.

Furiantské pasáže lze dále podle libosti obměňovat. (Viz např. podání Vycpálkova souboru ve IV. dílu této videoencyklopedie.)

Tanec furiant je rovněž trvalou součástí repertoáru českých souborů.

Hudební úprava na snímku: B. Vítek sen.

Taneční zpracování: J. Vítková

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Radost z Pardubic Jiří Práchenský (1953) a Jitka Vítková (1948) - vedoucí souboru, Petr Slouka (1951) a Věra Vondráčková (1947), Milan Šotola (1978) a Michaela Prokopcová (1977), Marek Vindeman (1969) a Gabriela Šediváková (1978), muzika jako v B. 1, zpívají také Michal Novák (1977), Václav Slouka (1976), Libor Šedivák (1978) a Ivo Zbránek (1977).

B.3 VRTÁK Z JAROMĚŘE (0:20.50)

Allegretto - Vivo - Più mosso

kromě zpívané sloky i 1. část s opakováními

Vrták je jedním z nejdříve jmenovaných tanců v českém lidovém tanečním repertoáru. R. 1786 jej jmenuje kramářský tisk "Oučinek muziky" anebo r. 1810 zákaz vrtáku krajským úřadem v Chrudimi, který jej prohlašuje za tanec lidskému zdraví škodlivý. Zdá se, že byl tehdy tancem prudkého a vířivého způsobu otáčení. Tuto starou verzi tance, poněkud zmírněnou v dobovém vývoji, na Hradecku zapsal J. Michal ve své sbírce Lidové písně a tance z Hradecka (s. 88) ve variantu c), v tzv. "zakládaném" vrtákovém mužském kroku, při němž se tanečník prudce otáčí na místě do kolečka přeskočením pravé nohy zkrřížmo za levou. D skákalo kolem něho vrtákovými poskoky. I podle tohoto popisu můžeme dokonce soudit, že se vrták v starší době řadil do druhu točivých tanců.

Párový tanec po kole v zavřeném držení a se zátočkami v zavěšení za lokty.

- a)
- T. 1.: 2 obkročákové poskočné otoče, Ch 1., 1., pr., D. pr., pr., 1., 1.
 - 2.-3.: Trojdupový krok - Ch a D 1 krok s přídupem a 2 poskoky na téže noze, Ch 1., 1., 1., D opačnou nohou; kroky se přitom otáčejí o 180° a trup se značně vyklání do stran.
 4. - 6. = 2. - 3., ale v rychlejším tempu.
 7. - 8.: Jeden polkový krok Ch vlevo, D vpravo v zavřeném párovém držení a krok zpět na své místo.
 9. - 10.: Zátočka v zavěšení za lokty pravých paží a zpět levými pažemi, obyčejnými delšími kroky.

b/ V poslední fázi tance, která se opakuje, se tančí rychlými skočnými kroky v otáčení na místě.

c/ Při dalším opakování soubor tančí "zakládáným" krokem dle popisu J. Michala.

Hudební zpracování: partitura J. Michala (viz seznam literatury)

Taneční nácvik: J. Vítková

Popis a výklad: H. Laudová

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy František Garay (1972) a Pavlína Čermáková (1963), Jakub Novák (1970) a Ludmila Battěková (1963), Ondřej Pfeffer (1956) a Jitka Schillerová (1976), muzika ve složení Martin Terray (1951) prim, Blanka Hemelíková (1953) 2. housle, Pavel Krejčí (1972) a Karel Mahelka (1975) klarinety, Josef Svoboda (1960) viola-kontr, Dita Krčíková (1974) příčná flétna a Jaroslav Čtvrtník (1972) kontrabas.

B.4 KOTEK, HONIVÝ ŘETĚZOVÝ TANEC
Z KRÁLOVÉHRADECKA A VÝCHODNÍCH ČECH
(0:24.09)

Allegretto

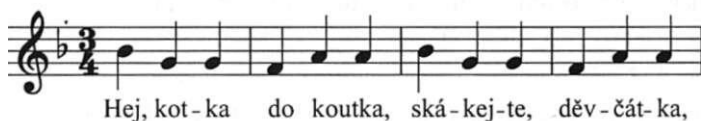
Se - dí ko - tek me - zi — su - dy,
pil - by pi - vo, ne - ví — ku - dy.

Hej, kot-ka do koutka, ská-kej-te, děv-čát-ka,

pacholátka jdou, jdou, pacholát - ka jdou, jdou.

Volání: Málo nás, málo nás,
pod'te, hoši, mezi nás.

Sedí kotek mezi sudy,
pil by pivo, neví kudy.
(dohrávka bez zpěvu; s opakováním)

Sedí kotek na stodole,
upadne-li, bude dole.

Hej, kotka do koutka,
tancujte, děvčátka,
pacholátka vejš, vejš,
pacholátka vejš, vejš!

Starý skupinový řetězový tanec byl sice znám i v jiných krajích, ale, podle zachované tradice se dlouho udržel v repertoáru kraje východočeského. Jako o "honění kota" či "karytonu" hovoří na počátku 17. století Dačický z Heslova ve spise "Prostopravda", ve skladbě o "Masopustovi". (Cituje ji Č. Zíbrt ve svých dějinách tance Jak se kdy v Čechách tancovalo, vyd. 1895, 2. vyd. 1960. Viz též další na s. 258-9.) Chorovodový typ tance a capella byl v lidové tradici prokládán různými humornými úkony, jako bylo: přeskakování lavice, vylézání ve spojeném hadu oknem na dvůr a do maštale ad. Jako dovádívý tanec měl svoje tradiční umístění v masopustní době nejméně až do konce 19. století a je často obnovován i při zábavách v současnosti.

Jeho taneční formace je prováděna hlavně v zátočkách vlnovitého hada anebo zavíjeného a rozvíjeného kola, v nichž se tanečníci nepřestávají držet za ruce. Na kazetě je kotek představen nejdříve jako útvar dívčí skupiny, k níž se po přivolání připojují i chlapci. Sloky doprovodné písně, pořadí prostorové figurace i kroková náplň nejsou závazné a vycházejí z okamžité invence účastníků tance. Na snímku je uspořádán sled i motivika podle jednotlivých slok doprovodných písní. Běžně v dochované literatuře začínaly oddíly slokou "Sedí kotek na hambalce" (příčný trám podpírající vazbu horní části krovu, na němž sedávali holubi i číhající kočky).

Kromě uvedených slok, je možné tanec prodloužit ještě o další sloky:

*Kotek leží na vrch kamen,
počítá, kolik je panen.
Refrén.*

*moravská:
Koteček sedí v okně,
a ocásek mu mokne.*

Důležitým motivem pro přivolání Ch jsou i zvolání D: "Pacholátka jdou, pacholátka jdou" a "Pacholátka vejš, vejš, pacholátka vejš" - pro skočné části tance.

Na snímku byly užity tyto krokové variace:

T. 1.-4.: Chůze v trojdobém metru houpavého stylu a s menším důrazem na první době taktu.

5.-8.: Opakování.

Poskočné kroky se střídají v refrénových částech:

- a) 4 poskočné kroky v rytmu valčíku vpřed,
- b) 2 kroky s přednožením volné nohy vpřed - var. 4 poskočné kroky s přednožením + 2x 1 přísunný krok vpravo a 1 vlevo - zavnutý had se hodně zhustí a opět rozvine, pak zastavení D na místě: "Málo nás, málo nás, pojd'te, hoši, mezi nás."
- c) 2 kroky se zakopáváním volných nohou vzad,
- d) v zrychlené části: 4 i více poskočných kroků vpřed nebo kroky se zakopáváním.

Hudební zpracování: hudební složka souboru

Taneční rozvržení a nácvik: J. Zacharová st.

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Český ráj z Jičína Petr Hrubý (1963), David Jung (1975), Josef Kubíček (1966), Václav Mládek (1971), Miroslav Polák (1962), Martin Šatný (1976), Šárka Crhová (1970), Pavlína Kodešová (1971), Lada Navrátilová (1971), Petra Majorová (1972), Bronislava Plodková (1974), Zdenka Svobodová (1957), Petra Sýkorová (1965), Jana Zacharová st. (1952) a Jana Zacharová ml. (1973), muzika ve složení Dan Vinkler (1973) prim, Jitka Sochorová (1975) 1. housle, Jana Kůtková (1975) 2. housle, Vladimír Vondráček (1973) housle-kontr, Ondřej Tížek (1973) kontrabas, Tomáš Kozel (1972) zobcová flétna.

B.5 KRAKOVÁČKY Z BOHDANČE (0:26.25)

Allegretto

Z křoví do křo-víč-ka ho-ní ptá-ček ptá-čka,
a já vám za-čí-nám zpí-vat kra-ko - váč-ka.

Milá mi ta strana, kde sluníčko vzchodí,
ale ta milejší, kde má milá chodí.

Okolo Bohdanče hrázka podle hrázky,
chládek za chládečkem a samé procházky.

Překrásné děvčátko často si tu chodí,
a mnoho mládenců chytře za nos vodí.

Původ malé čtyřřádkové formy českých krakováček je nutné hledat v inspiraci polskými písněmi a tanci "krakoviak". O tom poučeně píše básník J. J. Langer ve své stejnojmenné studii (1835), k níž připojil i své lyrické verše a doplnil tak i sbírku F. L. Čelakovského (Slovanské národní písně, Kniha 2., III, nové vyd. 1946, s. 357 ad. - překlady polských textů). Langer dále přesně charakterizuje tento druh lidové poesie, o níž informuje, že "Lid náš, seznámiv se později s krakováčky ... počal je ihned tancovati a znárodňovati, to pak asi takto: Tanečníci - každý se svou - postaví se do řadu; zpěvák před muzikanty, ostatní za ním; když přezpívá půl krakováčka, opakují všichni půli tu; pak se druhá polovice zpívá i pospolitě opakuje. Nyní to jde dokola - tancují buď strašáka, břitvu, anebo kalupa a po jednom přehrání zastaví se opět všichni a někdo zpívá atd. Na Hradecku kdesi prý to jinak tancují a jmenují to polkou; snad podobněji trochu pravému krakowiaku". K tomu rozhodně již není co dodávat. K 50ti Langrových a Čelakovského krakováček připojujeme také tři, které mohou ještě rozšířit milostnou notu básníků o lásku k rodnému kraji, ale i dva, které mohou vhodně přispět k nenásilné dramaturgii tohoto žánru (č. 2. a 3.) a mohou být doplněny i o další vložky dvoudobě rytmitizovaných tanců:

*1. Och, vy hory, hory,
vůkol Chotěboře!
Jak na vás pomyslím,
sladké cítím hoře;
kdybych já měl křídla,
k vám bych se podíval
a vás, hory, hory,
celé bych zulíbal!*

*2. Ten svět v plné kráse
v dešti zelená se -
ach, tak též naděje
slzičkou okřeje;
nic, vy milí páni,
na slzy nedbejte,
a jen vy mi ještě
vesele zahrejte!*

*3. Kdo maličko solí, ten se nedosolí,
a kdo tuze solí, zase prý přesolí;
protož krakováčka svého již zavírám -
mé poslední slova:
"Po tobě umírám"!*

Taneční náplň ke krakováčkům: párový tanec po kole nebo ve skupině. Tančí se za každým půlversím nejdříve zpívaným sólistou a opakovaným celou skupinou tanečníků. Provedení na kazetě:

- 1) Z křoví do křovíčka honí ptáček ptáčka ... - polka na delší krok.
- 2) Milá mi ta strana, kde sluníčko vzchodí ... - poskočným krokem - polka doleva.
- 3) Ekosé - přísunné kroky vpravo a vlevo a otočení po kole.
- 4) Břítva - Erbenův 2/4 nářev č. 508, texty s. 299 (vyd. 1886):
vyhození D na poslední takt, nebo přehození doprava na kruh.

V 3/4 taktu, srov. Č. Holas I., cit. sb. s. 59.

Hudební zpracování: B. Vítek, sen.

Taneční nácvik: J. Vítková

Popis a výklad: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Radost z Pardubic Jiří Prácheňský (1953), zpívá sólo, a Jitka Vítková (1948), Petr Slouka (1951) a Věra Vondráčková (1947), Milan Šotola (1978) a Martina Křesťanová (1977), Marek Vindeman (1969) a Světlana Raušová (1977), muzika jako v B. 1.

C. ČÁSLAVSKO
(0:28.15)

C.1 BŘITVA A HULÁN, DVOJTANEC
Z HAVLÍČKOBRODSKA
(0:28.21)

Allegretto

Moderato

Dvojtanec - spojení třídobého tance s rychlým dvoudobým se v lidovém tanci ujalo zejména podle vzoru starších společenských tanců v období národního obrození. Často se spojovaly tance, které spolu neměly nic společného, ale v dvoudobé verzi plnily úlohu gradace. Takové bylo i spojení obou tanců v městském a příměstském tanečním repertoáru na Havlíčkobrodsku, které převzal i soubor ukázkou na kazetě interpretující.

- T. 1. - 2.: Dva pomalé obkročáky po kole, Ch vykračuje 1. a D. pr. n.
3. - 4.: Našlápnutí do kola a přehození děvčete, které Ch vezme v pase, vyšším obloukem na směr kola: tanec musí rovnoměrně plynout bez zastávek.
- 5.-8. = 1.-4.
12. - 16. = 1.-4.
17. - 24.: Dvojice se pustí, oba dají ruce v bok. Ch tančí po směru kola vpřed valčíkovým krokem a D se v trojkrokém valčíku točí před Ch. Na poslední dobu 24. taktu se oba rychle postaví vedle sebe a vezmou se za vnitřní ruce, druhá ruka v bok.

Hulán = Hulánka

- T. 1. - 8.: Poskočné kroky v dvoudobém rytmu vpřed s větším rozmachem spojených rukou vpřed a vzad.
9. - 16.: Střídají se po 4 taktech poskočné kroky v páru v zavřeném držení a 4 takty Ch poskoky vpřed a D se otáčí obkročákovými kroky před Ch po kruhu. V posledním taktu zadupají.

Hudební zpracování: A. Nosek

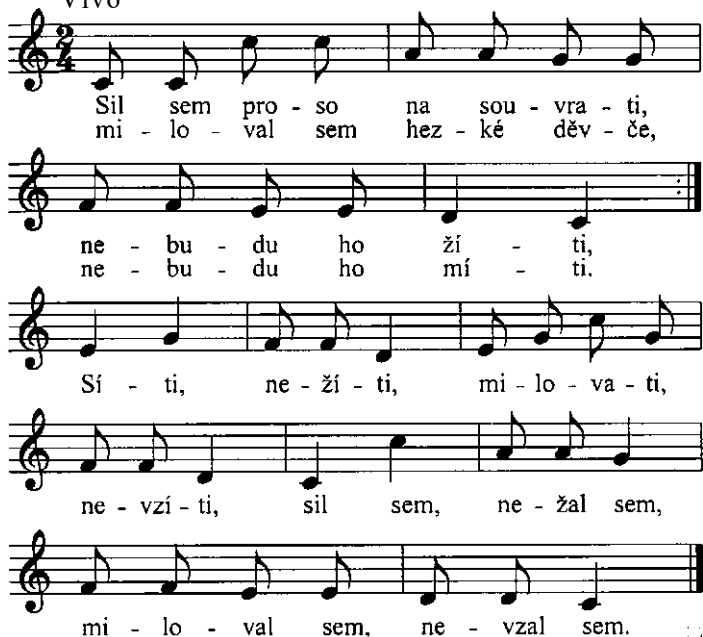
Taneční zpracování: L. Honsigová

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Kalamajka z Havlíčkova Brodu Petr Dajč (1967) a Marie Zadinová (1947), Martin Ferencz (1967) a Martina Šlégrová (1977), Václav Procházka (1964) a Zdeňka Schubertová (1965), Jiří Průša (1959) a Bohuslava Průšová (1961), muzika ve složení Petr Pavlíček ml. (1980) prim, Ludmila Mrázková (1981) 2. housle, Petr Pavlíček st. (1955) housle-kontr, Petr Janovský (1967) a Zbyšek Kolářský (1976) klarinety a Pavel Machek (1957) kontrabas.

C.2 SIL SEM PROSO NA SOUVRATI,
OBROZENSKÝ TANEC Z HAVLÍČKOBRODSKA
A NASAVRCKA
(0:29.17)

Vivo

Sil sem pro - so na sou - vra - ti,
mi - lo - val sem hez - ké děv - če,
ne - bu - du ho ží - ti,
ne - bu - du ho mí - ti.
Sí - ti, ne - ží - ti, mi - lo - va - ti,
ne - vzí - ti, sil sem, ne - žal sem,
mi - lo - val sem, ne - vzal sem.

Sil sem proso v Nasavrkách, vyrostla mně tráva,
pověz ty mně, má panenko, máž-li ty mně ráda?
Síti, nežíti, milovati, nevzíti,
sil sem, nežal sem, miloval sem, nevzal sem.

Párový tanec v různých prostorových formacích a v různém držení. Zlidovělá píseň obrozence M. Z. Poláka (Společenský zpěvník český, 1851).

"Sil sem proso na souvratí...":

a/ Tanec a píseň začíná 1 dvojice v postavení Ch pr. bokem, D 1. do středu.

T. 1. - 2.: 1 krok stranou vpravo, 1 přeměnný krok vpravo a 1 krok vlevo zpět - každý sám.

3. - 4.: 2 přeměnné kroky vpravo a 2 vlevo - ve dvojici.

5. - 8.: D se pustí a učiní 2 přeměnné kroky vpravo, Ch vlevo ; D se vrátí před Ch dvěma obkročákovými kroky.

Opakování: 9. - 16., ostatní páry, stojící v pozadí, se připojí rozestaveny po prostoru.

"Sil sem proso v Nasavrkách... "

b/ Nyní stojí dvojice čelně vpřed. D před chlapcem, zády k němu: Ch drží D za obě ruce s pažemi pozvednutými povýš (jako při mazurce).

1. - 8.: Dvojpolka šotyšová: D přednoží špičku pr. nohy, Ch 1. n. před špičku stojné nohy a unoží ji. D vpravo, Ch vlevo, a jedním přeměnným krokem D nyní postoupí vlevo a Ch vpravo.

Totéž se opakuje, Ch i D se dostanou na svá původní místa.

c/ 9. - 16.: Opakuje se.

Na závěr tančí dvojice v postavení vedle sebe 4mi dvojpolkami po kole - Ch drží pravou rukou D v pase, D 1. ruku na Ch rameni, drahé ruce v pase: následuje 8 šlapaných obkročáků v zavřeném držení a 8 poskočných kroků v zátočkách doprava a doleva, při nichž vždy v posledním taktu oba tlesknou do svých dlaní; během závěrečné, drobně nakračované polky, se dvojice pustí, Ch couvají malými krůčky do středu kola a D se před nimi točí na místě dokola.

Tento závěr lze volně komponovat. Pro celé předvedení tance soubor použil místní tradicí ustáleného aranžmá.

Hudební zpracování: J. Vajo

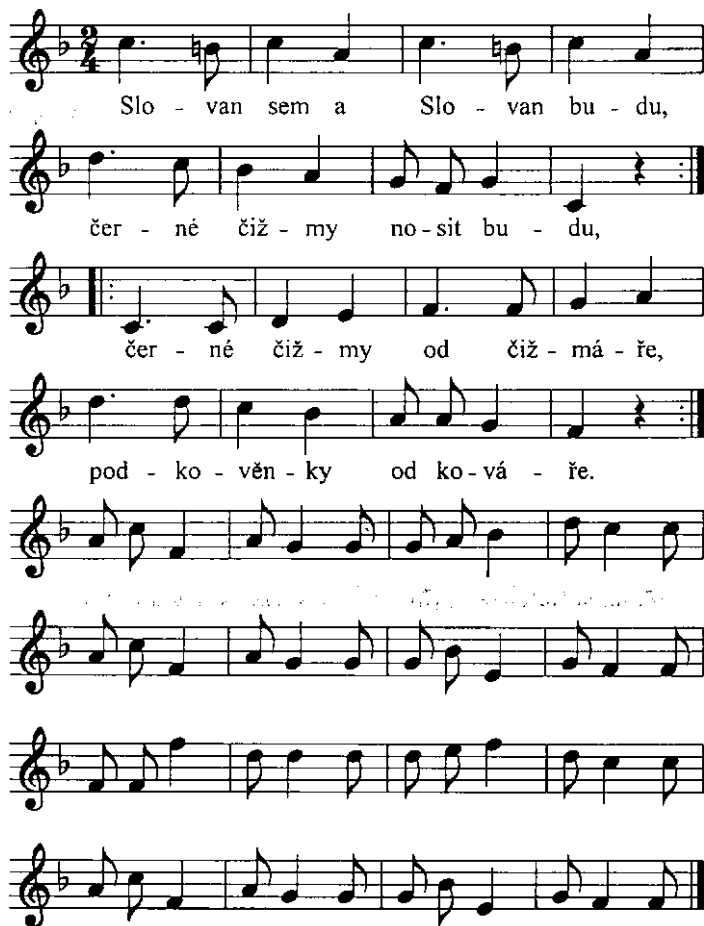
Taneční pojetí: L. Honsigová

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Kalamajka u Havlíčkova Brodu jako v C. 1, sólo zpívá Petr Dajč (1967), dále zpívají také Václav Procházka (1964), Marie Zadinová (1947) a Martina Šlégrová (1977).

C.3 SLOVAN SEM A SLOVAN BUDU,
OBROZENSKÝ TANEC Z HAVLÍČKOBRODSKA
(0:30.30)

Vivo

Slo - van sem a Slo - van bu - du,
čer - né čiž - my no - sit bu - du,
čer - né čiž - my od čiž - má - ře,
pod - ko - věn - ky od ko - vá - ře.

Havlíčkův Brod a jeho okolí si dlouho udržovaly vlastenecky zaměřenou kulturní tradici a úctu k jejich slavnému rodáku. Podobně jako umělá píseň "Sil sem proso na souvrati" i tato revoluční píseň byla doprovázena tancem. Soubor z Havlíčkova Brodu se pokusil v celém pásmu obrozeneckých reminiscencí také vybrat příhodné taneční dobové kroky k tomuto nápěvu.

Dvojice v postavení proti sobě. paže mírně pokrčené, pravé ruce jsou spojeny (opřeny) celou plochou dlaní u sebe, levé ruce v bok.

a)

T. 1.-8.: Dvojice tančí 8mi poskočnými kroky po kole: Ch 4mi vpřed a 4mi vzad. D vzad a vpřed.

9. - 16.: Opakování.

17. - 24.: 4mi kroky zátočky za pravé lokty vpravo, v posledním taktu oba tanečníci tlesknou a provedou zátočku doleva a tlesknou.

25. - 32.: Opakování.

b)

1. - 8.: Drobná, shora našlapovaná polka, málo z místa.

9. - 16.: 8 obkročákových kroků po kole, Ch drží D v pase, D má ruku na rameni Ch.

17. - 24.: Opakování - Ch ustupují 4mi kroky na střed kruhu a D se otočí na vnější kruh a na místě se několikrát otočí před Ch.

Hudební zpracování: J. Vajo

Taneční zpracování: L. Honsigová

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají jako v C. 1. zpívá muzika a titíž jako v C. 2.

D. CHRUDIMSKO A NASAVRCKO

(0:31.25)

D. 1 RÁČEK ZE STŘÍTEŽE A RAK ZE SVIDNICE

(0:31.32)

Allegretto

Le - ze rá - ček po po - to - ce,

le - ze rá - ček po ře - ce, le - ze zpát-ky,

no - hy krát-ký, a pře-ce nám u - te - če.

U na - ší strou-hy čou - ha - jí z dōu-ry,

fou - sy dlou - hý, moh by to bejt rak

a - ne - bo bře - ňák, ho - nem vem sak!

I. Ráček:

- T. 1. - 8.: Ch a D v postavení proti sobě, drží se za obě ruce poníž. Ch pozadu, D vpřed kráčejí 4mi šoupavými kroky a 4 takty opačným směrem.
9. - 16.: Totéž, ale bez držení, D ruce v bok, Ch ruce volně rozpaženy za děvčetem.

Pozn: Tentýž tanec v zápise J. Zemánka (s. 488-489 cit. sbírky) uvádí též dvojí způsob otáčení v držení D pod pr. rukou.

II. Rak:

Ch a D se vezmou za obě ruce, paže poníž a postupují po kole nebo po jiné ploše, D nazad, Ch vpřed.

T. 1.-4.: 4mi přeměnnými kroky směrem vpravo.

5.-6.: 2ma obyčejnými kroky směrem vlevo.

7. - 12. a 13. - 24.: Dvojice v zavřeném držení tančí po kole střídavě 4 polky a 2 obkročáky (4mi nákroky). (Opraveno podle rozměru notace.)

Tato dohra může ovšem být libovolně dlouhá.

Hudební úprava: A. Nosek

Taneční část nastudovala: L. Honsigová

Část II. podle zápisu J. Zemánka a Z. Jelínkové

Tančí a hrají jako v C. 1, zpívá také Lucie Honsigová (1935), vedoucí souboru.

D. 2 CIKÁNKÁ Z CHRUDIMI (0:32.29)

Allegretto

Já mám hol - ku, ne - vím vod - kaď,
mu - sím se jí na - před vop - tat,

Dvojice postupuje po kole v otevřeném držení: D levou ruku dá na pr. rameno Ch, Ch pravou rukou uchopí D v pase, druhé ruce oba v bok.

T. 1. - 4.: 2 polkové kroky po kole a dva polkové kroky v otáčení dvojice doleva.

5.-8. = 1.-4.

9. - 12.: Zátočka za pravé lokty 8mi skočnými - zakopávanými kroky.

13. - 16.: Přechycení za levé lokty a otáčení druhým směrem.

Hudební zpracování: B. Vítek sen.

Taneční nastudování: Aleš Kohoutek

Popis: H. Laudová (srov. obdobný zápis ve sbírce J. Zemánka)

Tančí a hrají členové souboru Radost z Pardubic Libor Šedivák (1978) a Michaela Prokopcová (1977), Marek Vindeman (1969) a Marcela Petránková (1977), Ivo Zbránek (1977) a Katka Sehrigová (1980), muzika jako v B. 1.

D.3 KLATOVÁK Z PODLÝŠŤAN

(0:33.11)

Allegretto

Za - hraj - te mně ňá - kou hez - kou,
 já si sko - čím s mou Te - rez - kou.
 Za - hraj - te mně la - to - vá - ka,
 půl štaj - ry - še, půl vr - tá - ka.

Nebudu já hospodařit, nechce se mně voves dařit.
 Ani voves, ani pšenka, že mně nechce má panenka.

Tanec s proměnlivým taktem. Pravidelně se opakují 2 dvoudobé a tříosminové takty. Tančí se v zavřeném držení po kole.

- T. 1. - 2.: 2 široce nakračované obkročáky (2 kroky v jednom taktu).
- 3.-4.: Dva kroky sousedské: po našlápnutí, Ch pr. a D 1. nohou, přísun volné nohy k stojné se provede v prvních dvou dobách tříosminového taktu obloukově vedený pohyb, střídavě - ve 3. taktu Ch zadním obloukem, D předním, ve 4. taktu Ch předním, D zadním.

Toto obloukovité vedení volné nohy je ve starších třídobých tancích pro oblast Vysočiny charakteristické.

5. - 16.: Opakuje se jako 1. - 4. do konce trvání tance.

Předzpěv druhé sloky písně a celý tanec znova.

Hudební zpracování: B. Vitek, sen.

Taneční zpracování: J. Vítková

Popis: H. Laudová (Srov. Zemánkovu sbírku, s. 470)

Tančí a hrají členové souboru Kohoutek z Chrudimi Tomáš Jehlička (1976) a Věra Brunclíková (1967), Aleš Kohoutek (1961) a Lucie Kratochvílová (1979), Jiří Sejkora (1966) a Stanislava Sejkorová (1971), Štěpán Skopový (1972) a Hana Novotná (1970), Jindřich Šotola (1974) a Daniela Jedlinská (1970), muzika ve složení Helena Kohoutková (1963) prim, Hana Čermáková (1974) a Jiřina Pražanová (1975) housle-kontry, Milan Chalupník (1971) klarinet, Adéla Zajícová (1974) příčná flétna a Jiří Zamazal (1961) kontrabas.

D. 4 KRADENÁ, MATENÍK Z NOVÉ VSI U CHRUDIMI (0:35.33)

Allegretto

Tanec s proměnlivým taktem: O VV O VV / OOOO, dvojdielný.

T. 1.: Ch a D v zavřeném držení k tanci po kole jeden obkročák (střídavě pr. a 1. nohou) s výskokem a s rzným dopadem na podlahu.

2. - 3.: 2 valčíkové kroky

4. = 1.

5. - 6. = 2. - 3.

7. - 10.: Vrták nebo obkročák, na konci bez přestávky děvčata přebíhala k následujícímu chlapci.

Muzika někdy při dalším opakování taktů 7. - 10. milosrdně na přeběhnutí přidávala před začátkem opakování celého tance ještě 1 takt.

Hudební zpracování: B. Vítek sen.

Taneční zpracování: J. Vítková

Popis: H. Laudová (Srov. obdobný popis J. Zemánka s. 477-478)

Tančí a hrají členové souboru Radost z Pardubic Václav Slouka (1976) a Katka Sehrigová (1980), Milan Šotola (1978) a Martina Křesťanová (1977), Marek Vindeman (1969) a Lenka Haráková (1979), Ivo Zbránek (1977) a Michaela Prokopcová (1977), muzika jako v B. 1.

D. 5 LATOVÁK Z LIPKY (CHRUDIMSKO) (0:37.13)

Allegretto

Čis-ťoun-ká vo-dič-ka ze ská-ly se
prejs-ká, zká-za-la mně má pa-nenka,
že se jí stejs-ká. Tra-la-la,
tr-la-la, že se jí stejs-ká.

A mně se nestejská, ale je mi líto,
že zajinou ty chodíváš přes naše žito.
Tralala, tralala, že se jí stejská.

Tento latovák není v pravém slova smyslu tancem s proměnlivým taktem, ač se patrně z něho vyvinul. Oddíly, které se střídají, jsou příliš dlouhé a také taneční popis, který uvádí citovaná Zemánková sbírka, předepisuje krok mazurky a další kombinace jednotlivých kroků.

Provedení tance na kazetě je také v mnohém zjednodušeno do typu mateníku.

Dvojice tančí v postavení proti sobě po kole, drží se křížem za obě ruce.

- T. 1. - 4.: 4 mazurkové kroky s nízkým poskokem, 2 směrem doprava ze středu kola, 2 po obrysu kola směrem vlevo.
5. - 6.: 2 polkové kroky po kole.
7. - 8.: 2 obkročáky (2ma kroky otočení o 1/2 kola jednom taktu) vlevo: Ch začne 1., pr., 1. nohou, na poslední čtvrtinu výdrž s mírně nadzvednutou nohou.
9. - 10.: 2x poskok na místě (tra-la-la: 1 poskok) pravou nohou, levá noha se mírně unožuje.
11.-12. = 9.-10.: Opačnou nohou a opačným směrem.

D po celý tanec vždy tančí opačnou nohou a opačným směrem.

V posledním taktu tance Ch vytočí D pod pravou rukou před sebe.

Hudební zpracování: Daniela Jedlinská

Taneční zpracování: Aleš Kohoutek

Popis: H. Laudová (Srov. odlišné znění v Zemánkově sbírce)

Tančí a hrají členové souboru Radost z Pardubic Michal Novák (1977) a Dana Chaloupková (1977), Libor Šedivák (1978) a Michaela Prokopcová (1977), Milan Šotola (1978) a Marcela Petránková (1977), Marek Vindeman (1969) a Lenka Haráková (1979), Ivo Zbránek (1977) a Gabriela Šediváková (1978), muzika jako v B. 1.

D. 6 KOŠÍČEK, MAZURKA Z NOVÉ VSI U CHRUDIMI
(0:39.35)

Allegretto

Můj zla - tej Pe - píč - ku, za to já tě
pro - sím, u - dě - lej mně ko - ší - ček,
já ho rá - da no - sím.

Nedělej ho maličkej, dělej raděj větší,
aby každý neříkal, že ho dělal krejčí.

Udělej ho kulatej, ty můj hochu zlatej,
jen ho upleť důkladnej, jak košíkář rádnej.

Předzpěv: dvojice stojí ve skupině a Ch drží pravou rukou 1. ruku D. pažemi komíhají vpřed a vzad s pohupováním na místě. V posledním taktu přede hry Ch podtočí D pod svou pr. rukou a dvojice se uchopí do zavřeného držení a postaví se na kruh.

T. 1.-3.: Tři mazurkové kroky do středu kruhu.

4.: Třemi kroky otočení na místě, poslední krok je nasměrován na obvod vnějšího kruhu.

5. -6.: Dva mazurkové kroky na vnější kruh.

7.-8.: Dva mazurkové kroky po směru kola.

9. - 10.: 4 hladké obkročáky po kruhu s malým konečným výskokem na stejné noze.

11.-12. = 7. - 8.

13. - 14. = 7. - 8. atd. libovolný sklad kroků.

Pozn: Zemánkův originální zápis (s. 475-476) má uvnitř taktů jiné rytmické členění, odpovídající také asi starší zpěvní dikci, pravidelně neskandovaného textu. Zaznamenává také 2/4 verzi tance ze Svidnice, která se ovšem nemohla tančit mazurkové, ale polkou.

Hudební zpracování: J. Vychodil

Taneční realizace: A. Kohoutek

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Kohoutek z Chrudimi Tomáš Jehlička (1976) a Věra Brunclíková (1967), Zdeněk Ryšavý (1970) a Lucie Kratochvílová (1979), Jindřich Šotola (1974) a Daniela Jedlinská (1970), muzika jako v D. 3, ale navíc Jiří Chládek (1961) klarinet a Roman Švadlenka (1978) trumpet, zpívá Stanislava Sejkorová (1971).

D. 7 FURIANTEK Z VELKÉ STRÍTEŽE (NASAVRCKO) (0:41.33)

Allegretto

Když já při - du do hos - po - dy,
mu - zi - ka mně hrá, tám - hle sto - ji
hez - cá hol - ka, na mě se dí -
vá, já ji vez - mu k tan - ci,

A vy, paní Šenkýřová, holbičku piva,
támhle stojí hezká holka, vona by pila,
tvářičky červený, vlásky načesaný,
bejvala to moje milá, teď už je jiná.

Předzpěv: taneční páry stojí vedle sebe, drží se za vnitřní ruce a na zpěv sólisty reagují tanečním pohupováním na místě a komiháním paží vpřed a vzad.

Na začátku tance se dvojice zařadí na kruh v postavení proti sobě a uchopí se za pravé ruce v pozici poníž, levé ruce v bok nebo volně spuštěny podél boku, D nad sukní.

T. 1.: Ch i D mírně přednoží pr. nohu a levou nohou potřesou 2x na místě ve vzduchu.

2. = 1.: Avšak opačnými nohama. V těchto 2 taktech se dvojice pohybuje velmi málo z místa.

3. - 4.: Dvojice pozvedne své spojené pr. ruce do výše hlavy a každý se podtočí 4mi (nebo 2ma) šlapákovými kroky pod svou paží, D doleva, Ch doprava.

5.-6. = 1.-2.

7. - 8. = 3. - 4.: V poslední době dvojice přehmátne do zavřeného párového držení.

9. - 10.: 1 přísunný krok, Ch 1. nohou vlevo, D pr. nohou vpravo a 3x dupnou.

11. - 12. = 9. - 10.

13. - 14. = 1.-2.

15.- 16. = 3.-4.

Při další sloce dvojice v 15. - 16. taktu tančí 8mi obkročákovými kroky po kole.

Hudební zpracování: H. Kohoutková

Taneční nácvik: A. Kohoutek

Popis: H. Laudová, obdobně jako v Zemánkově sbírce.

Tančí a hrají jako v D. 3.

D. 8 SMĚSEK Z VELKÉ STRÍTEŽE (NASAVRCKO)
(0:44.57)

Allegretto

The musical score is written for a single melodic line in treble clef. It begins in 2/4 time and features several key changes: to 3/8 time at the start of the third line, to 3/4 time at the start of the fourth line, and to 2/4 time at the start of the fifth line. The melody is simple and rhythmic, with lyrics written below the notes. There are two first endings (marked '1.') and one second ending (marked '2.'). The piece concludes with a final measure in 2/4 time.

Slu - níč - ko je na - de mlej - nem,
1.
kde - pak my se spo - lu sej - dem,
2.
spo - lu sej - dem. Sej - dem se v ol - šin - ce,
do - le na pě - šin - ce, po kle - ká - ní
bez vá - há - ní do - za - jis - ta dnes.

Páry v postavení vedle sebe se drží za vnitřní ruce, druhé ruce v bok.

T. 1. - 4. a 5. - 8.: 16 procházkových kroků po kole.

Tanec dále pokračuje jako dvoudílný mateník. Dvojice se spojí do párového zavřeného držení.

T. 9. - 12.: Vyšlapávaný mazurkový krok, tančený dosti do prostoru, vpřed po kole a s větším vykláněním trupu vpřed.

13. - 14.: 2 hladké obkročáky - na dlouhé kroky.

15. - 16.: 2 sousedské.

17.: 1 obkročák.

18. - 19. = 13. - 14.

20.: 1 obkročák.

21.-22.: 2 sousedské atd.

Hudební zpracování: A. Nosek

Taneční zpracování: L. Honsigová

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají jako v C. 1.

E. VYSOČINA

(0:45.42)

E. I. PACOVSKO A PELHŘIMOVSKO

(0:45.42)

E.I.1 ŽERTOVNÁ SVATEBNÍ PÍSEŇ A ŽENSKÁ SVATEBNÍ KOLA Z PELHŘIMOVSKA A PACOVSKA

(0:45.49)

Allegretto

Ne - po - le - zem z vo - zu, z vozejč - ku,
po - kud nám ne - dá - te sto - lič - ku,
sto - lič - ku. My se má - me, my se má - me,
my se na to po - dí - vá - me,
na - še je to lep - ší, než va - še,
na - še se to ka - še na va - še, na va - še.

Nepolezem z vozu, z vozu k vám,
 pokud nám nedáte píva džbán, píva džbán.
 My se máme, my se máme, my se na to podíváme,
 |: naše je to lepší, než vaše, naše se to kaše na vaše. :|

Náš táta si mámu chválí,
 že mu málo dříví spálí,
 při malinkým polínku,
 vohřeje mu polívku.

Bud' jen, Manko, bud' veselá,
 máme doma fůru sena,
 máme doma brambory,
 zahraju ti na dudy.

O - ko - lo Ry - nár - ce stromy sou, a - trá - da,
ja - képak o - vo - ce po - nesou, a - trá - da,

*)

stromy sou, a - trá - da, stromy sou,
po - ne - sou, a - trá - da, po - ne - sou.

Ponesou ovoce slad'ounký,
 atráda, slad'ounký, atráda, slad'ounký,
 že sou rynářečtí hezounký,
 atráda, hezounký, atráda, hezounký.

*) bez zpěvu se takt s pomlčkou vynechává

Úvodní píseň družby a svatebního průvodu s improvi-
 zovanými tanci zachycuje moment jejich příchodu k nevěstinu
 domu: obvyklá tu byla licitace se žádostí vstupu do domu:
"Nepolezení z vozu, z vozejčku, pokud nám nedáte stoličku ..."

Písničky jako "*Řekni, Tondo, řekni Mance, ať zadělá na lívance ...*" sváděly k drobným tanečním projevům - polkou po prostoru - a při nich se dalo i pochodovat nebo tančit. Ženy a dívky hrály na svatbě všude důležitou úlohu. Privilegovaný projev patřil zejména družičkám, které zahajovaly svatební kola: pravidelně se vždy střídaly jednotlivé sloky kolečkových písní a tanec. Na snímku:

a/ D tančí nejdříve v zavřeném velkém kole, drží se za ruce ve volném odstupu, přisunnými kolečkovými kroky, směrem doleva,
b/ Na další sloky postupně: hadem spojeným v řetězu vlnícím se libovolným směrem.

c/ Na píseň "*Okolo Rynárce stromy jsou ...*" se had rozvine na kolečko dívčích párů, které se při další sloce spojí do zavřeného kola v držení: pr. ruka vrchem nad rukou sousedky zprava, levou rukou pod pr. r. sousedky zleva. Tančí se charakteristickým kolečkovým krokem: pr. noha lehce překříží 1. nohu, blízko její špičky, z níž se pak odráží k dalšímu kroku.

d/ Znovu se kolo rozděluje na páry držící se pr. rukama kolem pasu. v druhých rukou drží D šáteček a vesele jimi mávají nebo tančí 2/4 rytmizované kolečko spolu nebo opět v kruhu. Postupně se dále tančí bez zpěvního úvodu.

Tančí a hrají členové souboru Stražišťan z Pacova v první části Jan Máca (1969) a Jana Štamberková (1978), Václav Pavlík (1961) a Marie Pavlíková (1962), Ludvík Toman (1949) a Petra Tomanová (1977), Bohumil Získal (1957) a Dana Maděrová (1964), sólo zpívá Jaroslav Hejda (1932), dále zpívají Eliška Dolejšová (1949), Helena Hrubešová (1948), Stanislava Mašátková (1976), Lukáš Sláma (1983), Alena Tenklová (1955) a Anna Ziková (1955), muzika ve složení Ludmila Císařová (1980) prim, František Zajíc (1937) dudy a vedoucí muziky a souboru, Aleš Tenkl (1979) dudy, Oldřich Kudrna (1982) a Jan Sviták (1981) klarinety a Vladimír Mourek (1969) kontrabas; ve druhé části tančí Eliška Dolejšová (1949), Helena Hrubešová (1948), Dana Maděrová (1964), Stanislava Mašátková (1976), Marie Pavlíková (1962), Jana Štamberková (1978), Alena Tenklová (1955), Petra Tomanová (1977) a Anna Ziková (1955), muzika jako v první části, ale místo O. Kudrny hraje na klarinet Jaromír Sviták (1980), sólo na dudy F. Zajíc.

E.I.2 SVATEBNÍ KOLA V DOMĚ NEVĚSTY
(PŘED A PO ČEPENÍ) Z PACOVSKA
(0:50.02)

Táž verze v interiéru. Druhá a třetí píseň z E.I.1

Tančí a hrají jako ve druhé části E. I. 1.

E.I.3 PŘIBÍRAČKA - ZPÁTEČNÍ Z PELHŘIMOVSKA
A OD TÁBORA
(0:52.32)

Moderato

Ne - byl Ja - nek, ne - byl blá - zen,
když on Man - du vy - pro - vá - zel,
m - ca - rá - ra, m - ca - rá - ra,
když on Mandu vy - pro - vá - zel.

The musical score is written on four staves in a 2/4 time signature with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The melody is simple and rhythmic, with lyrics written below the notes. The lyrics are: 'Ne - byl Ja - nek, ne - byl blá - zen, když on Man - du vy - pro - vá - zel, m - ca - rá - ra, m - ca - rá - ra, když on Mandu vy - pro - vá - zel.'

Když on Mandu vyprovázel, já sem za ním hroudy házel,
m-carára, m-carára, já sem za ním hroudy házel.

Ať si házel neb neházel, když on přec ji vyprovázel,
m-carára, m-carára, když on přec ji vyprovázel.

Dvojice tančí stále směrem po kole v párovém držení.

T.1. - 2.: Stále se opakuje:

- 1.: Výkrok delším krokem s vydupnutím vpřed po kole: Ch 1., pr., poskok na 1. noze. D pr.. 1.. poskok na pr. noze. Při první fázi kroků se trup poněkud nachýlí a opět vzpřímí, spojené ruce jsou více nataženy vpřed; tyto kroky vlastně posunují tanec dopředu po kole.
- 2.: Druhá fáze tanečního kroku je naopak spíše s kratším vykročením zpět 3mi kroky Ch pr., 1., pr. + 1. noha přinoží. D opačným nohama

Svéráznost tance spočívá právě v odlišné dynamice dvou krokových částí.

Hudební zpracování: Fr. Zajíc

Taneční nácvik: Jiří Taks

Popis podle J. Vycpálka, České tance, s. 36.

Tančí a hrají členové souboru Stražišťan z Pacova jako v první části E. I. 1 s těmito rozdíly: v muzice na klarinet místo Jana Svitáka hraje Jaromír Sviták (1980), zpívají jen E. Dolejšová, H. Hrubešová, A. Tenklová a A. Zíková.

E. I. 4 PŠENÍČKA Z PACOVSKA

(0:53.55)

Moderato

Pek - la vdol - ky z bí - lé mou - ky,
sy - pa - la je per - ní - kem,
há - ze - la je Hon - zíc - ko - vi

Tančí trojice po kruhu v postavení D, Ch, D. Ch je spojen s D šátečky, které drží poníž pasu. D mají druhé ruce v bok.

T. 1.-4.: Přeměnný polkový krok poněkud natočený směrem vpravo, Ch i D vykračují pr. nohou a v třetí fázi kroku na pravé noze učiní houpavý potřes, špičky nohou zůstanou na podlaze (někdy tanečníci tento krok pojímají jako poskok).

5. - 8.: Totéž na levých nohou při vykročení a směrem zase doleva, do středu kruhu.

Je důležité, aby trojice udržovala přímou řadu po celý tanec. Velmi pěkně celkový útvar vypadá např. ve 3 trojicích, jak to také soubor provádí.

9. - 12.: Ch podtácí pod šátečkem střídavě D zprava a zleva. Ruce jsou pozdviženy nad hlavu; druhou ruku drží poníž šátečkem spojenou s D zleva. Dívky se otáčejí běhovými krůčky 1x dokola.

13. - 16.: Varianta podtáčení: Ch se pustí šátečku obou dívek a střídavě se s nimi zatáčí za pravé lokty s pr. D a za levé s 1. D., stojící dívka se otáčí na místě.

17. - 20.: Ch podtáčí obě D najednou pod šátečkem v chůzi po kole; D se podtáčejí 4 kroky z místa po kole.
21. - 24.: Ch se pustí šátečků obou D a "žene" je po kole poskočnými kroky vpřed. D stojí těsně vedle sebe, čelem k Ch a tančí pozadu poskočnými kroky. (Var. též oba polkovými kroky). D mávají šátečky.

Hudební zpracování: Fr. Zajíc

Taneční nácvik: Jiří Taks

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Stražišťan z Pacova Jan Máca (1969), Jana Štamberková (1978) a Petra Tomanová (1977), Václav Pavlík (1961). Dana Maděrová (1964) a Marie Pavlíková (1962), Bohumil Získal (1957) Stanislava Mašátková (1976) a Alena Tenklová (1955), muzika jako v první části E. I. 1, ale místo Jana Svitáka hraje klarinet Jaromír Sviták (1980), zpívají Eliška Dolejšová (1949), Helena Hrubešová (1948) a Anna Zíková (1955).

E. I. 5 ŘEMESLNICKÁ POLKA ŽIROVNIČTÍ ČAMRDÁŘI
ZE ŽIROVNICE U KAMENICE N. LIPOU
(0:55.53)

Vivo

Ži - rov-nič - tí ča - mr - dá - ři
mis - tr cho - dí roz - tr - ha - nej,

ma - jí pe - něz dost, ma - jí pe - něz dost,
to - va-ryš je bos, to - va-ryš je bos,

1. ma - jí pe - něz dost, 2. to - varyš je bos.

Tovaryš si koupil boty, zlatku za ně dal,
postavil je vedle ponku, mistr mu je vzal.

Popěvek a zvyklost doplňovat jej tancem patří do kategorie tzv. řemeslnických tanců.

Tančí se po celou dobu zpěvního doprovodu hybnou polkou. Ve druhém verši popěvku soubor tančí polku trochu šoupavěji. Ukázka tohoto tance připomíná pracovitě řemeslo chudého kraje Vysočiny. Žirovnické staré řemeslo se specializovalo hlavně na výrobu perleťových knoflíků, které se zde dosud vyrábějí.

Hudební zpracování: Fr. Zajíc

Taneční nácvik: Jiří Taks

Popis: H. Laudová

Tančí, hrají a zpívají jako v E.I.3, ale místo Jaromíra Svitáka hraje na klarinet Jan Sviták (1981).

E. I. 6 "JÓRTOG", MASOPUSTNÍ PRŮVOD
S "KONÍČKEM" Z PACOVA
(0:57.21)

Allegretto

1. Van - dro - val jest sou - ke - ní - ček,
2. Už ho ve - dou přes za - hra - du,

pro - pil kramp - le i ko - ní - ček,
je - den vpře - du, dru - hý vza - du,

Pozn.: "Jórtog", odvozeno od "Jahrtag" - masopustní zábavy zde proslulého soukenického cechu, která patřila k jeho privilegovaným výsadám. Konala se ve formě průvodu městem, v novější době doplněném o řadu maškar. Zvyk se pravidelně prováděl nejméně do poloviny 19. století. V radní knize je zapsáno, že soukeníci v průvodu vozili také "koníčka" = speciální stoličku na česání vlny, které předcházelo valchování. Používala se k tomu jemnější "krample", která vyčesávala vlákna z hrubšího železného drhlu na "koníčku". Ten se zachoval také ve zdejším muzeu.

Doprovodný popěvek patří do žánru tzv. řemeslnických písní, které měly zpravidla žertovný obsah. Jeho námět připomíná také časté putování řemeslníků do světa. "Filajz", pravděpodobně "pilajz" = ranec, baťoh, je asi odvozen od zkomolení slova "pilgern" - putovati.

V tomto průvodu se samozřejmě také poskakovalo a při zastávkách tancovalo. Obchůzka měla svá pevná pravidla pořadí návštěv určitých míst.

Hudební doprovod: Fr. Zajíc

Dramaturgie, režie a popis: H. Laudová

Tančí, hrají a zpívají všichni dosud (E.I. 1-5) jmenovaní členové souboru Stražišťan z Pacova, průvod vedou Václav Pavlík (1961), Jaroslav Hejda (1932) a Ludvík Toman (1949).

E.II. HLINECKO

(0:58.19)

E.II. 1. HUSA ČERNÁ KEJBAVÁ A POLKA Z HOLETÍNA, PELHŘIMOVSKA A HLINECKA

(0:58.25)

Allegretto

Più mosso

*"Hop, hej! Huso černá, nechodívej do ječmena.
Přijde na tě šelma sedlák, utrhne ti mlsnej zobák".*

Párový tanec po kole, Ch drží D v pase, D ruce na ramenou
Ch (var.: oba se drží na ramenou, Ch svrchu, D zespodu).

Tempo allegretto; zápis K. Adámka z hlineckého okresu sice předepisuje zvolna, ale patrně pro druhou část, tančenou polkou, patří popis "rychle tančí do kola".

T 1. - 4.: Dvojice se kolébají napravo a nalevo, celkem 4x v jednom taktu.

5. - 8.: Trochu rychleji tanec polkou do kola. Zastavit a znova kolébání.

Tanec zapsali shodně: K. Adámek, Tance lidové v okrese Hlineckém. ČL VI. 1897, s. 370: první část ve čtvrtkových notách, druhou ve 2/4 taktu v osminách a šestnáctinách. Srov. též Č. Holas, ČLPaT, 1811, díl III., s. 259 z Pelhřimovska, č. 407 - skočná.

Hudební zpracování: Fr. Zajíc

Taneční nácvik: Jiří Taks

Popis: citované sbírky

Tančí a hrají jako v E. I. 3, v muzice všichni tři klarinetisté.

E.II.2 ZPÁTEČNÍ Z VOJTĚCHOVA
(0:59.56)

Vivo

Dvojice po kruhu, Ch pr. bokem do středu, D 1. bokem, v držení zavřeném.

T. 1. - 8.: Ch 1. n. vpřed, D pr. vzad, svižná polka, vždy na první dobu tančená s malým důrazem, a otáčená pokud možná jedním krokem takřka o 360° doleva a doprava - pravidelně střídané po 8 taktech.

K tomuto vířivému způsobu kroku napomáhají také paže napřažené poněkud poníž.

Délka trvání tance podle vlastní vůle.

Hudební zpracování: B. Vítek sen.

Taneční nácvik: J. Vítková

Popis: H. Laudová (srov. Č. Holas: zpáteční polonéza, IV. 185 a zpáteční 253 odvoláním na sbírky Fr. Bartoše a J. Kollára: moravská zpáteční s polonézovými formami menuetu.)

Tančí a hrají členové souboru Radost z Pardubic Michal Novák (1977) a Dana Chaloupková (1977), Petr Slouka (1951) Lenka Haráková (1979), Milan Šotola (1977) a Gabriela Šediváková (1978), muzika jako v B. 1.

E.II.3 MINET - COURAVÁ Z HLINECKA,
VYSOKOMÝTSKA A CHRUDIMSKA
(1:00.38)

Allegretto

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, key of B-flat major (two flats), and 3/4 time. It consists of seven staves of music. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables that span across multiple notes. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Chy - til sem sle pič - ku v ze - le - ném
vo - vís - ku, žád - nej ne - ví,
žad - nej ne - ví, ja - ká by - la,
žad - ný - mu se, žád - ný - mu se
ne - lí - bi - la.
ne - lí - bi - la.
ne - lí - bi - la.

Volné spojení prvků podle zachovaných dílčích tanečních motivů v některých formách tohoto tance zapsaných ve sbírkách J. Zemánka, K. Adámka a Č. Holase. Jejich seřazení neporušilo autentičnost jednotlivých kroků a figuraci jejich vazby. (Srov. níže uvedené popisy.) Základním krokem je houpavý valčík na tři kroky.

Úvod: Dvojice nastoupila na kruh a podala si ruce, Ch i D pravou (var.: drží se za obě ruce).

T. 1. - 4.: Ch i D pozdvihnou své spojené paže nad hlavu a oba se valčíkovým krokem otáčejí pod svou vlastní rukou, Ch doleva, D doprava; D začíná pr. nohou nazad, Ch 1. n. vpřed. Výkročná noha učiní delší krok, v každém taktu 1 valčíkový krok.

(Pozn.: pro podtáčivý prvek v tanci minetového rázu "pavouk" Č. Holas uvádí snadnější způsob - podtáčení pod šátečkem nebo podtáčení D pod rukou Ch, který jde za otáčející se D valčíkovými kroky vpřed. Srov. díl V., s. 191.)

5.-8.: Var.: Ch a D spojí obě ruce nad hlavou křížem a pod nimi se otáčejí doprava 4 kroky výkročné nohy do výponu, s přinožením druhé nohy a spuštěním obou nohou na paty. Tato figurace a způsob kroku se podobají starému lendleru, který byl hodně houpavý a pomalý a je všeobecně považován za nástupce menuetu.

9. - 12.: Totéž s otáčením doleva.

13. - 14.: Oba si podají ruce, Ch pr., D. 1., druhé ruce v bok. a týmiž dvěma kroky v postavení proti sobě postupují doprava, ruce střídavě komíhají vpřed a vzad.

15. - 16.: Totéž doleva.

17. - 32.: Celé totéž.

V další části tance se jednotlivé figurace opakují podle volné inspirace, ale s tím rozdílem, že se při otáčení používá převážně další druh kroku při zavřeném párovém držení:

Ch našlápně pr. nohou vpřed a levá noha se nepřisune, ale širším obloukem nad zemí došlápně k stejné noze ve třetí době taktu. D totéž, ale opačnými nohama, přičemž její pravá noha učiní tentýž oblouk vzad. Pozice oblouku vpřed a vzad se u obou tanečníků střídají v souhlase s vykračováním buď pr. nebo 1. nohou. Tento krok je podobný trojdobému otáčivému kroku v tanci do kolečka.

Libovolné zakončení tance: na snímku např. Ch a D spojení rukama poníž se otáčejí 2mi valčíkovými kroky po kole. D vykračuje vzad směrem doprava a další dva takty se každý sám otočí po kole; totéž doleva: 8 taktů krokem s obloukem volné nohy v zavřeném držení:

1 valčíkový krok po kole vpravo, zastavení a vzájemná poklona s pokrčením v kolenou ve stojící spatném; opakuje se s valčíkovým krokem vlevo: 2 valčíkové kroky doprava v držení za obě ruce poníž a 2 kroky v otáčení každý sám; kroky směrem do středu kruhu a zpět atd.

Původní popisy ve sbírkách:

J. Zemánek. Lidové tance z Chrudimska, s. 482-483 (zkráceně): "Staročeský minet" - Dvojice v kruhu, Ch a D v postavení proti sobě držíce se za ruce. Tanečník vykročil 1. nohou a

postupoval valčíkovým krokem vpřed, tanečnice vzad a vzájemně se poklonili. 3. - 4. = 1. - 2. v opačném pořádku na svá místa. 5. - 6. = 1. - 2., 7. - 8. = 3. - 4. Tanečníci vzali tanečnice kolem pasu a tančili dokola 9. - 16. valčík vídeňský, při kterém nohou nešoupali na první čtvrt každého taktu po zemi, nýbrž pohyb ten učinili vždy ve vzduchu a pak teprve na zemi došlápli. Tanec se několikrát opakoval. Tentýž krok popisuje také K. Adámek - Hlinecko, ČL VI 1897, s. 547 "Počkej, Johanes Č. Holas, ČNPT, díl V, č. 191, Pavouk: "Chytil sem slepičku v zeleném ovísku ..." : Tanečník uchopí se s tanečnicí pozvednutýma rukama křížem, aneb bez křížení, neb pouze za pravé ruce (šátkem), oba tančí tak, že se valčíkem otáčí každý sám pro sebe aneb tanečnice se valčíkovým krokem otáčí po kole, držíc se za ukazováček Ch a tančí mu pod rukou, Ch jenom za ní tanečním krokem postupuje."

Č. Holas V., č. 193, minet z Dědové (Poličko) "Hochu šedivej, pojď, mě vobjímej ..." (zkráceně): Dvojice si podá pr. ruce, 1. ruce v bok. Takt 1.: Ch vykročí 1. n. vpřed, D pr. vzad; na druhou čtvrt příkrok pr. n. k 1. do výponu na špičky, D opačnými nohama, přitom on se otočí tělem vlevo, ona vpravo, na 3. čtvrt oba se spustí z výponu na celá chodidla a pokrčí se v kolenou (paty se nemusí země dotknout). Takt 2. = 1., ale vykročení druhou nohou; v 3. - 4. taktu přijdou opět čelem k sobě a podají si znovu ruce. T. 5. - 8. = 1. - 4., 9. - 12. = 13. - 14. Srov. též nápěvy, díly: 1. č. 135 a, b. zdlouha, již. Č; IV. č. 219 z Milevska, a 232 z Chrudimska; VI, č. 35, 36 z Polička, 24 - 30 z Novohradska.

Něco z historie menuetu - minetu:

Český a moravský lidový menuet si udržel původní důstojné rysy starého párového tance povlnného tempa. Jeho hudebním základem je polonézový typ doprovodu spojený s kroky historického společenského tance menuetu. Nejstarší menuety byly původně dvoudobé. ale zejména v lidovém repertoáru se ustálily jako tance trojdobé. (Autor vynikající studie o variantě tohoto tance "cófavá" - Dr. K. Vetterl - srov. seznam literatury - připomíná, že se tak pravděpodobně stalo s praxí společenského tance spojovat nejdříve třídobé tance do celku s tancem dvoudobým. Bylo tomu také např. již u tzv. tanců "polských", které byly také nejbližší našemu typu lidového menuetu.) Hlavními doklady o nejstarších verzích "minetu", jak byl v lidové nomenklatuře menuet nazýván, jsou pro nás četné zápisy v obou

tzv. Guberniálních sbírkách z Čech a z Moravy z r. 1819. Předcházely je již od začátku 17. století zápisy menuetu v klavichordových sbornících a dobové skladby vážné hudby, které přejaly i národní formy lidových menuetů v citacích jejich hudebního rázu. V pramenech našich Guberniálních sbírek se menuetové tance označují jako "sedlcký menuet - minet" nebo "Menuet starých Čechů". Mnohé z dalších variant tohoto tance jsou označovány také jako "tempo di menuetto". Moravská guberniální sbírka tyto tance nazývá "vláčitá, vláčná, cófavá, hanácký tanec". Ve Slezsku a na Lašsku je to "starodávna", "starosvětská" aj., na Hané "vláčná", "cófavá", "hanácký tanec" ad. - Dlouhá životnost společenského menuetu - zhruba od počátku 17. století až do prvních desetiletí století 19., nadto v jeho revivalech ve 40. letech národních obrozenských zábav, zajistila lidovému "minetu" dlouhou životnost. Během přibývajících zápisů novodobějších sbírek bylo zachyceno i množství dalších pojmenování menuetových tanců v lidovém repertoáru: "válený minet" (valčík), "pavouk" (Holas V. č. 183, 191), "zdlouha", "loudavá" (Vycpálek, s. 72), "lódavá" (Mátlová), "šóravá" (Svoboda), "couravá" (Holas, Gubern. sbírky), "vláčitá, vláčná" (Sušil), "kostelák" (Heš). K nim je třeba přiřadit i různé typy tanců "zpáteční".

Výsostného postavení se dostalo "minetu" jakožto svatebnímu obřadnímu tanci v Podkrkonoší a na Jihlavsku, kde byly jmenovány jako tzv. "Ehrentance" (čestné tance). Dovídáme se o tom z jedné z nejstarších kulturních topografií "Das Riesengebirge ..." J. K. Hosera z r. 1804 a z popisu svatebního průvodu z Polné při korunovaci v r. 1836 (Srov. Laudová, Lidové slavnosti). Jedním z nejstarších textů k svatebnímu menuetu je v nápěvu "Přetajní a moudří soudové boží ... Řídili, tebe, nevěstu, mělas k tomu drstnatou cestu" (Rittersberk, Menuet č. 11, s. 232) a "holubička" (v guberniální rkp. sbírce Hešově). Minet cituje i popěvek ze sbírky kramářských písní deponovaných v Národním Muzeu (sign. 568/563 K IV) "Veselo jest, kde je muzika ... Hrajte, ať se všichni točíme, vesele tancovat musíme, tu minety, zas hulána, by to trvalo do rána", totéž Nový zpěv Taneční společnosti v Chrudimi z r. 1810.

Vzácnou vzpomínkou je také dobové zařazení svatebního menuetu, zvaného "nabíhavá", v pojednání o svatbě v díle J. J. Langra (srov. d. cit. v seznamu literatury: České prstonárodní obyčeje a písně z r. 1834):

"Co se pak tance samého, totiž staročeského minuťu týče, tenť zajisté ještě v konečné zapomenutí neklesl; i přesvědčen jsem, že takměř všichni, z mladších pak větší díl se na ty ještě nadlouho uplynulé doby pamatuje, když babičky naše, pozvány jsouce na svatbu, své hedvábné zástěry a širokánské sukně ve starodávném minuťu roztahávaly, jako páv se dvořice a svým někdejší nápadníkům - nyní ovšem již starouškům - zbořeniny a drahé pozůstatky své někdejší krásy okazující; avšak i upamatování prý milé jest."

Toto dvorné "nabíhání" nebo "nadcházení" (Guberniální sbírka ze Sadské č. 15, in: J. Markl, Nejstarší sbírky českých lidových písní. Rittersberkovy České národní písně ad.), je rovněž starým dokladem o zasnubních tancích.

Hudební zpracování: Iva Dostálová

Taneční nácvik: A. Kohoutek

Popis a výklad: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Kohoutek z Chrudimi Tomáš Jehlička (1976) a Věra Brunclíková (1967), Aleš Kohoutek (1961) a Lucie Kratochvílová (1979), Jiří Sejkora (1966) a Stanislava Sejkorová (1971), Jindřich Šotola (1974) a Daniela Jedlinská (1970), muzika ve složení Helena Kohoutková (1963) prim, Hana Čermáková (1974) a Jiřina Pražanová (1975) housle-kontry, Milan Chalupník (1971) klarinet a zobcová flétna, Adéla Zajícová (1974) zobcová flétna, Roman Švadlenka (1978) trumpet a Jiří Zamazal (1961) kontrabas.

E.III. POLIČSKO

(1:05.46)

Deset tanců dále uvedených (E.III. 1-7 a E.III.9-11) zapsala na Poličsku prof. Zdenka Jelínková, pod jejímž odborným vedením byly pro tuto videoencyklopedii zachyceny a pro tuto publikaci vypracovala také jejich popis. Hudební zpracování a nácvik tanců Miloslav Brtník st.

E.III.1 HOLKA NEZNÁMÁ, SMĚSEK Z NEDVĚŽÍ

(1:05.52)

Allegretto

Hol - ka nez-ná-má, ne - chod'

za ná-ma, ne - chod' do hos-po - dy.

Jsou tam ho - ši ze Lho - ty,
maj' ko - že - ný kal - ho - ty,

bo - ty vik - so - va - ný.

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v rozptylu po celé taneční ploše, Ch zády do středu, D čelem. Držení ke kolovému tanci zavřeně.

V tanci se střídají kroky obkročáku houpavého a obkročáku poskočného s valčíkem.

Popis tance:

- 1.-2. takt: Obkročák houpavý (1 krok v taktu). Ch vykročí levou, D pravou nohou. Každým krokem obkročáku houpavého se dvojice otočí o půl kola.
3. takt: Valčík. Ch vykročí levou, D pravou nohou. Dvojice se otočí o půl kola.
4. -6. = 1.-3., ale vykračuje opačná noha.
- 7.-8. = 1.-2.
9. - 10.: Valčík (druhým valčíkovým krokem se dvojice zastaví).
1. - 12.: Obkročák poskočný 1 krok v taktu. CH vykročí levou, D pravou nohou.
13. : Valčík.
14. - 15. = 11. - 12., ale opačnou nohou.
- 16.: Valčík.

17. - 18. = 1.-2.

19. - 20. Valčík.

Poznámka: Obkročák poskočný začíná z celého chodidla a po doskoku je ještě mírně natřesen.

Tančí a hrají členové souboru Vysočan z Jihlavy Miloslav Brtník ml. (1951) a Lenka Orlíčková (1970), Zbyněk Berka (1974) a Iveta Královská (1968), muzika ve složení Miloslav Brtník st. (1928) prim a vedoucí souboru, Soňa Bláhová (1966) a Danuše Brtníková (1954) 1. housle, Jan Fiala (1944) a Anna Kubínová (1960) 2. housle, František Kredl (1933) 3. housle, Jindřich Mišák (1929) a Jan Pech (1944) violy a Jan Brtník (1980) kontrabas.

E.III.2 SALÁT, SMĚSEK Z NEDVĚZÍ (1:07.43)

Allegretto

Poč - kej, poč - kej, po - vím na tě,
na sa - lá - tě na ze - le - ným,
že tys nám byl na sa - lá - tě,
poč - kej, já to na tě po - vím.
Mlč a ne - po - ví - dej,
to byl něk - do ji - nej.

Tančí dvojice v postavení a držení jako u tance Holka neznámá (E.III.1).

1.-8. takt: 16 kroků obkročáku poskočného (dva v taktu). CH vykročí levou, D pravou nohou. Každým obkročákem poskočným se otočí dvojice o půl kola.

9. - 20.: Valčík. Ch vykročí levou, D pravou nohou.

Tančí a hrají členové souboru Vysočan z Jihlavy Zbyněk Berka (1974) a Iveta Královská (1968), Miloslav Brtník ml. (1951) a Lenka Orlíčková (1970), Jaroslav Dřevo (1947) a Iveta Urbanová (1964), Josef Fišar (1972) a Martina Vlčková (1973), Josef Prokeš (1956) a Lenka Macková (1972), muzika jako v E.III.1

E.III.3 SVITAVSKÁ SMĚSEK Z NEDVĚZÍ (1:10.34)

Allegretto

The musical score is written for a single melodic line on a treble clef staff. It begins in 2/4 time and features a key signature of one flat (B-flat). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some measures containing beamed sixteenth notes. The lyrics are written below the staff, aligned with the notes. The score includes repeat signs and a key signature change to 3/8 time in the final section.

Vaš- ku, pod' dom, máš tam ka - šu,
Vaš- ku, pod' dom, máš tam ka - šu
na - chysta - nou. Já dom ne-pu-du,
já tu zvosta- nu u mu-zi - ky.

Tančí dvojice v postavení a držení jako u tance Holka neznámá (E.III.1).

- T. 1. - 4.: 8 kroků obkročáku poskočného (dva v taktu). Ch vykročí levou, D pravou nohou. Každým obkročákem poskočným se dvojice otočí o půl kola.
5. - 6.: Valčík (1 krok v taktu). Ch vykročí levou, D pravou nohou.
- 7.- 12. = 1.-6.
- 13.: 2 obkročáky poskočné. Ch vykročí levou, D pravou nohou.
- 14.: Valčík. Ch vykročí levou, D pravou nohu.
15. - 16. = 13. - 14., ale opačnou nohou.
17. - 18.: Valčík. Ch vykročí levou, D pravou nohou.

Tančí a hrají členové souboru Vysočan z Jihlavy Jaroslav Dřevo (1947) a Iveta Urbanová (1964), Josef Fišar (1972) a Martina Vlčková (1973), Josef Prokeš (1956) a Lenka Macková (1972), muzika jako v E.III.1.

E.III.4 TALIJÁN, SMĚSEK Z NEDVĚZÍ (1:11.49)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu, levým bokem do středu. D po pravici Ch. Drží se za ruce vzadu za křížem.

T. 1. - 16.: Dvojice se otáčí valčíkovými kroky doprava (D couvá), začíná pravá noha. V každém taktu se otočí dvojice o 180°. V lichých taktech vykročí Ch i D pravou nohou šikmo vpravo vpřed a otočí se jedním valčíkovým krokem o půl kola. V sudých taktech oba zakročí levou nohou šikmo vlevo vzad a otočí se jedním valčíkovým krokem rovněž o půl kola. Takto až do konce 16. taktu.

17. - 32.: Dvojice v postavení levými boky do středu ustupuje drobnými poklusovými krůčky po kruhu vzad (dva poklusové krůčky v taktu). Vykročí pravou nohou.

Tančí a hrají členové souboru Vysočan z Jihlavy Miloslav Brtník ml. (1951) a Martina Vleková (1973), Jaroslav Dřevo (1977) a Iveta Urbanová (1964), Josef Prokeš (1956) a Lenka Macková (1972), muzika jako v E.III.1

E.III.5 UTÍKEJ ŽIDE, SMĚSEK Z NEDVĚZÍ (1:14.13)

Allegretto

Tančí dvojice v postavení a držení jako u tance Holka neznámá (E.III.1).

T. 1.-2.: Valčík. Ch vykročí levou, D pravou nohou.

3.-4.: Obkročák poskočný (1 krok v taktu). Ch vykročí levou, D pravou nohou.

5. -6. = 1.-2.

7.-8. = 3.-4.

9. - 18. = 1.-8.

Celé se tančí v taktu tříčtvrtečním, střídá se pouze krok.

Tančí a hrají jako v E.III.2.

E. III. 6 BAJDYŠ Z NEDVĚZÍ A UBUŠÍNA
(1:15.37)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu, Ch zády do středu, D čelem. Ch uchopí D oběma rukama v pase, D mu položí obě ruce ze stran na jeho ramena.

T. 1. - 2.: 4 těžkopádné obkročáky poskočné vpravo (2 v taktu).

Ch vykročí levou, D pravou nohou.

3.: Dvojice se pustí. Dvěma poskočnými kroky (1. s obratem o 180° Ch na levé noze vlevo, D na pravé vpravo) se dvojice vzdálí od sebe (Ch do středu, D zevnitř). Na konci druhého

poskoku zpětný obrat čelem k sobě (Ch na pravé noze vpravo, D na levé vlevo).

4.: Dvěma kroky poskočnými přiskočí dvojice opět k sobě a chytí se jako na začátku tance.

Pohyby taktů 1. - 4. se opakují po celý tanec.

Poznámka: První doba každého taktu je akceptována silnějším přídupem. V lichých taktech je přídup silnější, v sudých slabší.

Při vzdalování se od sebe a při návratu k sobě D i Ch založí ruce v bok nebo D ruce v bok, Ch ruce ve volném gestu, případně obohaceném o potlesk do dlaní.

Tančí a hrají jako v E.III.2.

E.III.7 HRÁCH Z NEDVĚZÍ (1:17.53)

Allegretto

Když sem jel do Pra-hy pro hrách, pro hrách,
Kdy-bych mu byl dá-val o - ves, o - ves,
u - paď mi na ces-tě va - lach, va - lach.
byl by mě do Pra-hy do - vez, do - vez.
Šel za - hrad-ník do za - hra - dy
ne - by - la to roz - ma - rý - na,
s moty - kou, s moty - kou, vy - ko - pal tam
byl to křen, byl to křen, vy - ho - dil ho
roz - ma - rý - nu ve - li - kou, ve - li - kou,
za - hradní - ček z ok-na - ven, z ok-na ven.

Tanec má dvě části:

I. tříčtvrteční takt

Trojice (Ch a 2 D) utvoří vázaný kroužek (drží se za napjaté paže v upažení). Na počátku tance je Ch levým bokem do středu.

T. 1. - 16.: Trojice se otáčí běhovými krůčky ve valčíkovém rytmu vpravo kolem a současně postupuje tímto otáčením mírně vpřed po obvodu kruhu. V lichých taktech vykročí pravá noha a spojené paže z upažení plytký kmih spojenými pažemi dovnitř (spojené ruce trojice směřují do středu). V sudých taktech vykročí levá noha vpřed a plytký kmih spojenými pažemi vzad do původní polohy.

II. dvoučtvrteční takt

Následuje podbíhání brankami. Trojice se drží za ruce v kroužku.

T. 1. - 4.: Ch a D po jeho levici vytvoří zvednutím spojených paží branku, do které vbíhá D po pravici Ch. Ch se podtáčí za podbíhající D a současně se podtáčí levá D na svém místě. Levá D se točí na místě doprava pod spojenými pažemi a Ch po proběhnutí pravé D, která obíhá okolo jeho pravého boku na své místo, se podtáčí doleva. Levice levé D s pravici pravé D tvoří branku nad hlavou Ch a levé D. Na konci 4. taktu opět všichni vytvoří kroužek, jako na začátku.

5. - 8. = 1. - 4., ale naopak a začíná levá D.

9. - 16. = 1.-8.

Tančí a hrají členové souboru Vysočan z Jihlavy Jaroslav Dřevo (1947), Iveta Urbanová (1964) a Martina Vlčková (1973), Josef Fišar (1972), Lenka Macková (1972) a Lenka Orlíčková (1970), muzika jako v E.III.1.

E.III.8 OKLEPÁK Z PUSTÉ RYBNÉ (1:20.38)

Allegretto

Dvoudílný párový tanec pomalého tempa. Ch a D v postavení proti sobě, D zády po kruhu spojí obě ruce v držení poníž v mírném oblouku rozpažení.

Díl 1:

T. 1. -12.: V každých dvou taktech: D vyšlápne s podupem pr. nohou vzad, Ch 1. nohou vpřed a na ní poskočí mírně 3x - současně volná noha provede 3 oklepy patou o patu nohy stojné.

Díl 2:

T. 13. - 14.: Ve dvou tříčtvrtečních taktech se D podtáčí 2x sousedským krokem pod pr. rukou Ch, který jde za ní po kruhu přísunným krokem valčíku. Doprovází je úsek písně: Tra-la-la, tra-lala la.

15. - 18.: Opakují se kroky s poklepáváním z dílu 1.

19.-20. = 13.-14.

Pozn.: srov. s variantem zapsaným Č. Holasem v V. dílu Českých písní a tanců. Praha 1910, s. 127-8, rovněž z Poličska.

Hudební zpracování:

Nácvik:

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Kalamajka z Havlíčkova Brodu jako v C. 1.

E.III.9 SEDLÁK - FURIANT Z NEDVĚŽÍ

(1:21.35)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, Ch levým, D pravým bokem do středu. Oba ruce v bok. Stoj spojný nebo chodidla mírně vzdálena od sebe.

1. sloka

- T. 1. - 2.: Ch i D v uvedeném postoji se natočí 3x ve furiantovém rytmu napravo, nalevo, napravo. Každé otočení se provede hmitem v kolenou z mírného podřepu do postoje o napjatých kolenou. Chodidla jsou stále při těchto hmitech na místě, pouze ramena, trup a kyčle se od kolen natáčejí poprvé napravo, podruhé nalevo, potřetí napravo ("naparování se").
- 3.: Ch i D vydupnou pravou nohou vpřed proti sobě, přenesou váhu těla na napjatou pravou nohu, horní část hrudníku se přiblíží k sobě a furiantsky zvednou hlavu a pohlédnou na sebe. Při tomto postoji zůstává druhá noha vzadu na špičce nebo se mírně po přední části chodidla posune k noze výkročné.
- 4.: Úkrok levou nohou (našlápne na celé chodidlo vzad s přisunem pravé nohy), v závěru jsou obě nohy na celých chodidlech.
5. - 8. = 1.-4.
9. - 16.: D se otáčí valčíkem před Ch doprava vpřed po kruhu, vykročí pravou nohou, ruce stále v bok. Ch postupuje za otáčející se D přísunnými kroky vpřed po kruhu, vykračuje pravá noha (noha došlápne rázně celým chodidlem na zem). Na začátku každého taktu potlesk pravou dlaní do levé vpředu před tělem. V 15. taktu tleskne Ch 3x do dlaní a v 16. taktu s jedním potleskem se současně zastaví.

2. sloka

1.-8.: jako v 1. sloce.

9. - 16.: CH i D ruce v bok se otáčejí valčíkovými kroky vpřed po kruhu. Oba vykračují pravou nohou.

3. sloka

1. - 8.: jako v 1. sloce.

9. - 16.: Dvojice se uchopí jako ke kolovému tanci (držení zavřené, spojené paže namířeny do středu kruhu). Ch vykročí levou nohou, D pravou a tančí valčík.

Tančí a hrají členové souboru Vysočan z Jihlavy Miloslav Brtník ml. (1951) a Martina Vlčková (1973), Jaroslav Dřevo (1947) a Iveta Urbanová (1964), Josef Prokeš (1956) a Lenka Macková (1972), muzika jako v E.III.1.

E.III.10 ŠOTYŠ Z NEDVĚZÍ (1:23.25)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, Ch zády do středu. Drží se za pravé ruce, levé v bok.

T. 1.: Dva houpavé přísunné kroky podle Ch doleva, CH vykračuje levou nohou, D pravou. Při každém přísunu spojené paže kmihnou vpřed a vzad ve směru pohybu.

2.: Ch ve stojí na pravé, D na levé noze provedou trojhran (D pravou, Ch levou nohou): první osmina zkřížmo dovnitř, 2. šikmo zevnitř, 3. osmina přinožit, 4. osmina výdrž ve stojí spojném.

3.: Dvojice se pustí, ruce v bok a otočí se 4 kroky, D vykročí levou, Ch pravou nohou, na místě o 360°, Ch doleva, D doprava.

4. = 2.

5. - 8. = 1. - 4., ale naopak a opačnou nohou. Držení stále za pravé ruce.

Tančí a hrají jako v E.III.2.

E.III. 11 TKALCOVSKÁ Z NEDVĚZÍ
(1:25.33)

Andante, k tanci Vivo, bez korun

Slou-ži-la sem u tkal-ce, ne-ní to-mu

dáv - no, a tam sem se u - či - la

jak se dě-lá plát - no.

Jednu nohu natáhne
a druhá se skrčí,
osnova se roztáhne,
člunek se tam strčí.

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v rozptylu po celé taneční ploše čelem proti sobě, držení za ruce vpředu křížem, pravé nahoře. Překřížené paže jsou téměř ve výši ramen. Tančí se poprvé za zpěvu první sloky taneční písně ve volném tempu s výdrží na konci každého taktu.

1.-2. takt: Na začátku 1. taktu odrazem ze stoje snožmo z obou chodidel a výskokem s obratem o čtvrt kruhu zevnitř (D vpravo a Ch vlevo) dopadne dvojice do stoje rozkročného, zkřížené paže vysoko před tělem. V tomto stojí rozkročném D levým a Ch pravým bokem k sobě setrvávají až do konce 2. taktu. Překřížená levice D a pravice Ch jsou napjaty a druhé paže jsou pokrčeny.

3. - 4.: Odrazem ze stoje roznožmo vedle sebe, Ch vlevo, D vpravo, a výskokem s obratem o 180° dovnitř (D vlevo, Ch vpravo) dopad do stoje rozkročného v rovině čelné v mírném podřepu, D bude po levici Ch. Nyní je napjata levice Ch, pravice D a druhé paže jsou skrčeny.

5.-6. = 1.-2.

7. -8. =3. -4.

Hudba opakuje předzpívány nápěv v rychlém tempu jednou k tanci.

Dvojice tančí podobně jako v 1. části (na každou dobu taktu 1 skok), chodidla se kladou podobně jako při pomalém tempu. Nyní však jsou pohyby méně rozmáchlé, ale prudší a rychlejší. Po dokončení rychlé přehrávky Ch klekne na pravé koleno. D stojí čelem proti němu, paže v připažení. Na závěrečný trylek Ch pravou rukou u levého boku D naznačuje namotávání nitě na cívku a v závěru trylku "vytáhne nit" pohybem šikmo zevnitř vzhůru. Podobně se zpívá a tančí 2. sloka.

Tančí a hrají členové souboru Vysočan z Jihlavy Miloslav Brtník ml. (1951) a Iveta Urbanová (1964), Jaroslav Dřevo (1947) a Martina Vlčková (1973), Josef Prokeš (1956) a Lenka Macková (1972), muzika jako v E.III.1.

E.III. 12 SUITA DÍVČÍCH HER K ČIŠTĚNÍ STUDÁNEK ZE STŘEDNÍCH A VÝCHODNÍCH ČECH (V KOMPOZICI JAROSLAVY HOCKOVÉ) (1:28.07)

České varianty tohoto pozdně letního dívčího zvyku s choro-
vodovými prvky mají různé názvy. např. "vymývání" nebo
"vybírání" a "čištění", též "vylévání studánek", umělecké pojetí ve
skladbě Bohuslava Martinů na text M. Bureše zpopularizovalo
společný název pro Čechy i Moravu "otvírání studánek". Do jeho
básnického podkladu byly však pojaty i originální, vysoce poetické
texty ze skutečného lidového zvyku, které zapsal učitel Karel ve
Vlčkově na Litomyšlsku.

Protože popis provedení zvyku je na kazetě upraven v taneční
návaznosti podle inspirace choreografky Jaroslavy Hockové, není
toto pojetí pro další podání zvyku závazné. Proto také do čela
zápisu stavíme popisy autentického podání jednotlivých prvků
čištění studánek z různých českých krajů, které byly, podobně jako
na Moravě, kontaminovány i se zvykem "Královniček".

L. Želina: Národní pohádky, písně ... Vyd. Slavie I, str. 25,
1873: Před více než 50 lety každoročně, "když nejdelší den byl
odbývala se národní slavnost u Litochy. Děvčata napekla věnců,
jež ozdobila pentličkami strakatými a šla pak s jinochy s hudbou k
Litoše (studánce). Chasníci, opatření náčiním, studánku pak vy-

čistili a vybrali, načež pak vespolečným tancem a zpěvem den až do soumraku strávili a s hudbou opět domů se vraceli."

Pozn.: obvykle bylo čištění studánky prací dívčí.

J. Zemánek: Studánka z Prachovic (okres Chrudim). Tance našich okresů. Chrudimsko a Nasavrcko, Chrudim 1912, díl III, s. 449: "Na sklonku léta pořádala prachovická děvčata slavnost "Vybírání studánky" na kopci u staré kovárny. Před stavením nejhezčí družičky sešli se mládenci s družičkami. Hudba spustila, hlavní družička vykročila s mláďencem ... směrem ke studánce, za nimi ostatní páry s příslušným průvodem dospělých, kluků i bab. Průvod se zastavil kolem ověněné studánky. Nejhezčí družička přistoupila k studánce a držíc v ruce kytku, oslovila veršovaným prolovem nejdříve družičky, potom mláďence a panny a pak ostatní. Hlavní mláďenec nabral do sklenice vody a zavdal své družičce, ta zas jemu a pak (podle zmíněného pořadí - H. L.) ostatním, přičemž hudebníci hrávali oblíbenou píseň "U studánky stála, vodu nabírala" - nebo i některý taneční kus. Byla-li studánka zanesena, vybírali ji. Potom hnul se průvod za zvuku hudby k hospodě, kde se hned začalo tančiti. Družičky platily samy hudebníkům a chodily si také zato samy pro tanečníky po celou zábavu."

Někdy chlapci, provázející dívky ke studánce, postavili se do kruhu kolem ní a dívek.

Na Pelhřimovsku hlavní družička "vylévání" prováděla do 4 stran za doprovodu volání všech družek: "Teč, vodičko čistá, do všech čtyřech stran, od větru a bouře, studánko nás chraň". Hlavní družička pak pronesla zařikání: "Neseme háky, hrabice, na zlý čarodějnice, na bláto a na kamení, lidem buď zas k potěšení". Po té pozvala přítomné na zábavu a se sklenicí vody ze studánky dávala připít všem se slovy: "Vy mládenci a panenky, napijte se vody z této studánky, napít se jí každý může. vždyť lacinější, než od šenkýře. A vy páni muzikanti, hleďte pěkný pozor dáti, až do hostince přijdete, nenechte na sebe volati". Tuto zábavu zde nazývali "Za studně" a děvčata ji pořádala "na revanš" pro chlapce, kteří měli zase na starosti zábavu májovou. (Říkání družičky bylo obvykle delší a oslovovalo např. žertovnými sentencemi starostu a další přítomné osoby. - H. L.)

Časopis Český lid přináší ještě řadu informací o této slavnosti z různých českých krajů, například z Tábořska od J. Švehly, roč. 31, 1931, s. 180 a Fr. Teplého, roč. 14, 1905; Slavnostní čištění studánky v Sloukovcích u Přelouče, roč. 31, 1931, s. 180 aj.

Protože v tomto zvyku jde o událost, která by mohla být snadno pořádána v pleném, bylo by dobré se na způsob tohoto provedení soustředit. Kompozice uváděná na kazetě je scénickým obrazem s velmi dobře rozvinutou tématikou, která by však neměla být doslova imitována. Bohatá zásoba zpěvního projevu a tématiky přináší možnosti dalšího rozvinutí děje. Je třeba také připomenout, že doprovodné písně je žádoucí uvádět á capella, neboť to je jeden z příznačných slohotvorných způsobů při interpretaci chorovodového typu tance.

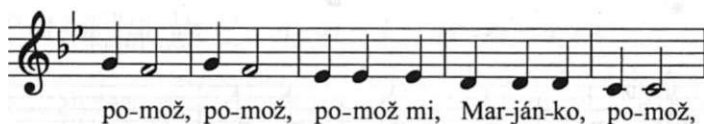
Allegretto

Až bu - de má - je, půj - dem do
há - je, co tam bu - dem dě - la - ti,
stu - dá - neč - ku ko - pa - ti, stu - dá - neč - ku
ma - lič - ku, a - by mě - la vo - dič - ku.
Vij - me, vij - me věn - ce, dě - lej - me ple -
ten - ce, však je dos - ti kví - tí,
až se lou - ka sví - tí, však je dos - ti

a tempo

Karolinka: Já jsem malá Karolinka s kulatou hubičkou,
sukničku mám lemovanou červenou pentličkou.
Já chci být královničkou.

Sbor: Budeš, Karolinko, budeš.

Malá Karolinko, klekni na kolínko, podepři si bočky,
chyť se za vrkočky, umývej se, utírej se, vem si, koho chceš.

Moderato

Kde's ho - lu - bič - ko lí - ta - la,
kde's ho - lu - bič - ko lí - ta - la,
že's své pe - řič - ko, žes své pe - řič - ko zrou - sa - la.

Lítala jsem já přes hory, lítala jsem já přes hory,
svému milému, roztomilému, navzdory.

Ka - ro - lin - ko krás - ná, kde jsi hu - sy pás - la,
pás - la jsem je u vo - dy, tr - ha - la jsem ja - ho - dy.

Sbor: *Když kvítí trhala, věneček uvila.
První ze žebříku, to pro tebe, Jiříčku.
Druhý z marijánku, to pro tebe, Janku.
Třetí z rozmarýnku, to pro tebe Hynku.
Čtvrtý ze šalvěje, ten pustíme po vodě.*

Karolinka: *Tahleta vodička studená je přes devět mezi voděná.*

Sbor: *Studánko, vstávej, vodičku dávej,
usměj se, potěš se, je jarní den.*

Karolinka: *Beru tě, vodičko, po proudu, abys měla celý rok vodu.
Vím já o studánce na zelené louce, je v ní voda čistá,
napij se, má milá.*

Sbor: *Vím já o studánce na zelené louce, je v ní voda čistá, napij
se má milá.*

Obsah písni také motivuje jednotlivé děje tanečního provedení zachyceného na kazetě:

1. Sborový recitativ: "Až bude máje, půjdeme do háje
Následuje píseň "Vijme, vijme věnce...". Dívky se postaví do řad, dosti vzdálených od sebe, 2 dívky postoupí do středu a utvoří bránu, kterou pak procházejí dvojice do různých stran a utvoří v pozadí malý kroužek, v němž si rozeberou připravené rekvizity - věnečky.

2. Při písni "Pletla jsem..." se D zformují do jednoho choro-
vodového "hadu" spleteného tak, že 1. rukou uchopí pravici, kterou D za ním stojící položila na její pr. rameno a svou p. ruku položí zase na 1. rameno D ji předcházející, a tančí "splétání" a "rozplétání". V závěru se "had" rozvolní a D se postaví do dvou půloblouků na každou stranu. Královnička uprostřed pronáší své říkání: "Já sem malá Karolinka...". Sbor odpovídá "Budeš královničkou, budeš", a pokračuje "Malá Karolinko...". Sbor a Karolinka vše z recitativu náznakovými pohyby imitují. Za zpěvu první sloky písně "Kdes, holubičko, lítala..." prostře Karolinka na zem šáteček a dívky ji strojí. Za zpěvu druhé sloky projde pod šátky řadou dvojic, kterou zatím ostatní dívky utvořily. Za zpěvu písně "Karolinko, krásná..." dívky utvoří dva spojené zástupy a rozejdou se do 2 řad (do kruhu) za Karolinkou, která odešla pro džbáněk.

Karolinka pak poklekne "u studánky", kolem níž D, jedna po druhé, pokládají své věnečky s říkáním:

3. "Když kvítí trhala..." Karolinka čistí studánku a říká: "Tahleta vodička studená...". Sbor navazuje: "Studánko vstávej...". Karolinka říká: "Beru tě, vodičko, po proudu, abys měla celý rok vodu." Přitom nabírá vodu a vylévá ji do čtyř světových stran, vstává a D si rozeberou věnečky a postaví se do polokruhu kolem ní. Ta říká: "Vím já o studánce na zelené louce, je v ní voda čistá, napij se. má milá."

Dramaturgie a choreografie: J. Hocková

Popis: H. Laudová

Tančí a zpívají členky souboru Benešáček z Benešova Romana Hocková (1972), Lenka Horáčková (1979), Lucie Kohoutková (1982), Renata Krosnářová (1979), Michaela Macháčová (1973), Jindřiška Mudrová (1982), Markéta Petrášková (1981), Kateřina Roušavá (1982), Kateřina Simonová (1980), Karolina Skopcová (1982), Jana Suchá (1979), Eva Šípková (1981) a Klára Tůmová (1980), sólistka Kateřina Horáková (1982).

F. PODORLICKO

(1:33.10)

F. 1 HOUSER, MATENÍK Z UŘÍNOVIC NA RYCHNOVSKU

(1:33.16)

Allegretto

Tanec s proměnlivým taktem: Ch a D tančí samostatně; pak v páru.

T. 1.: 2. ostré obkročákové kroky, hodně točené - asi o 180°, CH vykročí 1., pr., D pr., 1.:

a) Ch 1. nohou nakročí a v otáčení na ní otřásavě poskočí jednou.

b) Ch totéž, ale s dvěma otřásavými poskoky

2.: Totéž. Ch občas s pažemi v rozpažení, D totéž na opačných nohou, s rukama v bok.

3. = 2.

4. - 5.: Dvěma valčíkovými kroky jedno otočení o 360° s poskočením vpřed.

6. - 10. = 1. - 5.

Celé se opakuje, nyní ve dvojicích v zavřeném držení.

11. - 18.: Střídají se 2 obkročáky (4 kroky) + 2 valčíkové kroky, vše opět s velkou rotací.

Hudební zpracování: M Rychta

Taneční nácvik: J. Rychtová

Zápis podle sbírky J. Vycpálka, s. 153-154

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy František Garay (1972) a Pavlína Čermáková (1963), Jakub Novák (1970) a Ludmila Battěková (1963), Ondřej Pfeiffer (1956) a Jitka Schillerová (1976), muzika ve složení Martin Terray (1951) prim, Blanka Hemelíková (1953) 2. housle, Josef Svoboda (1960) viola-kontr, Pavel Krejčí (1972) a Karel Mahelka (1975) klarinety, Ladislava Houdková (1969) zobcová flétna a Jaroslav Čtvrtník (1972) kontrabas.

F.2 PARDUBAČKA, MATENÍK
Z PŘÍMU U RYCHNOVA N. KNĚŽNOU
(1:35.08)

Allegretto

Tanec s proměnlivým taktem; v párovém držení zavřeném, tempem třásákovým.

T. 1. a) Ch 1, D pr. výkrok s výdupem a hned

b) dupne Ch pr., D 1. nohou.

c) -d) Ještě 2 dupy opačnými nohama; a, b, c. je velmi rychlé.

2. -4. = 1.

5.-6.: Otočení o 360° dvěma valčíkovými kroky.

7. - 8.: 2 potřásavé obkročákové otoče.

a) Ch 1., 1., p., p., D opačně

b) 1., 1., p., p., D p.,p., 1., 1.,

9. - 10. = 5. -6.

11. - 12. = 7. -8.

13. - 14. = 5. -6.

Hudební zpracování: J. Šedý

Taneční příprava: J. Vítková

Popis: sbírka J. Vycpálka, s. 176.

Tančí a hrají členové souboru Radost z Pardubic Michal Novák (1977) a Michaela Prokopcová (1977), Václav Slouka (1976) a Dana Chaloupková (1977), Milan Šotola (1978) a Lenka Haráková (1979), Marek Vindeman (1969) a Marcela Petránková (1977), muzika jako v B. 1.

F.3 PARDUVÁK, MATENÍK Z RYCHNOVA N. KNĚŽNOU (1:36.03)

Allegretto

Tanec s proměnlivým taktem v páru v zavřeném držení, tempem třásákovým.

T. 1. a: Ch vykročí 1., D pr. nohou.

b: Ch otočení na pr., 1., D na 1., pr. 1 otočení

2. : Totéž opačnými nohama.

3. -4. = 1.-2.

5. : Jeden obkročák (dvěma kroky jedno otočení).

6. - 7.: 2 valčíkové kroky s otáčením.

8. = 5.

9. - 10. = 6. - 7.

11. - 20. = 1. - 10.

Hudební zpracování: B. Vitek sen.

Taneční příprava: J. Vítková

Popis: podle sbírky J. Vycpálka. s. 181-182

Tančí a hrají členové souboru Radost z Pardubic Václav Slouka (1976) a Martina Křesťanová (1977), Libor Šedivák (1978) a Gabriela Šediváková (1978), Milan Šotola (1978) a Lenka Haráková (1979), Marek Vindeman (1969) a Marcela Petránková (1977), Ivo Zbránek (1977) a Světlana Roušová (1977). muzika jako v B.1

F.4 BŘITVA Z ÚJEZDU U RYCHNOVA N. KNĚŽNOU
(1:37.31)

Allegretto

Pojď, má mi - lá, na břit - vič - ku,
 pojď, má mi - lá, na břit - vu,
 já sem ma - lá, ty seš vel - kej, já se
 k to - bě ne - šik - nu, 1. 2. ne - šik - nu.

Párový tanec v pochodovém rytmu. Ch vezme D v pase, D položí své ruce na lokty Ch.

Předzpěv tanečníků

- T. 1. - 2. 2 pomalé vykláněné obkročákové kroky + malá výdrž,
 Ch vykročí 1., pr., D pr., 1. nohu, CH zdvihne D do mírné
 výšky a ještě v tom taktu D dopadne zpět na obě nohy.
 3.-4. = 1. - 2 .
 5. - 7. 3 obkročáky celé (nebo 6 půlobkročákových kroků - podle
 přání tanečníků).
 8. : Vyzdvižení a spuštění D.
 9. - 12. = 5. - 8.

Hudební zpracování: M. Rychta

Taneční nácvik: J: Rychtová

Popis podle sbírky J. Vycpálka, s. 81 - shodný s provedením

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy Pavel Battěk (1958) a Ludmila Battěková (1963), František Garay (1972) a Pavlína Čermáková (1963), Ondřej Pfeffer (1956) a Jitka Schillerová (1976), muzika jako v F. 1, L. Houdková s Ditou Krčíkovou (1956) hrají příčnou flétnu.

F.5 HUSARKA ZE SLEMENA, VODĚRAD
A ČERNÍKOVIC U RYCHNOVA N. KNĚŽNOU
(1:38.31)

Allegretto

Dal hu - sar ko - ně ko - vat, zej - tra bu - dem

ma - ší - ro - vat, dal hu - sar ko - ně ko - vat,

zej - tra je - dem do po - le. Po - je - de - me

na Fran - cou - ze, tam poz - ná - me,

co je nou - ze, dal hu - sar ko - ně ko - vat,

zej - tra je - dem do po - le.

Z Francouze na Turečka, padne, padne má hlavička,
z Francouze na Turečka, padne, padne hlava má.
A když padne, bude dole, budou po ní šlapat koně,
z Francouze na Turečka, padne, padne hlava má.

Párový tanec, který se tančí výjimečně v oddělené dvojici po kole. Jeho rytmicky i agogicky výrazná melodie i text doprovodné písně inspirovaly Soubor Josefa Vycpálka z Prahy ke scénickému pojetí tance. Uvádíme jej jako jednu z mnoha ukázek možného způsobu zpracování, k němuž vybízel "uherský" styl doprovodu i některé prvky kroků. Toto scénické provedení se však vcelku opírá o autentickou lidovou taneční motiviku.

Popisy ve sbírce České tance, J. Vycpálek, Praha 1921, s. 32-33 a 125-126 var. a/:

Tanečník a tanečnice ruce zabočeny.

T. 1. -3.: Tanečnice se točí polkovým krokem - pr., 1., pr., 1., pr.,
1. před tanečníkem, tanečník za ní polkovým krokem vpřed - začíná opačnými nohama.

4. CH i D oba dupnou proti sobě 3x.

5. - 8. = 1. - 4.

9. - 16. = 1. - 8.

Pozn interpret: "Ženská se točila, von při ní vytlapoval; proto se jmenuje Husarka. Von za ní dupal."

Hudební zpracování: M. Rychta

Taneční nácvik: J. Rychtová

Popis podle J. Vycpálka. ČT s. 32-33 a 125-126.

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy František Garay (1972) a Jana Rychtová (1946) - vedoucí souboru, Ondřej Pfeffer (1956) a Pavlína Čermáková (1963), muzika jako v F. 1. navíc Dita Krčíková (1974) tamburina, zpívají Václav Brodský (1966), Kamil Čelíkovský (1975) a D. Krčíková.

F.6 JAKÉ JE VORÁNÍ A LEPŠÍ JE TATÍČKU Z LIPOVKY
(1:40.18)

Allegretto

Ja - ké je vo - rá - ní bez plu - hu, bez ko - ní,
ta - ko - vé vo - rá - ní ja - ko mi - lo - vá - ní,
ja - ké je vo - rá - ní bez ko - le - ček,
ja - ko mi - lo - vá - ní bez hu - bi - ček.

Più mosso

Lep - ší je, ta - tíč - ku, na vra - ném ko - níč - ku,
lep - ší je, ta - tíč - ku, vo - já - kem být,
než - li se vo - že - nit, ška - re - dou že - nu mít,
lep - ší je, ta - tíč - ku, vo - já - kem být.

Pořád mi dávají, co se mi nelíbí,
pořád mi dávají, co já nechci,
dávají mně vdovce, ten má jen půl srdce,
půl ho dal nebožce, půl by dal mně.
Lepší je tatíčku...

Dvoudílný párový tanec 3/4 a 6/8 taktu.

Díl 1. Sousedská v pomalejším 3/4 taktu v držení páru za vnitřní ruce.

- T. 1.: Malý výdup na 1. noze vpřed se dvěma nářesy, koleno pr. nohy volně komíhá, skrčeno vpřed s nepatrným přednožením.
2.: Třemi malými krůčky v nepatrném vybočení vpravo - přešlap pr. , 1. přísun, pr. = jeden valčíkový krátký krok.
3. - 8. = 1. - 2., na poslední dobu 4. taktu Ch vtočí D obloukem nad její hlavou do párového držení v užším kruhu.
9. - 16.: Případné opakování 1. - 8. t.

Díl 2. Zrychleně do uchopení zkřížených rukou páru za zády.

- T. 1. - 8. Dynamický výdup levýma nohama vpřed s přednožením pokrčené pravé nohy v koleně, nadkolenní část takřka ve vodorovné poloze. V posledním taktu rychlé přetočení na druhý směr. ruce se při obratu nepouštějí.
9. - 16. = 1. - 8.

Hudební zpracování:

Taneční rekonstrukce:

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy Pavel Battěk (1958) a Ludmila Battěková (1963), David Drha (1976) a Pavlína Čermáková (1963), Ondřej Pfeffer (1956) a Jitka Schillerová (1976), Jiří Válek (1969) a Blanka Vrátilová (1963), muzika jako v F. 1, ale bez L. Houdkové, zpívají Václav Brodský (1966), Kamil Čelíkovský (1975), Leona Háčiková (1968), Ladislava Houdková (1969), Dita Krčíková (1974) a Jana Vladyková (1970).

F.7 MAZURA A JÁ DO LESA NEPOJEDU
Z RADOSTIC U RYCHNOVA N. KNĚŽNOU
(1:41.58)

Allegretto

Já do le - sa ne - po - je - du,
já do le - sa ne - pu - du,
kdy - by na mě haj - ný při - šel,
on by mně vzal se - ke - ru.

Sekera je za dva zlatý a topůrko za tolar,
kdyby na mě hajný přišel, von by mně to všecko vzal.

Dvojtanec:

1. část: "Hrajte mně mazuru ...", 3/4

a) Úvodní kroky chlapců: 2 rozkročné (řezankové) natřásané poskoky vpřed pr.. 1. vzad s výměnou nohou na místě.

b) 1 krok v rozkročení rovnoběžně na místě se dvěma údery pat o sebe a s rychlým obratem kol vlastní osy.

c) 2 Ch si podají pr. ruce, v postavení proti sobě: 2 kroky vpřed a 2 skoky v mužském páru s otáčením po kole směrem vpravo a vlevo.

d) Tanec v párech s D v zavřeném držení po kole:

Pozn. J. Vycpálek. ČT. s. 38. shodně.

$$9. -12. = 5. - 8.$$

V párovém držení:

4 obkročáky po kole.

T. 1.: Krok trojdupý, CH 1., D. pr. nohou, γ
1., 1. pr., pr. 1 otočení
p. 1. $\perp$
p., p. 1., 1.

$$13. - 16. = 1. - 4.$$
$$5. - 8. = 1. - 4.$$

Pozn. "Ženská se točila, von při ní vytlapoval".

Scénické zpracování je autorským dílem Evy Rejškové a v hudebním pojetí skladbou M. Rychty; nemělo by být soubory imitováno pokud jde o dramaturgii i užití stylizovaných kroků. Uvádíme je proto pouze jako ukázkou, v níž se spojily dva historické směry uplatnění folklórní motiviky, podobně, jak tomu bylo i s básnickým a hudebním dílem v obrozenské době. Děkujeme za pochopení.

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy Pavel Battěk (1958) a Ludmila Battěková (1963), Jakub Novák (1970) a Pavlína Čermáková (1963), Ondřej Pfeffer (1956) a Jitka Schillerová (1976), Jiří Válek (1969) a Blanka Vrátilová (1963), muzika jako v F. 1, ale L. Houdková hraje příčnou flétnu.

F. 8 NA PŮL SKOKU Z MERKLOVA U VAMBERKA

(1:43.50)

Allegretto (jen hudba)

Tanec s proměnlivým taktem: 2/4 a 3/4 takt se střídají po 1 taktu; dvojice tančí po kole v zavřeném držení.

- T. 1. - 2. Ch vykročí pr. nohou asi o půl stopy a v další fázi kroku ji posune bezmála o pravý úhel, zároveň levá noha opisuje nad zemí oblouk až za pr. nohu; počátkem 2. taktu se tanečník postaví na levou nohu, pr. noha se přisune k ní a začíná tak valčíkový krok: 1., pr., 1., kterým opíše druhý oblouk v původní postoj.
3. - 4. = 1. - 2. D nakročí 1. nohou doleva a pr. nohou učiní oblouk pozadu, počátkem 2. t. pr. nohou dostupne, čímž začne

valčíkový krok: pr., l., pr. opíše další polokruh nad zemí a dostane se tak do původního postoje.

3. - 4. = 1. - 2.

5. - 14. pokračuje stejným způsobem.

K valčíkovému kroku ve 14. taktu se připojí na 15. - 16. 2 valčíkové kroky.

17. - 32. = 1. - 14.

Oba tanečníci vykračují tedy vždy stejnou nohou a nadzvižená noha opisuje po celý takt oblouk.

Srov. J. Vycpálek, ČT s. 120-121

Hudební zpracování: M. Rychta

Taneční rekonstrukce: H. Laudová a J. Rychtová

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy Pavel Battěk (1958) a Blanka Vrátilová (1963), František Garay (1972) a Pavlína Čermáková (1963), Jakub Novák (1970) a Ludmila Battěková (1963), muzika jako v F. 1.

F.9 REJDOVÁK A REJDOVAČKA Z LIPOVKY

U RYCHNOVA N. KNĚŽNOU

Allegretto

(1:45.36)

Rejdovák a rejdovačka jsou jedněmi z nejstarších dvojtanců. Nejužívanějším hudebním doprovodem rejdováka je píseň "Letěla husička, letěla z vysoka ..." a pro rejdovačku "Lepší je ta rejdovačka, nežli je ten rejdovák ..." nebo "Učte se děvčátka, učte se rejdovat".

V lidové tradici se vyskytuje i záměna obou názvů tanců.

A. Rejdovák: 3/4

Ch a D v postavení proti sobě po kole se drží za pravé ruce.

T. 1. - 8.: a) Pohybem rukou půlobloukem a valčíkovým krokem hodně vychýleným střídavě podle CH doleva a D doprava se "rejduje" - půloblouk provádějí nejen nohy, ale i boky; D tančí pozadu a oba tanečníci se po každém "zarejdování" vracejí zase na výchozí místo. Tento krok se na snímku pravidelně střídá s drobnějším krokem. Celkem se rejduje doprava a doleva 4x.

b) V další pasáži Ch drží děvče na pase a D chlapce drží 1. rukou na rameni, druhé ruce v bok; střídá se rejdování a podtáčení D pod Ch pr. rukou.

c) Po posledním podtočení děvčete D postoupí dvěma valčíkovými kroky vpřed (t. j. proti směru r. h.) po vnitřním kruhu k dalšímu tanečníku, s nímž se vrátí na kruh, a tak dále k ostatním Ch. až se vrátí opět ke svému Ch.

d) Dvojice se vezme za obě ruce a tančí rejdování doprava a doleva jako v a).

Ihned navazuje

B. Rejdovačka: 2/4

a) Ch a D se pustí z předešlého držení a tančí dále sami po kruhu dvěma rychlými polkovými kroky s rejdováním doprava a doleva, s rukama opřenými v bocích;

b) D obejde Ch nízkým poskočným krokem středem, v 1. ruce mává šátečkem a točí se "dokola" na místě. Ch obcházejí D poskočnými kroky s tleskáním nebo s individuálními pohyby paží.

c) Dvojice v zavřeném držení tančí rejdovačku střídavě vpravo a vlevo 4 kroky a 4 cvalovými kroky doprava po kole.

d) 4 kroky rejdování střídavě doprava a doleva po kole a 4 kroky otáčení obkročákovými kroky po kole.

Tyto kombinace mohou být různě komponovány v rámci třídobých a dvoudobých forem tanců.

Hudební zpracování: M. Rychta

Taneční zpracování: J. Rychtová

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy Pavel Battěk (1958) a Ludmila Battěková (1963), František Garay (1972) a Pavlína Čermáková (1963), Jakub Novák (1970) a Daniela Rybová (1980), Jiří Válek (1969) a Blanka Vrátilová (1963), muzika jako v F. 1.

F.10 STARODÁVNÁ (POLKA) Z MERKLOVIC U VAMBERKA

(informátorka J. Vycpálka pocházela ze Člupku u Litomyšle)
(1:49.19)

Allegretto

D.C. al FINE

Párový tanec v zavřeném držení. CH a D se otáčejí pomalu do kolečka:

T. 1.a): Ch vykročí 1. nohou. D pr. nohou o půl kolečka.

b): Ch otáčí se pr., 1., D 1., pr. o půl kolečka.

2. : Totéž otáčení opačnými nohama - druhé půlkolečko.

3. - 14.: Totéž (na snímku 3. - 16.).

15. = 1.

16. - 17.: 4 houpavé kroky

Tančí se takřka na místě a v podstatě jde o typ obkročákových kroků. V originále uvedeného popisu u J. Vycpálka, ČT, s. 119 je předepsáno třásákovým tempem.

Velice pomalé tempo tance informátoka p. Müllerová charakterizovala takto: "Za starších časů takový polky se všechno tancovaly. Někdo se přitom třese, potřásá, ale vona (polka) je houravá (loudavá), jen tak tím krokem, jen se klepá."

Jde skutečně o vzácný druh staré polky. Část melodie připomíná ländler.

Hudební zpracování: M. Rychta

Taneční zpracování: J. Rychtová a H. Laudová

Popis: H. L. s využitím poznámek a částečného popisu ve sbírce J. Vycpálka

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy Pavel Battěk (1958) a Ludmila Battěková (1963), Ondřej Pfeffer (1956) a Jitka Schillerová (1976), Jiří Válek (1969) a Pavlína Čermáková (1963), muzika jako v F.1, ale bez K. Mahelky a L. Houdkové, příčnou flétnu hraje Dita Krčíková (1974).

F. 11 TOČENÁ POLKA
Z ČERNÍKOVIC U RYCHNOVA NAD KNĚŽNOU
(1:50.17)

Moderato

Další "točená" polka, s doprovodem třídobého lendlerového typu. je rovněž příkladem staršího způsobu provedení kroku. Bylo tomu tak zejména v oblastech, kde se stýkaly kulturní tradice českého a německého etnika, v tomto případě na Podorlicku. Točená polka je také velmi pomalá a tančí se opět takřka na místě. Na kazetě je zachyceno dvojí možné pojetí tohoto tance:

V obou variantách se stále opakuje stejný krok, který je vlastně totožný s tancem cibulinka (J. Vycpálek, ČT, s. 116).

Dvojice tančí v párovém držení v každém taktu půlobrat (asi o 180°) odlišným způsobem od sousedské (pr., 1., pr., 1., pr., 1). - při "točené polce" se začíná každý takt v těchto fázích:

a) CH vykročí pr. nohou asi v úhlu 90°, D vykročí 1. nohou.

b) CH vykročí 1. n. obloučkem za 1. rukou, D totéž p. nohou krok za pr. rukou a ihned pozdvihnou obě nohy na paty.

c) CH posune rychle pr. nohu k 1., D 1. k pr. do malého výponu a obě nohy se spustí patami s důrazem na zem. J. Vycpálek poznamenává, ČT s, 116 - 117: "Pořád je slyšet klapání, jako pravý selský tanec".

Při tanci z místa po kole. opět ale v krátkých odstupech, je třeba, aby tanečníci vykročili vždy prvním krokem o něco delším. Druhým taktem se dotančí týmiž kroky do původního postoje.

Hudební zpracování: M. Rychta

Taneční provedení: J. Rychtová, rekonstrukce zápisu H. Laudové

Popis: podle J. Vycpálka, České tance

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy František Garay (1972) a Pavlína Čermáková (1963), Jakub Novák (1970) a Daniela Rybová (1980), Jiří Válek (1969) a Blanka Vrátilová (1963), muzika jako v F.10.

F. 12 VOLKY ZE SLEMENA U RYCHNOVA NAD KNĚŽNOU (1:52.53)

Allegretto

Já ty vol - ky ne-po-že - nu - že - nu,

já mám do - ma mladou že - nu.

Tanec s proměnlivým taktem, v němž se pravidelně střídají 2 obkročky a 2 sousedské (valčíkové kroky).

Předzpěv na místě, dále tančí dvojice v zavřeném párovém držení.

A. T. 1.: Dva široké obkročákové kroky. Ch začíná pr. n., D 1. s otočením do původního postavení (o 360°).

2. = 1.

3. - 4.: Na dva valčíkové kroky otočení o 360°.

5. - 8. + repetice = 1. - 4.

B. Dohra:

T. 17. Ch našlápne na 1., D na pr. a učiní dva potřesy, var. vyhoupne, na téže noze v otáčení do kolečka o 1/2 kroužku.

18. 1 krok přísunného valčíku: Ch pr., 1., pr. přísun, D 1., pr., 1. přísun.

19. - 21. 3 valčíkové kroky o půl kolečka.

22. - 26. = 17. - 21.

Hudební zpracování: M. Rychta

Taneční provedení: J. Rychtová

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové Souboru Josefa Vycpálka z Prahy František Garay (1972) a Pavlína Čermáková (1963), Ondřej Pfeffer (1956) a Jitka Schillerová (1976), Jiří Válek (1969) a Blanka Vrátilová (1963), muzika jako v F. 1

G. PODKRKONOŠÍ

(1:55.13)

G. 1 BOUDA Z KŘIŽLIC A HRABAČOVA

(1:55.13)

Allegretto

Per - ni - kář má bou - du, bou - du,
pod' - te ho - ši ku - po - va - ti

per-ni - kář-ka krá - mek,
hol-kám mar-ci - pá - nek.

Tra - la - la - la - la la - la - la - la

tra - la - la - la - la - la - la.

Kup si holka roztomilá,
tureckýho medu,
nebo tě dnes při muzice
ani neprovedu.

Kup mně hočhu furiantskej,
koušek marcipánu,
nebo si yem do kolečka
zrovna jinou pannu.

Kromě v okolí Vrchlabí byl tanec rozšířen též na Benecku a Jilemnicku. Byl zván také "křižák". Je tancem zábavného rázu a

typu společenských čtverylek, oblíbených zejména v polovině 19. století. Svoji popularitu si zachoval podnes.

Sběratelka Amálie Kutinová jej zapsala v Hrabačově od kříženeckých muzikantů a P. Krejčí pod Žalým. Tančil se ještě v 19. století hlavně na jarmarcích a v plném na zábavách; pražská kronika jej jmenuje jako tanec před Prašnou branou, jejíž prostor byl znám rozmařilými radovánkami. Při "boudě" bylo třeba tanec řídit a proto doprostřed kolony se postavil tzv. "rekomandér", "pán" i jinak zvaný organizátor. Dvojnásobné čtverylkové obsazení dobře vystihuje uspokojení účasti na tanci ve více párech v širším prostoru. Mnohokrát opakované motivy si tančící zpestřovali zpěvem rozmarných textů, bez kterých tanec nemá ani správnou náladu. Kromě výše uvedených např.:

*A vy panny malovaný, pojd'te na pentličky,
pro fěrtoušek, šněrovačku, pro nový střevíčky!
Hoch si dupne, tleská, vejská, roztočí svou pannu,
že je pěkná malovaná, jako z marcipánu!*

Dlouhou monotónnost si také muzikanti zpestřovali tím, že v 2. - 5. slokách v dohrávkách střídali tóniny.

Hudební úprava: hudba souboru Český ráj

Nácvik: J. Zacharová a Z. Svobodová

Popis: H. Laudová s využitím sbírky P. Krejčího

Tančí a hrají členové souboru Český ráj z Jičina Petr Hrubý (1963) a Lada Navrátilová (1971), David Jung (1975) a Petra Majorová (1972), Josef Kubíček (1966) a Jana Zacharová st. (1952), Václav Mládek (1971) a Šárka Crhová (1970), Miroslav Polák (1962) a Petra Sýkorová (1965), Martin Šatný (1976) a Pavlína Kodešová (1971), Josef Včelák (1971) a Bronislava Plodková (1974), Jaroslav Zachara (1949) a Zdenka Svobodová (1957), tanec řídí Michal Kodeš (1970), muzika jako v A. 1.

G. 2 CIBULÁŘSKÁ Z PODKRKONOŠÍ
(1:59.03)

Allegretto - Con moto

Dvojice tančí po kole v zavřeném párovém držení. Melodií je tanec příbuzný s třídobým rejdivákem, což napovídá i v první části tance text:

*"Rejduj, holka, rejduj, máš nohy samej hnůj,
rejduj, holka, rejduj, rejduj, rejdovačku.
Až se vyrejduješ, pak si nohy vomeješ,
/: trám-ta-ra-ta-ta-ta:/,
/: trám-ta dy-ja - dy-ja, u potůčku:/."*

Setkáváme se tu s již zmíněnou záměnou názvu tance rejdiváka za rejdovačku. Tančí se v pomalém tempu proti směru r. hod. houpavými kroky.

I. způsob: pomalá přísunná sousedská

T. 1. - 2.: a) Krok stranou doprava pr. nohou. D. 1. n. doleva.

b) Krok 1. kole.

c) Přisun Ch pr. nohy k 1. noze, D. 1. n. k pravé n. do výponu a spuštění na paty obou nohou.

V 8. taktu na poslední 2 doby pouze přísunný šoupavý krok.

3. - 8. = 1. - 2. včetně celé repetice.

II. způsob:

T. 1. - 8.: Houpavý přeměnný krok, vždy 3 kroky ve dvou 3/4 taktech. V tanci se pravidelně střídají vždy 2 přeměnné kroky rovně vpřed po kruhu a 2 přeměnné kroky s otočením o 360° doprava.

Popis P. Krejčí, Podkrkonošské tance, s. s. 8-9.

Pojetí souboru: var. III. při opakování taktů 9-12:

T. 1.: a/ Ch krok vpřed po kole 1. nohou, D. pr. - současně odraz na malý výskok.

b/ - c/ Táž noha opíše nad zemí oblouček a přinoží k druhé noze s výponem a spuštěním pat na zem.

2. = 1. v otáčení po kole.

var. IV. - t. 13. - 20.:

T. 1.: Rychlý přeměnný krok. Ch začíná pr., D. 1. nohou po kole.

2.: Ch poskok na pr., D na 1. n. současně s oklepákovým krokem volné nohy o patu druhé nohy: tančí se stále v otáčení a začíná se vždy stejnou nohou, v posledním taktu jen přídup k druhé noze.

var. V.:

Dva obkročákové kroky na doby a) - b) a v c) 2x zadupání Ch pr., l., Dl., pr.

Hudební zpracování: hudba souboru Český ráj

Taneční nácvik: J. Zacharová st.

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Český ráj z Jičína Petr Hrubý (1963) a Jana Zacharová st. (1952), Václav Mládek (1971) a Lada Navrátilová (1971), Miroslav Polák (1962) a Pavlína Kodešová (1971), Jaroslav Zachara (1949) a Zdenka Svobodová (1957), muzika jako v A. 1.

G. 3 MOTÁK, MATENÍK Z PODKRKONOŠÍ (2:01.19)

Allegretto

Až půj-deš k To-bi-som, zas - tav se,

já ti dám ky-tič-ku las - kav - ce. FINE

D.C. al FINE

Na domě máš lůžko, vyspi se,
u něj máš hrníček, napi se!

Nad ním máš okýnko, vylej to,
je-li ti to líto, vypi to!

Až to všechno dobře užiješ,
pak toho litovat' nebudeš!

Tanec z proměnlivým taktem z Podkrkonoší, tančí v pomalém tempu, dvojice v zavřeném držení, Ch čelem po směru kola, D zády po kole.

T. 1.: Jeden přísunný valčíkový krok, Ch výkrok pr. nohou šikmo vpřed jen o 1/2 kola po kole, D opačnými nohama, tančí pozadu.

2.: Tímtež krokem, ale druhým směrem, tančí se proti směru r. hod.

3. - 4.: 2 poskočné obkročákové kroky do kola.

5.: Valčíkový krok (soubor ne dost jasně).

6. - 9. = 1. - 5.

10. - 11.: 2 přísunné valčíkové kroky po kole.

13. - 14.: 2 obkročákové kroky.

15.: 1 přísunný krok valčíku s výponem a spuštěním pat k zemi.

Hudební zpracování: K. Zake

Nácvik tance: J. Rychterová

Popis: H. Laudová. s doplňky ze záznamu tance sbírky Podkrkonošské tance. s. 28 - 30.

Pozn. Podání souboru je velmi čisté, ale představuje určité schema tance. Protože tanec "moták" je jedním z nejrázovitějších podkrkonošských tanců, upozorňujeme na stylové podání sběratele P. Krejčího, cit. sbírka s. 28.: např. na působivou pauzu na závěr valčíkových kroků s výponem a poklesem, na nikoliv poskočné, ale 2 "válivé" kroky obkročáků ve dvou taktech, které se tančily s malým pokrčením kolen - t. j. na dosti toporných nohách, a v 5. taktu valčíkový krok, který se v příslunné části tančil tak, že po vykročení pr. nohy 1. noha se na okamžik zastavila a špičkou, asi ve vzdálenosti 1 stopy za pravou a teprve na třetí dobu se přisunula k pravé noze.

Tančí a hrají členové souboru Hořeňák z Lázní Běláhoř Jan Pořízka (1963) a Stanislava Mečířová (1976), Otakar Sedláček (1979) a Jindra Mečířová (1975), Zdeněk Šindler (1936) - také zpívá, a Eva Sálková (1945), hraje muzika ve složení Ivana Malá (1974) prim, Veronika Festová (1980) 2. housle, Petra Bejrová (1978) a Dita Marešová (1979) housle-kontry, Martina Festová (1975) a Čeněk Sirotek (1979) klarinety a Miroslav Kmoníček (1928) kontrabas.

G. 4 DVOUKROČÁK - HOPKOVANÁ Z PODKRKONOŠÍ (2:13.22)

Allegretto

"Podívej, podívej, jak se kroutí, podívej, podívej, jak to jde ..."

Poskočný párový tanec v zavřeném držení, při kterém však Ch a D v postavení proti sobě jsou od sebe trochu více oddáleni tím, že Ch drží D pr. rukou co nejvíce nataženou. Horní část těla Ch je rovněž trochu více nakloněna vpřed, než u jiných tanečních kroků, umožňuje to tak lepší stabilitu tanečníka při jeho vysokých výskocích.

Po celou dobu tance se tančí: poskočným krokem - výkrok Ch pr., D 1. nohou s odrazem z přední části chodidel do výskoku, Ch zdvihá při výskoku koleno téměř až do výše kyčelního kloubu, s mírným vytočením nohy vpravo (a vlevo při střídání nohou). D zdvihá koleno jen mírně - při každém kroku se pár otáčí v každém taktu o 1/4 kola. Prudké otáčení vyžaduje pohyb vycházející z celého trupu.

Hudební zpracování: F. Bonuš

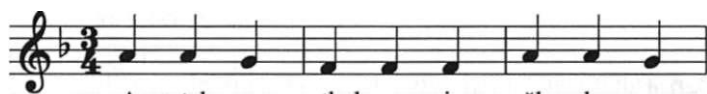
Taneční nácvik: J. Rychterová

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Hořeňák z Lázní Bělohrad Jan Pořízka (1963) a Stanislava Mečířová (1976), Milan Rychtera (1960) a Zdeňka Rychterová (1969), Otakar Sedláček (1979) a Jindra Mečířová (1975), Antonín Schánilec (1974) a Věra Najmanová (1974), Zdeněk Šindler (1936) a Eva Sálková (1945), muzika jako v G. 3.

G.5 TKADLEC ZE ŠTĚPANIC
(2:05.07)

Allegretto

Kdo chce bejvat tkalcem, musí hejbat palcem.

Tkadlec patří do skupiny řemeslnických tanců a tančí se s mnoha prostorovými změnami a za různé účasti tanečníků. Charakteristické rozdělení na mužskou a ženskou skupinu, která občas spolu tančí v zavřených párech nebo v jiném seskupení stejným způsobem. Hlavními aktéry jsou sólisté CH a D, kteří předvádějí nejdříve způsoby tkalcovské práce. Tato zvyklost poukazuje také na to, že původně šlo o tance improvizované jedincem tak, jak o tom hovoří starší prameny.

Úvod: zpěv skupiny v pozadí, zatímco jeden Ch a jedno D předstoupili do popředí (na konci první sloky):

1. Sloužíval jsem u sedláka, ale je již dávno,
chtěl jsem se já naučiti, jak se dělá plátno.
2. Sloužila jsem na jaře, není tomu dávno,
taky jsem se naučila, jak se dělá plátno.
3. Jedna noha se natáhne a druhá se skrčí,
osnova se roztáhne, člunek se tam strčí.

Tanec sólistů, Ch a D předvádějí řemeslo - CH prohazování člunku a šlapání na stavu: "A tak se tkalcuje, člunkem prohazuje..."

- T. 1.: a) Ch přednoží poníž pravou nohu napjatou v koleně, ruce rozpaženy.
b - c) Výdrž.
2. : a) Opět nohu přinoží.
b - c) Výdrž.
3. : a) Ch přednoží levou nohu. hned ji však zvedne a ohne v koleně. Koleno je asi ve výšce pasu a ruce zůstávají vzdáleny od těla, dlaně rukou směřují k zemi.

b - c) Výdrž, přitom může 1. ruka zavadit o koleno a vrátit se zpět - "smetání zbytků vlákna".

4. : a) Opět přinoží 1. n.

b - c) Výdrž.

5. - 7.: Totéž jako v 1. - 4., v 7. t. se však ruce vzdálí více od těla.

Podhazování člunku: "Na cukr, na kafe..."

8. : a) Ch udělá prudký pohyb pr. rukou pod koleno 1. nohy (obvykle v ní drží člunek) a o malý zlomek vteřiny i levou rukou (do níž uchopí člunek), kde se setkají.

b) Levou r. prudce odtáhne od kolena až do upažení a pravou vzdálí do původní polohy.

c) Ch přinoží 1. nohu a ruce zůstávají v poloze b).

9. : a) Stoj výkročný pr. n. a pomalé zvedání kolena 1. nohy.

b) Pokračuje zvedání nohy a ruce se vzdalují do rozpažení.

c) Poskok na pr. n. a pomalé zvedání kolena 1. nohy.

10. : a) Stoj výkročný 1. nohou a pomalé zvedání kolena pr. n.

b) Pokračuje zvedání kolena, pr. r. se vzdálí od těla.

c) Poskok na 1. n. a podhazování pod pr. kolenem.

11. - 16.: Všechny liché takty = 9., sudé = 10.

Dívka současně s chlapcovým podhazováním "motá přízi". Ruce má sevřené do pěstí, palce směřují nahoru. V lichých taktech prudce stáhne pravou ruku do středu pasu a současně oddálí levou ruku rychle povýš hlavy směrem vlevo. V sudých taktech opačnými rukama.

Následuje recitativ: "Kdo chce bejvat tkalcem, musí hejbat palcem..."

Sólista ráznými kroky přejde ke skupině CH, kteří tančí totéž, co je "naučil" sólista.

CH při výkrocích a poskocích se nepatrně pohybují z místa, případně se otáčejí kolem osy při podhazovaném kroku. Dívky již jen kroky a poskoky ve své skupině na místě, přitom zvedají kolena jen asi 10 cm nad zem; občas dívky takto tančí v páru s druhou D, na konec v páru s chlapci, kteří drží D na pase a D má ruce na CH ramenou. Tato část je choreograficky upravena a není závazná.

Hudební zpracování: F. Bonuš

Taneční zpracování: J. Rychterová, M. Rychtera

Popis: H. Laudová. doplněno na základě sbírky P. Krejčího, Podkrkonošské tance, Praha 1956, s. 48-51. (Omlouvám se, že do

podtitulku tance na kazetě se mylně dostalo označení "šoupačka", které patří k jiné variantě tkadlece, viz. sb. P. Krejčího s. 52-53.)

Tančí a hrají členové souboru Hořeňák z Lázní Bělohrad sólo Zdeněk Šindler (1936) a Věra Najmanová (1974), dále Jan Pořízka (1963) a Stanislava Mečířová (1976), Milan Rychtera (1960) a Zdenka Rychterová (1969), Otakar Sedláček (1979) a Jindra Mečířová (1975), Antonín Schánilec (1974) a Eva Sálková (1945), muzika jako v G.3.

G.6 KALCOUSKÝ Z MRKLOVA U VRCHLABÍ (2:06.55)

Allegretto

Na cu-ker, na ka-fe, na cu-ker, na ka-fe,
na pra-hu stá - la, na cu-ker, na ka-fe,
hez-ká se zdá - la, na cu-ker, na ka-fe,
dal sem jí hu-bič-ku, na cu-ker, na ka-fe,
o - na se smá - la, sem i sem.

|: Na cuker, na kafe, :|
 skočila z prahu, na cuker, na kafe,
 řekla mně zprávu, na cuker, na kafe,
 můj zlatý Honzíčku, na cuker, na kafe,
 berou na vojnu, sem i sem.

|: Na cuker, na kafe, :|
 na vojnu pudu, na cuker, na kafe,
 bojovat budu, na cuker, na kafe,
 a co vybojuju, na cuker, na kafe,
 tobě daruju, sem i sem.

Základní taneční motivy se udržely v paměti starších generací ve vrchlabském okolí. Do celé suity je upravil soubor Krkonošský horal:

Předtanec 1 páru: je totožný s první fází tance skupiny. Na úvodní zpěv "Na cukr. na kafe ..." se dvojice připraví k tanci: Ch vyjdou 3 valčíkovými kroky: při třetím se otočí hbitě na místě kolem své osy. přičemž své těžiště sníží mírným poklesem v kolenu. D skupina přijde k CH a každá dívka se postaví proti svému tanečníku; podají si obě ruce, paže volně napřaženy vpřed. D začínají tančit pozadu po kole.

1. část:

- T. 1. - 4.: Ch i D naskočí ze stoje spatného, Ch na levou, D na pravou nohu vpřed po kole. druhou nohu přednoží napřaženou vpřed v přirozené výši, přešlap Ch pr., 1. n., D 1. pr. a totéž oba opačnými nohama. Za zpěvu "Na prahu stála, na cukr, na kafe ...":
5. - 6.: Ch a D. držíci se za obě ruce. nyní paže rozpaží - natažené do stran, dvojice tančí 2ma valčíkovými kroky, CH pr. nohou vychází doprava, D 1. doleva a totéž obrácenými nohama.
7. - 8.: Ch pustí 1. ruku D a podtočí ji pod svou 1. rukou jen o 1/4 kroužku - oba tančí valčíkovým krokem, Ch vpřed, D vzad, a opět se ruce spojí a tančí totéž druhým směrem s vykročením opačnými nohama.
9. - 10. = 5. - 6.
11. - 12. = 7. - 8.
13. - 16. = 5. - 8.
- 17.: Výdrž na hudební doprovod: obě paže zůstanou rozpaženy, výpon ve stoje spatném, bez spuštění pat k zemi - spustí se až na začátku dalšího kroku.
- Ref: "la, la, la..."
19. - 20.: 3 valčíkové kroky po kruhu vykračované do stran, Ch. 1. nohou křížem přes pr. doprava, D pr. nohou křížem přes 1. doleva, opět Ch pr., D 1.
- 21.: Ch pustí 1., ruku D a to se podtočí pod 1. rukou Ch kolem dokola. Ch popojde 1. valčíkovým krokem vpřed.
22. - 24.: 1 valčíkový krok dvojice směrem ze středu kruhu, 1 valčíkový krok dvojice směrem do středu kruhu, ruce spojeny, Ch 1 valčík vpřed, D podtočení pod rukou Ch.

2. část:

- T. 1. - 4. = 1. - 4. 1. části
5. - 8.: Dvojice spojí své paže, CH 1., D pr. rukou pozdvižením nad hlavou, druhou rukou se navzájem uchopí na boku

v pase: D se podtáčí o půl kolečka zády k CH a zpět k CH, který tančí s D po kruhu 1 valčíkovým krokem.

9. - 14. = 1. - 8. z první části tance s tím rozdílem, že v poskočném kroku se namísto přešlapu 2x potřeše (poskočí) na výkročné noze a volná noha se hodně napřáhne povýš - krok je velmi svérázný.

3. část - tkalcování:

1. - 4.: Dvojice se postaví do dvou řad proti sobě. 1 poskočný krok na pr. noze. levé koleno se zdvihne povýš, přešlápnutí 1., p., 1., takto tančí 3 kroky na místě.
- 5.: Dále podle volné vůle: dvojice se rozcházejí na kruh. D se točí šlapanými kroky na místě 2ma pomalejšími a 4 rychlými řezankovými kroky, nebo tančí kolečkovým krokem v třídobém rytmu a s obloučkovým krokem volné nohy k stojné.

Je pravděpodobné, že se již napodobivé pracovní pohyby časem vytratily, ač byly pro tento tanec charakteristické. Zato zůstalo typické podkrkonošské obsazení hudebního doprovodu, na které chudobný kraj byl často odkázán. Ke staršímu stylu tance patří také to, že se poměrně málo užívá zavřeného držení páru.

Hudební zpracování: L. Zemanová

Taneční úprava a nácvik: S. Lelek

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Krkonošský horal z Vrchlabí sólo Jaroslav Žádný (1970) a Eva Zelinková (1974), dále Radek Čerovský (1970) a Marcela Hanušová (1972), Josef Janouch (1955) a Pavlína Zdeňková (1952), Miloslav Janus (1960) a Gizela Honcová (1976), muzika ve složení Stanislav Lelek (1950) dirigent a vedoucí souboru, Dagmar Hamáčková (1978) příčná flétna, Miloslav Kunert (1948) klarinet, Miroslav Drábek (1936) a Ludmila Zemanová (1948) - vedoucí muziky, akordeony, Jaroslav Šabata (1973) kontrabas a Josef Erlebach (1926) vozembouch, zpívají Milada Erlebachová (1926), Anna Hanušová (1940), Jarmila Janusová (1934), Lenka Kocourková (1957), Miloslava Kracíková (1952), Jiřina Kynčlová (1949), Hana Škodová (1950) a Jiřina Zemánková (1953).

G.7 KOVÁŘSKY ZE ŠTĚPANIC
(2:12.36)

Allegretto

Ko - vá - ři sou u - mou - ně - ný,

taš- ka - řic na - tro - pěj dost, z měchu do voh -

ně si fou- kaj, zpí- vaj so - bě pro ra - dost.

Dyž ko - níč- ky ko - va - jí, ro - je is - ker

lí - ta - jí, dje jisk-řič - ky nej - krá - sněj - ší

ve svejch vo - čích sko - va - jí, dje jisk-řič - ky

nej - krás - něj - ší ve svejch vo - čích sko - va - jí.

Kovář to je pravej mužckej, toho má mít' každej rád,
 ten umí svou kovadlinku jako zvony rozehrát',
 dyž perlíkem zatočí, srdce v těle poskočí,
 |: perstem kejvne, vočkem mrkne,
 Kovej, kovej, kováříčku, šak ty svý řemeslo znáš,

ukovej mi podkovičku, potom mně ji z lásky dáš,
 já ji myrtou vovinu, a k tobě se přivinu,
 |: a tu druhou, co ukováš,
 na náš práh si přibiju. :|
 holka k němu přiskočí. :|

Párový a skupinový tanec s napodobivými prvky řemesla, tančí se v různých pohybových i prostorových figuracích v dvoudobém metru, povlovným tempem.

1. část:

- T. 1. - 8.: Příchod 2 Ch držících se navzájem v pase, druhé ruce v bok. 8mi polkovými kroky do popředí podia, rychlý poklek na pr. kolena (mezihra) v postavení proti sobě:
 9. - 10.: Ch si navzájem udeří sevřenou pěstí střídavě jeden a druhý 3x do levého kolena.
 11. - 12.: Výměna nohou a tytéž údery do pr. kolena partnera, vztyk.
 13. - 20.: Ch 8mi polkovými kroky jdou pro D stojící v pozadí.

2. část:

- T. 1. - 6.: Dvojice tančí po kole: 2 polky, 4 obkročákové kroky, 8 přísunných kroků.
 7. - 10.: 2 polkové kroky po kole, přehození D do malého kroužku na středu.
 11. - 12.: Ch 2 polkové kroky po kole - D se s rukama v bok na místě koketně nakrucují lx dopr. a lx doleva.
 13. - 16.: 2 polkové kroky v párech po kole + 1 polka a 2 obkročákové kroky.
 17. - 20. = 13. - 16.
 Taneční refrén = 1. - 6.

3. část:

Na mezitakt hudby se Ch oddělí od D na vnější kruh, pokleknou na pr. koleno:

- T. 1. - 4.: 3 údery na vlastní 1. koleno střídavě pr. a 1. rukou sevřenou v pěst + potlesk do obou rukou.

5. - 8. = 1. - 4.: D v malém kroužku na středu tančí 4mi drobnými polkami po kole. 1. paže napřaženy do středu kroužku, dlaně ruky pozdviženy nahoru, v poslední době 4. taktu na místě se rychle otočí kolem dokola - paže se s týmž gestem vymění a pokračují opět 4mi drobnými polkovými kroky; při otáčení se mírně nakloní horní částí trupu vpřed a poklesnou i mírně v kolenou (snadnější rychlé otočení).

9. - 20.: Ch vstanou a spojí se do párů s D a tančí 4mi polkami po kruhu. Při dalším taktu Ch a D jedním menším krokem od sebe odstoupí - D musí hledět, aby nyní stála zády do středu kruhu - a Ch i D tlesknou do vlastních rukou, paže skloněny poníž, páry se znovu ihned spojí a zatančí polkou po kole a předešlá figurace se opakuje.

Závěr: taneční refrén z 1. části, T. 1. - 6.

Všechna opakování jsou libovolná: základ taneční skladby rovněž vychází ze zápisů starších generací tanečníků a do této ucelené podoby ji zpracoval soubor.

Hudební zpracování: L. Zemanová

Taneční zpracování a nácvik: St. Lelek

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Krkonošský horal z Vrchlabí Radek Čerovský (1970) a Marcela Hanušová (1972), Miloslav Janus (1960) a Eva Zelinková (1974). Jaroslav Žádný (1970) a Pavlína Zdeňková (1952), muzika a zpěvačky jako v G.6, ale místo J. Šabaty na kontrabas hraje Vlastimil Talášek (1951) a zpívají také Gizela Honcová (1976), Josef Janouch (1955) a Jaroslav Šabata (1973).

G. 8 MLYNÁŘSKÝ Z HORNÍ BRANÉ

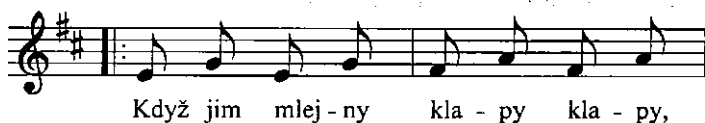
Allegretto (2:13.54)

Sou mly-ná - ři chla - pi, chla - pi,

když jim mlej - ny kla - py kla - py,

Più mosso

Když jim mlejny nechtěj' klapat,
musej na ně sami šlapat,
sou mlynáři chlapi, chlapi,
když jim mlejny dou.

Skupinový tanec s napodobivými prvky ve formacích tance - mlýnské kolo a jeho klapání. Tančí se v povlovném 2/4 rytmu, ale s důrazně akcentovanými prvními kroky ve všech variantách.

Úvod:

T.1. - 16.: Tančí 2 skupiny odděleně, Ch a D ve dvou zástupech: první tanečník a tanečnice dají ruce v bok, další se drží předchozího oběma rukama na jeho ramenou. Oba zástupy postupují po vnějším okruhu pomalým tempem našlapováním shora krokem pr. a 1. nohou: volná noha se vždy ohne v kolenně a hbitě se odmrští nazad. Trup tanečníků se neustále v celém útvaru střídavě vyklání dopr. a dol., D se při posledních 4 taktech odděluje z hadu.

Mezitaktí: Týmiž kroky se D pomalu přemísťují zhruba do čtyř rohů v prostoru. Ch utvoří malý kroužek, v němž se těsně spojí držením vzájemně za ramena (var. v držení na ramenou, pr. paže vrchem, 1. spodem).

I. část:

T. 9. - 16. s repeticí: Ch se v kole točí směrem proti r. hod. - krok pr. n., 1. nohou křížem přes pr. - celkem 8 kroků (pozn. pravděpodobně se původně uprostřed otočili na druhý směr a tančili oba kroky doprava). D se točily 8mi 2/4 kolečkovými kroky na místě, ruce volně upaženy poníž, doprava a 8mi doleva, v posledním taktu zadupají.

II. část:

V mezitaktí se všichni spojí do 1 kola v držení za ruce. paže poníž

T. 1. - 8.: Stále se opakuje úkrok pr. n. doprava, přísun 1. n. k pravé (kroky jsou širší), ruce se však pomalu natahují a zpevňují, příprava na spuštění D do "mlýnského kola".

9. - 16.: D se spouštějí do závěsu a patami 8x udeří o zem, posledními ve středu kola a Ch je opět vytáhnou na kolo.

1. - 8. s repeticí: D se točí opět kolečkovým krokem na místě a Ch usednou do kroužku na středu kola. podepření o předloktí a o obě ruce. a vyklepávají rytmus patami v každém taktu 4x, v posledním taktu hbitě vstanou.

9. - 16.: Zátočka s D 7mi polkovými kroky za pravé lokty a čtyřmi za levé lokty.

Závěr: rozchod s tleskáním - 1 hoch uchopí D v pase, D se drží Ch těsně kolem krku, a 8mi polkovými kroky se s ní zatočí s vyzdvihnutím nad hlavu.

Tanec rovněž patří do repertoáru starší generace a byl rozveden do pásma současným souborem.

Hudební zpracování: L. Zemanová

Taneční zpracování a nácvik: St. Lelek

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Krkonošský horal z Vrchlabí sólo Miloslav Janus (1960) a Gizela Honcová (1976), dále Radek Čerovský (1970) a Marcela Hanušová (1972), Josef Janouch (1955) a Eva Zelinková (1974), Jaroslav Žádný (1970) a Pavlína Zdeňková (1952), muzika a zpěvačky jako v G.6, ale místo J. Sabaty na kontrabas hraje Vlastimil Talášek (1951).

G. 9 REJDOVÁK = REJDOVAČKA Z PODKRKONOŠÍ
(2:16.14)

Vivo

S ohledem na to, že v několika krajích byly názvy tohoto tance zaměňovány, přece jen je nutné se řídit klasickou podobou dvoudobé rejdoваčky, zapsané v nejstarších pramenech. Dvoudobá metrika zde popsaného a na kazetě snímaného tance se neshoduje s třídobým rejdoваčkem. Jeho dvoudobost potvrzuje i užitý řezankový krok a skočné partie. Název jsme přejali ze sbírky P. Krejčího, Podkrkonošské tance, s. 35-36, s melodií "Holka modrooká, neseďavej". Základní postavení dvojice: Ch 1. bokem do středu kruhu, D. pravým, v držení za pravé ruce.

T. 1.: a) Ch odrazem z 1. nohy přeskočí na pravou nohu, ale 1. noha přitom zůstane vzadu, poněkud nadlehčena nad zemí. V posledním okamžiku před druhou čtvrtovou dobou tohoto taktu přenese Ch váhu těla zpět na levou nohu a znovu se odrazí, D tančí odrazem pravé nohy přeskok na 1. nohu vzad, pravá noha zůstane nepatrně vzdálena od země vpředu a stejným způsobem, ale přenese váhu těla zpět dopředu na pravou nohu a znovu se odrazí.

b) Ch znovu skočí na pr. n., na stejné místo jako předtím. D skočí vzad na l.nohu, jako v první době taktu.

Tyto dva skoky byly také nazývány "skočná". Na snímku kazety jsou tyto krokové finesy trochu smazány a stejně tak i prostorové uspořádání tance v dalších taktech:

T 2. - 4.: Ostrá polka a v opakovaných úsecích mají tanečníci tančit přesně do obrazce kolem čtyř stěn, v jejichž rozích se vždy provedl delší polkový krok, který napomohl k dalšímu pravoúhlému nasměrování tance.

5. - 8. = 1. - 4.: V osmém taktu polka na místě.

9. - 12.: 4 řezankové kroky, Ch i D začínají pr. nohama vpřed, 1. vzad, výměna nohou v přeskoku a celé se opakuje. Při přeskocích se nepohybuje rukama a horní část trupu zůstává vzpřímená.

13. - 18.: Chůze, Ch i D vycházejí pravýma nohama - nakročením přímo z předcházejícího rozkročnému kroku. V držení za pravé ruce a s napjatými pažemi se chůze provede 12ti kroky o celá dvě kola zátočkou po směru r. hod.

19. - 24.: Totéž v opačném směru za levé napjaté paže. Místo posledního přeměnného kroku je pouze krok přísunný.

Hudební zpracování: B. Bonuš

Taneční nácvik: M. Rychtera

Popis: cit. sbírka P. Krejčího

Tančí a hrají členové souboru Hořeňák z Lázní Bělohrad Jan Pořízka (1963) a Stanislava Mečířová (1976), Milan Rychtera (1960) a Zdeňka Rychterová (1969), Otakar Sedláček (1979) a Jindra Mečířová (1975), Antonín Schánilec (1974) a Věra Najmanová (1974), muzika jako v G.3.

G. 10 ŠVEC Z JESTŘABÍ (2:17.22)

Moderato

Náš tatí - ček šeucu-je, dratre smolí, flo-ku-je,

vršky při-ši - je, flo-ky při-bi - je,

ta - ky no - vý bo - ty u - ši - je.

Più mosso

Dvojice tančí v zavřeném držení po celém tanečním prostoru podle starších zvyklostí valčík na polku a napodobivé pohyby řemesla.

1. - 8.: Valčík na polku: pohyby jsou měkké, houpavé, ne úsečné jako při polce.
 - a) Ch výkrok pr. vpřed, D. 1. vzad.
 - b) Hmit podřepmo na výkročné noze, šoupnutím po zemi.
 - c) Přisun druhé nohy - noha se země dotýká pouze přední částí chodidla, váha zůstává na výkročné noze.
2. = 1., ale s otočením dokola.
5. - 8. = 1. - 4.: V 1., 2., a v 5. - 6. taktu Ch postupuje vpřed, D vzad, ve 3., 4., 7. a 8. taktu se dvojice otáčí.
- 9.: a) Ch krok pr. n. vpřed, D 1. n vzad. dvojice se pustí z držení za ruce.
- b) Ch odrazem z pr., D z 1. nohy výskok, paže z upažení připažením do ohnutí předpažmo, sevřené pěsti se dotknou ("dratve smolí"?).
- 10.: a) Výskokem do kleku na pravé koleno (výskok má být vysoký se širokým bočním roznožením pokrčmo), pata 1. nohy se takřka dotýká kolena pr. nohy: sevřené pěsti udeří vedle sebe (ne nad sebou) na koleno 1. nohy ("flokují?")
- b) Výdrž.
- 11.: a) 5 úderů obou pěstí na levé koleno v rytmu ("floký přibije").
Větší zdvih rukou a ráznější úhoz pěstmi na levé koleno.
- b) Výdrž.
13. = 11.
- 14.: a) Na 1. osminu skrčit předpažmo a rozevřít pěsti, na 2. osminu rozmáchlým pohybem podél kolena 1. nohy směrem dolů do zapažení poníž.
- b) Švihem opět skrčit předpažmo, ruce ve výši obličeje "vršky přišije".
15. = 14.

16.: a) Zapažit.

b) Vztyk a uchopit se s D do kolového držení zavřeného.

Opakování podle vlastní úvahy celého "děje" nebo jeho částí.

Závěr: valčík s otáčením (na 4. dobu 2/4 taktu - vždy výrazné zhoupnutí - dopad obou pat na zem).

Var. kroku: 2 úkroky Ch 1., D pr. nohou stranou, přenesení váhy na druhou nohu a hmit na obou nohách.

Hudební zpracování: L. Zemanová

Taneční nácvik: St. Lelek Popis: podle utříděného popisu R. Rejska (Náš tatíček ševcuje, Praha 1993, s. 4-41) a původního popisu P. Krejčího cit. sbírka, s. 43-45

Tančí a hrají členové souboru Krkonošský horal z Vrchlabí Radek Čerovský (1970) a Gizela Honcová (1976), Josef Janouch (1955) a Eva Zelinková (1974), Miloslav Janus (1960) a Marcela Hanušová (1972), Jaroslav Žádný (1970) a Pavlína Zdeňková (1952), muzika a zpěvačky jako v G. 8, zpívá také G. Honcová.

G. 11 ŠVEC Z HORNÍCH ŠTĚPANIC (2:21.50)

Allegretto

FINE

D.C. al FINE

Řemeslnický tanec. Sólový tanec 1 dvojice. Dvojice tančí v zavřeném párovém držení.

T. 1. - 2.: Polka "na 1 krok" = bez otáčení, Ch vykročí pr. vpřed, D 1. nohou vzad.

3. - 4.: Polkovým krokem v otáčení vpravo.

5. - 6. = 1. - 2.

7. = 3.: Polkový krok s otáčením vpravo.

8. a) Ch krok 1. nohou s otočením o půl kolečka na celém chodidle, D totéž s nakročením pr. nohou.

b) Přisuný krok s mírným dupnutím, Ch pr., D. 1. nohou.

9. a) b) Polka bez otáčení, Ch vpřed, D vzad. Ch odraz na pr. noze po zhoupnutí. D totéž na 1. noze do výskoku.

10. a) Dopad do kleku na pr. koleno - Ch i D. Po rozmáchnutí paží - z upažení do předpažení - dopadnou oba na levé

b) koleno a vydrží v této poloze.

11. V rytmu čtvrtových dob vytloukají pěstmi obou rukou dva údery.

12. a) Ruce znovu zvednou a rozmáchnutým pohybem prudce zapaží (do stran).

b) Výdrž.

13. = 11.

14. a) = 12. a)

b) Výskok do stoje na obou nohách a současně potlesk do obou rukou.

15. - 22. = 1. - 8.

Soubor provedení poněkud zjednodušil

Hudební úprava: F. Bonuš

Taneční nácvik: M. Rychtera

Originální popis: P. Krejčí, cit. sbírka, s. 46-47

Tančí a hrají členové souboru Hořeňák z Lázní Bělohrad Jan Pořízka (1963) a Stanislava Mečířová (1976), muzika jako v G.3.

G. 12 ŠOTYŠ NAKRAČOVANÝ - KOMINÍK
Z PODKRKONOŠÍ
(2:22.18)

Vivo

Pad - la mou - cha do ca - pou - cha,
tramta - ra - ra - ra, pos - lou - chej - te,
jak tam hou - ká, tram - ta - ra - ra -
ra, ko - mi - ník chtěl vy - me - ta - ti,
tram - ta - ra - ra - ra, mu - sel na ni
šel - mu vzí - ti, tram - ta - ra - ra - ra.

Další text naznačuje, že šlo patrně opět o řemeslnický tanec. Tančí dvojice v zavřeném držení po celém prostoru. Tanec byl též označován jako "nakračovaný", t. j. přeměnné kroky polky se tančily výrazně našlápnutím svrchu.

Šotyš se tančil v živém tempu, "presto"; přeměnný krok byl dosti kolébavý.

T. 1.: Jeden kolébavý přeměnný polkový krok na celých chodidlech - kolena přitom pokrčena, rytmus ♩ ♩ ♩ ,
Ch vykračuje vpravo, D vlevo.

2. : Totéž opačnými nohama a směrem.

3. - 4.: Čtyři hladké obkročáky bez pokrčení kolen.

5. - 8. = 1. - 4.

9. - 16. = 1. - 8.

Prízvuky v hudbě na počátku taktů 3., 7., 11., 15. - 16. = refrén obkročákem dupavým.

16.: a) První krok se zkrátí: bez otáčení, druhý krok na druhou osminu, je krátký, spíše do strany než vpřed, jen asi o stopu chodidla vzdálený od druhé nohy.

b) Přisunný krok Ch pr., D. 1., do stoje spatného.

Kroky 9. - 10., 11. - 16. jsou dupavé. Vyklánění trupu musí být přesné a závisí na hbitém pokrčování kolen.

Hudební zpracování: K. Zakl

Taneční nácvik: J. Rychterová

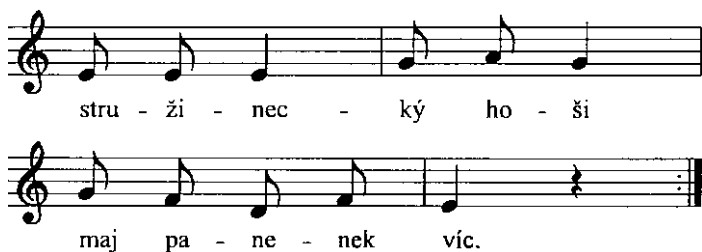
Popis shodný s kazetou: sbírka P. Krejčího, cit., s. 39-40

Tančí a hrají členové souboru Hořeňák z Lázní Bělohrad Jan Pořízka (1963) a Stanislava Mečířová (1976), Milan Rychtera (1960) a Zdeňka Rychterová (1969), Otakar Sedláček (1979) a Jindra Mečířová (1975), Antonín Schánilec (1974) a Věra Najmanová (1974). Zdeněk Šindler (1936) a Eva Sálková (1945), muzika jako v G. 3.

G. 13 STRUŽINEC Z HORNÍ BRANNÉ U VRCHLABÍ (2:24.05)

Allegretto

O - ko - lo Stružin - ce te - če vodič - ka,
chodí se tam koupat jedna holčič - ka,
ne - kou - pej se, hol - ka, víc,
ne - ní ti to plat - no nic,

Seděla Nanyňka v zeleném háji,
 přijel tam Pepíček na vraném koni,
 |: Kde se's tu, Pepíčku, vzal,
 co's mě věrně miloval,
 a proč's naší lásce konec udělal? :|
 Já sem to udělal pro lidský řeči,
 oni mně nepřáli tvý černý voči,
 |: a když mi tě nepřejou,
 tak ať si tě jen vemou,
 a já si vyhledám panenku jinou. :|

Dvojice v postavení proti sobě po kole, Ch pr. bokem do středu, D. 1.; drží se za obě ruce.

T. 1. - 4.: 2 polkové kroky, D začíná nazad, 2 obkročáky (2 kroky v jednom taktu) v zavřeném držení.

5. - 8.: Totéž, Ch začíná 1., D pr. nohou.

9. - 12.: 2 přísunné kroky po kole, paže nataženy vpřed, 2 obkročáky v zavřeném držení.

13. - 16.: Totéž.

17. - 20.: 2 přísunné kroky po kole a D dvěma kroky se podtočí pod 1. rukou CH na místě.

9. - 20.: Celé se opakuje.

Při zpěvu 2. sloky: "Seděla Nanyňka v zeleném háji..." dvojice se pustí, dá ruce v bok při malém postupu po kole

a) se Ch a D od sebe odvracejí a přivracejí k sobě jedním krokem a každý sám se opět dvěma kroky odtočí po kole. Totéž se ještě 1x opakuje.

b) Pokračuje se variací kroků: Ch a D se vezmou zkříženými rukama a celá dvojice se otočí kolem osy páru 2 kroky po kole.

c) Dvojice dvěma kroky tančí vpřed po kole a D, stejně se držíc Ch se přetočí na jeho levý bok a tančí s ním 2 kroky po kole,

pak se 2ma kroky vrátí zpět na pravý bok Ch a otočí se s ním po kole. Na závěr se spolu několikrát otočí v kole.

Tato taneční skladba je typická pro společenský tanec mladší doby ve vesnickém prostředí lidových tanečních zábav. Vedoucí souboru Krkonošský' horal ji nastudoval podle rodinné tradice, zachycené v několika generacích.

Hudební zpracování: L. Zemanová

Taneční nácvik: St. Lelek

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Krkonošský horal z Vrchlabí Radek Čerovský (1970) a Marcela Hanušová (1972), Josef Janouch (1955) a Eva Zelinková (1974), Miloslav Janus (1960) a Jiřina Zemánková (1953), Jaroslav Žádný (1970) a Pavlína Zdeňková (1952), muzika a zpěvačky jako v G.8, ale místo J. Zemánkové zpívá Gizela Honcová (1976).

G. 14 VOSIKA Z OKOLÍ VRCHLABÍ (2:25.30)

Vivo

Vedle na poli rostou bandory,
kdo je nesázal, ať je nesklidí,
já je nesázal, kopat' je budu,
hezký d'oučiště milovat' budu.
Důče, d'oučiště, modrý voči máš,
poujez mi praudu, jesli hocha máš,
a já žádnýho milýho nemám,
na tě, Pepíčku, na tebe čekám.

Populární polka v Podkrkonoší, v tradičním podání na vesnických zábavách.

Párový tanec v postavení dvojice proti sobě, bez držení, ale blízko sebe, paže volně rozpaženy, ruce zaťaty v pěst.

A. "Honza řezníků "

T. 1. - 6.: 4 polkové kroky doprava, každý sám otočení dokolečka na místě, 2 polky vlevo stranou: dvojice se uchopí do zavřeného držení a 4mi obkročákovými kroky tančí dokolečka na místě.

7. - 8.: Dvojice se otočí 2x na místě s výkyvy trupu doprava a 2x doleva; jedním krokem vzad oba odstoupí od sebe. roztáhnou paže a mírně se předkloní ("poklona").

Celá část se opakuje.

B. "Vedle lesíka roste vosika ..."

T. 1. - 8.: Všechny dvojice utvoří kolo. vezmou se za ruce a tančí 4mi polkovými kroky po kole. poslední krok končí zadupáním; těžiště tanečníků se přitom sníží pokročením kolen - rychlý obrat a totéž doleva po kruhu.

9. - 12.: Celá část se opakuje, kolo se rozpadne na dvojice při posledním taktu.

C. Instr. dohra

1. - 8. = 1. - 8. části B., poslední krok s přídupem, namísto polkového kroku však tančí v zavřeném párovém držení 2ma poskoky a obkročáky po kole.

Sólo páru: CH a D v zavřeném držení se otáčejí mírně z místa ve středu rozevřeného kruhu ostatních párů 2ma obkročáky se snížením těžiště a 2ma obkročáky v napřímení. Trvání sóla podle úvahy.

Nakonec se připojí ostatní páry a tančí podle libosti polkou.

Hudební zpracování: L. Zemanová

Taneční nácvik: St. Lelek

Popis: H. Laudová

Tančí a hrají členové souboru Krkonošský horal z Vrchlabí sólo Jaroslav Žádný (1970) a Eva Zelinková (1974), dále Radek Čerovský (1970) a Marcela Hanušová (1972), Josef Janouch (1955) a Pavlína Zdeňková (1952), Miloslav Janus (1960) a Gizela Honcová (1976), muzika a zpěvačky jako v G. 8.

Literatura

Adámek, K.: *Bibliografie kraje chrudimského*. In: Ročenka zprávy kuratoria Průmyslového muzea pro východní Čechy. Chrudim, řada 1. - 5.

Tance lidové v okrese Hlineckém. (Publikace z velké části sběrů J. Zemánka.) Český lid 5 - 17, 1896 - 1996; s.456; rejstřík písní a tanců.

Lid na Hlinecku. In: Soupis památek v Království českém, Praha 1900.

Blažek, A.: *Lidopisné a kulturní črty z Chrudimska*. Chrudim 1909.

Bělík, V.: *Horácký zpěvník*. Havlíčkův Brod 1951.

Čečetka, F. J.: *Stará zřízení obecní*. ČL 12, 1903, s. 4-8 (+ tance z Chlumovska, Bydžovska).

Domečka, L. : *Průvodce Národopisnou výstavou severovýchodních Čech r. 1894 v Hradci Králové*.

Erben, K. J.: *Prostonárodní české písně a říkadla*. Praha 1862 - 64. Nápěvy. Vyd. 3. 1886 - 9.

Flégr, J.: *Hořické písně a tance*. Praha, Urbánek 1934.

Hartl, J. J.: *Partibus pro Violin Prim, für mich Georgius Hartl*. Alt Paka 1811 - 14 ad. (lidové a společenské tance).

Holas, Č.: *České národní písně a tance*, 5, Praha 1910.

Horák, J.: *Krkonošské koledy*. Bělohrad 1939

Hošek, I.: *Národní tance z Vitajovsi*. ČL 28, 1928, s. 187-90.

Hoser, K. E.: *Dos Riesengebirge in einer statistisch-topographischer Übersicht...* Wien 1803. (Písně pastýřů, p. rohy, hudba, kroje, svatba, pozdější obsazení hudby aj.)

Hraše, J. K.: *Obrázky zašlých práv a zvyků v Náchodě*. ČL 11, 1902, s. 367.

Vystrojování, nošení, utápění a upalování na Smrtnou neděli. ČL 5, 1896, s. 184-8.

Hynek, J. M.: *Národní tance na Hořicku*. Národopisný sborník Hořicka, Hořice 1895, s. 412- 17.

Jankovec, J. E.: *Krkonošské písně*. Praha 1945. Též: sbírka rkp. Písně nasbírané v Jilemnici u Nové Paky. Hud. arch. ÚEF ČAV Praha, sign. 38, 39.

Jelínková, Zd. - Kubeša, R.: *Horácké tance*. Havlíčkův Brod 1956.

(Srov. též novodobé sbírky Z. Jelínkové z moravského Horácka a chystané vydání tanců z české části Vrchoviny.)

Jílek, F.: *Jak žili naši otcové*. Vrchlabí 1946.

Jirásek, Al.: *U nás*, 2, 1925, s. 204 - na svadbě. Díl 1. 1823, s. 184 (tance).

Z Orlických hor. Praha 1888 (tance). Sebrané spisy 26, 1930, s. 259

- (tance). Z mých pamětí, 1912; nové vydání Praha 1980 (zvyky, taneční zábavy, tance).
- Klimšová, B.: *Kalendářik národního života*. Světozor, 1881 (tance z Poličska).
- Kotoun, Fr.: *Lidové tance na Pelhřimovsku*. ČL 14, 1905, s. 340, 394.
- Král, J.: *Holubářský cech ve Vamberce*. ČL 5, 1896, s. 52-54.
- Kramářský tisk "Oučinek muziky" 1786 (vrták, hulán). Sbírka kr. tisků. Knihovna Národního muzea v Praze.
- Krejčí, P.: *Z našich lidových zvyků*. Mlázovice v Podkrkonoší, 1948, s. 113-118 (taneční zábavy).
- Podkrkonošské tance*. Praha 1956. ÚDLT, litografováno.
- Pojizerské a podještědské písně a tance*. Liberec 1963.
- Krejčí, P. - Procházková, J.: *Písně, tance a lidé v Podkrkonoší*. Hradec Králové, Kruh, 1984.
- Křivanec, K.: *Staré zvyky a obyčeje na Pelhřimovsku*. Vlastivědný sborník českého jihovýchodu 1, s. 84.
- Kubín, J. S.: *Rkp. sběr lidových písní a tanečních melodií*, Hud. arch. ÚEF AV, Praha.
- Kunc, L.: *Skřípky*. Časopis Moravského muzea v Brně, 35, 1950.
- Langer, J.: *České prstonárodní obyčeje a písně*. Časopis českého muzea. Praha 1834. sv. 1, 3 (tance, hry a svatba). Srov. vyd. Bodláčí a růže. Světová četba, sv. 149, Praha 1957.
- Laudová, H.: *Dokumenty o lidové slavnosti z r. 1836 konané při příležitosti poslední korunovace v Praze*. ÚEF ČSAV Praha 1975, Edice Národní obrození 1, srov. NO 4, 1978.
- Prameny lidových tradic středních (a východních) Čech*. Praha, Středočeské nakladatelství 1986.
- Mančal, J.: *Tance chasy zálesácké*. Sborník Zálesí 9, 1927 - 1928, s. 67. Písně, r. 5, s. 16, 144. Muziky na Zálesí, 6, s. 149.
- Markl, J.: *Nejstarší sbírky českých lidových písní* (Guberniální sbírka J. Rittersberka z r. 1825, Sadská 1819 ad). (Tance a taneční nápěvy české a ně
- Michal, J.: *Písně a tance z Hradecka*. Hradec Králové 1959.
- Východočeské kolové tance. Pardubice 1945.
- Michal, J.: *U nás v minulém století*. Podoubraví 17, 1948-9, s. 32, 45, 51, 107-108. (Tance z Čáslavska.)
- Nejedlý, Z.: *Bedřich Smetana*, kn. 6, Praha 1953. (Čtyry roky. Lumír 1, 1851 - 1852.) Muzika v r. 1847, dyndáci "Holzfiedeln".
- Litomyšl. Tisíc let života českého města*, díl 1. a 2. Praha SNKLHU, 1954.
- Bedřich Smetana*, 4, kap 4, 5, ad. Praha, Orbis 1951.
- Němcová, B.: *Babička*. Dílo 2., Praha 1938, s. 159, 162.
- Neruda, J.: *České národní tance*. In: *Obrazy života* 1, č. 1. 1858 - 1859. Srov. vyd. Praha, Nová osvěta 1947.

- Nováková, T.: *Z nejvýchodnějších Čech. Potulky po Čechách východních. Sborník Čechy, Praha, Otto 1913, sv. 13.*
- Paulus, V.: *Obyčeje a pověry v okolí Chrasti na Chrudimsku. Chrudim 1894.*
- Svatba v okolí Chrasti. ČL 3, 1894, s. 102 - 111, 484 - 93.*
- Staré zvyky a obyčeje lidu z vých. Čech, provedené dne 6. 9. na výstavě v Padubicích. 1863.*
- Pek, A.: *Dyndácká hudba a dyndy na Jihlavsku. NVěst. čsl. 32, 1951.*
- Plaček, P. O.: *Lidové tance na Pacovsku. ČL 13, 1909, s. 310.*
- Soukenické "kasací" - masopustní slavnost soukenického cechu. Pacov. ČL 17, 1908, s. 203-4.*
- Plicka, K.: *Český zpěvník. Praha 1940.*
- Ponec, V. S.: *Život, zvyky a obyčeje lidové na Kr. Hr. Královéhradecko 1, s. 11*
- České tance lidové. (Z Hradce Králové.) ČL 11, 1902, s. 143 -4, 181 -3.*
- Popelka, V.: *Tance v Poličce a okolí. Od Trstenické stezky 18, 1938 - 39, s. 9- 10, 17. - 18.*
- Rubič, A.: *Písňe a taneční popěvky na Hořicku. Národopisný sborník okresu hořického. Hořice 1895. S. 386-400. (Srov. Hynek.)*
- Rosůlek, F.: *Čištění studánek. Pro muziku. Čas. Pernštýn 13, 1891.*
- Rychnová, D.: *Prameny ke studiu lidové písňe na Pelhřimovsku. ČL 41, 1954, s. 55.*
- Rohozenské babské bály. ČL 43, 1956, s. 20.*
- Stránská, D.: *Lidové písňe z Podkrkonoší. Rkp. sběr z r. 1924 č. 1 - 63. Miletínsko, Novopacko, Vrchlabsko. Hud. arch. ÚEF ČAV v Praze, sign. 1*
- Zvyky v Podkrkonoší. Tamtéž, rkp. sign 123. Současný stav lidového zpěvu*
- Stránský, P.: *Jak naši předkové tancovali. Lomnicko n. Popelkou 1, 1920-21, s. 1*
- Švec, V.: *Náš humor v tanci. Od Trstenické stezky 2, 1921 - 23, s. 72.*
- Teplý, F.: *Vylívání studánek, ČL 14, 1905, s. 29 (Táborsko).*
- Heřmanův Městec v hudbě a zpěvu. Chrudim 1928.*
- Tomíček, A.: *Něco o muzikantech na Zálesí. Zálesí 9, 1927, s. 65 ad.*
- Staré muziky na Újezdě. Od Trstenické stezky 6, 1926 - 27, s. 76 - 77.*
- Posvícení na Litomyšlsku počátkem 19. století. ČL 18, 1909, s. 11 - 14.*
- Tykač, J.: *Písňe pastýřské z České Třebové. ČL 30, 1930, s. 180 - 181.*
- Ukázky jarmarečních historických písniček. ČL 31, 1931, s. 288 - 294.*
- Váňa, V.: *Náš kraj v Jiráskových románech. (Pelhřimovsko.) Vlastivědný sborník českého jihovýchodu.*

- Vetterl, K.: *Guberniální sbírka písní a instrumentální hudby z Moravy a Slezska z r. 1819*. K tisku připravila O. Hrabalová. Strážnice, Ústav lidového umění 1994.
- Vilde, D.: *Slavnostní čištění studánek ve Sloukovcích na Přeloučsku*. ČL 31, 1931, s. 180. Srov. též: Vilde: Svatodušní slavnost u studánky "Svěťice" u Brandýsa n. L. ČL 18, 1909, s. 365 - 366.
- Waldau, A.: *Böhmische Nationaltänze*. Praha 1859.
- Zemánek, J.: *Tance našich okresů*. Chrudimsko - Nasavrcko. Sborník 3, 1912, s. 453 - 508. (Včetně Hlinecka.) Chrudim 1912. Vybírání studánek z Prachovic, s. 499.
- Zich, O.: *Tance s proměnlivým taktem*. NVěst. Čslov. 11, 1916, s. 6 - 53, 149 - 174, 268 - 311, 388 - 424.
- Zíbrt, Č.: *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy*. Praha 1889.
- Jak se kdy v Čechách tancovalo*. Praha 1895.
- Žalud, A.: *Obyčeje a pověsti z okolí Jičína*. Krakonoš, 1883 - 4.

Vlastivědné encyklopedie:

- Československá vlastivěda*. Díl 2. Člověk. J. Horák: Národopis československý, s. 305 - 472. Praha, Sfinx 1933. (Díl 1. Dějiny. Orbis Praha 1963.)
- Československá vlastivěda*. 3. Lidová kultura. Kolektiv autorů. Praha, Orbis 1968.

Regionální sborníky:

- Vlastivědný sborník okresu Jičínského*. Libáň 1925.
- Národopisný sborník okresu Hořického*. Hořice 1895.
- Sborník vlastivědných prací v okrese Kutnohorském*. Kutná Hora, nedat.
- Pardubicko - Holicko - Přeloučsko*. Pardubice 1903 - 1905.
- Královéhradecko.
- Kladský sborník*. Východní Čechy. Praha, Družstevní práce 1946.
- Od Kladského pomezí*. Nové Město 1923.
- Sborník okresu Litomyšlského, Poličského, Vysokomyštského, Ústeckého, Lanškrounského*.
- Rychnovsko a Kosteletcko*. Vlastivědný sborník učitelstva. Kostelec.
- Orlické hory*. 1883.
- Chrudimsko - Nasavrcko*. Chrudim 1906 - 1926. zejména díl 3., 1912.
- Vlastivědný sborník Vysočiny*. Krajské muzeum v Jihlavě.
- Podoubraví*. Vlastivědný sborník Čáslavska. Čáslav 1924.
- Zálesí*. Vlastivědný sborník okresu Humpoleckého. Humpolec.

Čechy. Praha, Otto - díl 23 Východní Čechy. Praha 1905.

Vlastivědný sborník východočeský. Vlastivědné muzeum v Čechách,
Chrudim 1926.

Památky východočeské. Vlastivědný sborník Východních Čech.

Vlastivědný sborník českého jihovýchodu. Pelhřimov.

Regionální časopisy:

Jaroměřicko. Vlastivědný časopis Jaroměřického kraje.

Broumovsko. Regionální časopis povodí Metuje a Stěn. Okr. osvět. rada v Bro

Hradecký kraj. Hradec Králové, roč. 1. 1905 ad.

Chlumecko. Kulturní a hospodářský týdeník. Pobočka dělnické akademie v Cl

Od Trstenické stezky. R. 6, 1926 - 27.

Jitřenka. Vlastivědný časopis vých. Čech, Polička 1. r. 1881.

Podoubravi.

Chrudimský kraj.

Pernštýn, 13. 1891.

Čáslavský kraj.

Zálesí. Vlastivědný časopis.

ad.

Resumé

Ostböhmen als konzentrierter und ausgedehnter Kreis der böhmischen Musik- und Tanzvolkstradition hat die ältesten Berichte über die Volkstänze von dem letzten Drittel des 18. und ersten Drittel des 19. Jahrhunderts enthalten, wo sich auch der Hauptfonds des böhmischen Grandmaterials gebildet hat. Die nächste Entwicklung der Volkstänze wurde eng mit Entstehen der neuen Gesellschaftstänze der nationalen Wiedererweckung verbunden, die bis Hälfte des 19. Jahrhunderts reichte. Der merkmalsreichste Beitrag war die "böhmische Polka" und die ganze Reihe von Tanzvarianten, die in der Volksumgebung nach dem Lebenscharakter der unterschiedlichen Kreise umgeformt wurden. Die originalen Tanzformen entstanden meistens in Gebirgstteilen Ostböhmens: in Riesengebirge, Adlergebirge und in dem langen Zug des Böhmischo-mährischen Hügellandes, die böhmischen und mährischen Teile von welchem fest miteinander durch den gemeinsamen Material- und Lebenscharakter verbunden wurden. In diesen Gebieten kam es auch zum interessanten Zusammenfügen des Tanzmaterials unter der tschechischen und deutschen Kommunität.

Das größte, historisch errichtete Gebiet war der Kreis von Hradec Králové. Die Leibgedinsstadt Hradec Králové befindet sich in der Mitte Ostböhmens und es war (nach Prag) das zweitwichtigste Kulturzentrum in Böhmen. Vom Gebiet des im Nordosten liegenden und mit dem Hügelland umgekreisten sog. "Böhmischen Edens" wurden vor allem die Städte Jičín und Hořice durch die Tanzaktivität berühmt. Die Gebiete von Přeboučko und Pardubicko gehörten schon zu dem Kreis von Chrudim und richteten sich zu dem vorderen Tanzgebiet des ausgedehnten Böhmische-mährischen Hügellandes, auf der böhmischen Seite "Vysočina" genannt, das zur Liebe nicht nur von örtlichen Einwohnern, sondern auch von den tschechischen Malern, Komponisten und Dichtern wurde. Auf der westlichen Seite dieses Gebiets bildete sich auch die spezifische Tanzzone, die mit dem anschließenden mittelböhmischen Kreis verwandt wurde, die aber auch im Südosten an dem mährischen Teil des Böhmischo-mährischen Hügellandes grenzt. Nach dem Hauptzentrum, der Stadt Čáslav, wurde auch dieses Gebiet in dem historischen Kreis von Čáslav eingeschlossen. Die größte Konzentration des gesellschaftlichen Wiedererweckungstanzes wurzelte sich rund um die Stadt Havlíčkův (früher Německý - Deutsche) Brod ein, diese Tanzsorte übernahm aber auch einige Volkstänze in sein Repertoire. Das eigenartige Kreisgebiet war auch Zálesí, das den breiteren Raum der Volkstradition rund um die Stadt Humpolec formte. Der Charakter von örtlichen, an die Gewerbetradition anknüpfenden Tänzen vereinigte dieses Gebiet mit dem Gebiet rund um die Städte Pelhřimov und Pacov, wo man wieder Spuren der nahen südböhmischen Zone finden kann. Dieses Gebiet versteht man allgemein als Teil der Vorsprünge des Böhmischo-mährischen Hügellandes.

Sorten der ostböhmischen Volkstänze und ihre Musikbegleitung

Die Tänze sind in der Publikation mit demselben alphabetisch-numerischen Symbol wie an der Videokassette bezeichnet; in den Klammern unter der Tanzname ist die Zeit des Tanzanfanges an der Videokassette ab Anfang der Aufnahme angeführt; die Reihenfolge ist: Stunde, Minute, Sekunde; die nach den Interpretersnamen angeführten Zeitrechnungen bezeichnen ihr Geburtsjahr.

Im Repertoire der Volktänze aus Ostböhmen haben sich einige, historisch bedingte Sortenkategorien erhalten:

1. Die Volkstänze, deren Benennungen in der letzten Hälfte des 18. und am Beginn des 19. Jahrhunderts auftauchen: es überlebten sich die Tanzformen der älteren Drehtänze, die sich durch Tanzen des Paares auf einer Stelle oder sehr wenig von der Stelle weg bezeichneten, mit festem Halten des Paares und mit einkodiertem Vorgesang. Bei einigen Paartänzen, z.B. "Minet", aber auch bei den jüngeren Sorten, erhielt sich hier auch der spezielle Nachstellgang des freien Beines zum Standbein, der nach vorwärts oder rückwärts durchgeführt wurde und der gerade für die Drehform der älteren Paartänze typisch war: D.3, E.III.3, F.8. Heute scheinen sich diese Reste der alten Tanzprinzipien als der interessante Tanzstil, der die Variabilität der bekannten Volkstänze "vrták" und "furiátek" erfrischt. Auf der Kassette können wir die mannigfaltigen Strukturen der Tänze finden : D.7, E.II.2 - sogar als die Polka mit dem Umschrittdrehen oder mit einem Umändernschritt, F.10-11, G.1. Die Benennung des Tanzes "vrták", die schon auf die Drehform hinweist, ist seit 1786 bekannt. Daneben der zweite angeführte Tanz - "hulán" - ist als eine Dreiviertel-Variante des langsamen, schwingenden Schrittes gestellt: A.6. Die dritte Sorte dieser, in die neue Zeit übertragenen Tänze bildet "obkročák" und seine zahlreiche Varianten in dem Zweivierteltakt: er dringt durch mehrere Tänze und seine wichtige Rolle hat er auch in der nächsten Tanzkategorie, in den sog. Tänzen mit dem veränderlichen Takt, die in den verschiedenen, regelmäÙig eingegliederten Formen geordnet sind. Wegen ihrer rhythmischen Begehrlichkeit, die oft von der Initiative der Musikanten herausgegangen ist, wurden diese Tänze "mateníky" genannt. In einigen Gebieten wurden sie auch "bajr" , "najdyš" genannt: A.1-3, A.83 D.3-4, D.8, E.III.1-6, F.1-3, F.8, G.3. Sie kamen vor allem in den Vorgebirgsdörfern mit den ethnisch gemischten Einwohnern vor. Sie gehören ebenfalls zu der älteren Tanzsorte in der ganzen Kette der mitteleuropäischen Länder.

Zu den tanzmusikalischen Tanzformen in Ostböhmen gehören auch die uralten Volkstypen von "menuet", hier "minet" genannt, und sog. "nabíhaná"; ihre Verwandtentänze sind die Tänze "zpáteční" genannt. Ihre Melodiebegleitung hat entweder ein Polonäsen- oder später Ländlercharakter. Allgemein sind sie in der Volkstradition für Fest- und

Hochzeitstänze gehalten. Die Texte der Begleittlieder verfolgen den Liebes- oder ersten Lebenskontext: E.II.2-636. Der ähnliche, noch nicht zeitlich bestimmte Tanz ist der Liebestanz "holubička" (Täubchen) /A.5/. Es erinnert auf die Tänze vom ähnlichen Charakter, die von der älteren Literatur als "Werbetänze" bezeichnet sind.

Zu den, von den uralten Typen der Ketten- und Fangtänzen des Mittelalters inspirierten und seit dem 16. Jahrhundert bekannten Tänzen gehört auch der Tanz "kotek" (Kater), mit Begleitung des Á-capella-Gesanges getanzt.: B.4.

Während der nächsten Entwicklung des Volksrepertoires wurden die ursprünglichen "Dreh-" und "Spaziertänze" durch die neuen Figuren erweitert, so da die Tanzabmessung größer wurde und somit ebenfalls den für die allgemeine Tanzunterhaltung bestimmten Kapellmeistertonstücken entsprach.

2. Schon in den ersten Jahrzehnen des 19. Jahrhunderts wurden in das Volksrepertoire auch die Tänze vom Mazurka-Typ angenommen, und hauptsächlich der Tanz mit der Volksbezeichnung "ekosez", nach dem auch die älteren Polkatypen den kurzen Nachstell- und Umändergang ererbt haben. Der Charakter des böhmischen Nationaltanzes haben sicher auch die kurze Liedchen mit Motiven der Tänze von Krakowiaktypen. Dadurch wurde auch die Polka sehr populär und manche Typen wurden nach dem polnischen Muster "krakováček" genannt: B.5, C.2, E.III.10 und G. 12. Die eigenartige Form des böhmischen Tanzes ist "furiant" - "sedlák" (Bauer), der ein polyrythmischer Tanz ist, in dem sich die Dreivierteltakte mit der Tanzvariation wechseln (B.2), wobei das Tempo des Tanzes bleibt das gleiche.

Die Spezialität in der Zeitperiode des größten Aufblühens der gesellschaftlichen Unterhaltungen in 30-40. Jahren des 19. Jahrhunderts bildeten die sog. "Doppeltänze", in denen sich die zwei rhythmisch unterschiedlichen, sondern melodisch gleichen Tanzvarianten vereinigen. Das älteste Beispiel war die Verbindung von "rejdovák" mit "rejdovačka" (F.9, G.9), die Verbindung von Dreivirteltanz "hulán" mit der scharfen Polka oder "břitva" (Rasiermesser), mit Hinaufwerfen des Mädchens im Stil von "volta" (C.1), "mazura" (F.7) usw.

Oft wurden die Tänze in Quadratgestaltungen - "bednář" (Binder) (A.4, A.8), "bouda" (Bude) (G. 1-2), in die Reihen (C.2, G.2) oder in den im Raum unterschiedlich platzierten Dreien getanzt (E.I.4).

3. Eine sehr interessante Kategorie sind die Tänze mit der Handwerkthematik, die oft die Handwerke nachahmten: E.III.11, G.5-8, G10-11. Diese haben aber nichts Gemeinsames mit den mittelalterlichen satirischen Liedchen, denn sie sich meistens in 40. - 50. Jahren des 19. Jahrhunderts verbreiteten. Am längsten erhielten sich vor allem in den Vorgebirgsgebieten Ostböhmens.

Mit den Anschauungsbewegungen und improvisierten Hupfschritten, sowie mit dem zeremoniellen Tanzgang wurden auch die

eigenartigen Gewohnheiten gefüllt, die regelmäßig mit den speziell bestimmten Tanzunterhaltungen beendet wurden: Hochzeitsrunden mit der Dudelsackpfeifer- begleitung und mit Singen der Hochzeitslieder (E.I.2.), der Festzug der Tuchmacherzunft aus Pacov mit dem Arbeitswerkzeug für Wollenkämmen "koníček" (E.I.6.), Geleit des Perlenmacher- burschen mit den spahaften Liedern (E.I.5.), Pfingstenge- wohnheit "Reinigung der Brünnelein", verbunden mit dem Rundtanz und mit den á-capella gesungenen Liedern, sowie mit der Endunterhaltungen zum Ehre der Jungen (E.UI.12) in Vysočina.

Wichtig waren auch die Gewolulieiten beim Tanz: sehr eigenartig war das Tanzen nach dem bestimmten Grundri, z.B. das genau Drehen entlang aller vier Saalwänden und Ausschreiten von allen seinen Ecken. Es ist nötig ebenfalls zu erklären, da der Eindruck "Musik" früher keine Begleitkapelle, sondern die Tanzunterhaltung bezeichnete. Die Jungen, die sich vor der Kapelle ein Lied bestellten, hatten auch seine "Signale", mit denen sie seine Mädchen zu dem gemeinsamen Tanz einluden: manchmal knackte der Junge mit den Fingern oder heraufsprang. Der sog. "rajdák" - das schaukelnde Trippeln mit kurzen Schritten dienten entweder zur Ruhepause zwischen einzelnen Tänzen oder für besseres Einreihen in die Tanzfläche. Hauptsächlich bei den Hochzeitsfesten wurde die genau Tanzordnung eingehalten. Es war unhöflich, das Mädchen nur zu einem Tanzstück, "rasovská", zu nehmen.

Die Volksbegleitmusik zum Tanz

Die ostböhmischen Sammler der tanzmusikalischen Tradition von Beginn und nächsten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts hatten noch Möglichkeit die Berichte über die Musik bei den Unterhaltungen der Generation ihrer Vater zu hören und diese auch um Erinnerungen der Gro-vatergeneration zu ergänzen.

Sie sind in einem enig, und zwar da hauptsächlich in den Vorgebirgsgebieten, aber auch im Inland "für langen Zeitraum ein Musikant mit einem Instrument genügte".

Sehr berühmt waren die Dudelsackpfeifer aus den Dörfern Krasoňov und Pavlov vom Želivsko-Gebiet, wo mehrere Dudelsackpfeiferfamilien lebten. Die waren fähig auch die ganze Dudelsackpfeifergruppe zu bilden, die im Jahre 1836 zum Volkskrönungsfest in Prag eingeladen wurde. Die Dudelsacklieder wurden noch im Jahre 1888 von dem Leitlehrer Petr in Větrný Jeníkov eingetragen. Die Tradition der Dudelsackmusik wurde auch in den Gebieten von Pacovsko und Pelhřimovsko eingehal- ten, wobei sich die ununterbrochene Kette der Dudelsackmusik von Eger durch Pilsen, Südböhmen und Grenzlinie in der Nähe von Jindřichův Hradec bis zum Böhmischem-Mährischen Hügelland verlängerte. Nach J. Zemánek, nahm die Dudelsackmusik in Vysočina Ende ungefähr im Jahre 1850.

Die ganz spezielle Musiksorte war die Musik "dyndácká - skřipácká" (Fiedelmusik) genannt, die im Gebiet von Havlíčko- brodsko, auf der böhmischen, sowie mährischen Seite vorkam. Es wurde von bis fünf, von dem Schwerholz gemachten Geigen mit 2-3 Streichen und von dem kleinen Kontrabass von derselben Sorte gebildet. Die örtlichen Sachverständiger und Augenzeugen erneuerte die "rauen" Töne dieser Musik in dem letzten und wieder in diesem Jahrhundert. Heutzutage gehört diese Musik zu Besonderheiten des Ensembles Vysočan aus Jihlava. Über diese Musik haben wir auch Berichte aus den Gebieten mit den ethnisch gemischten Einwohnern, aus Štoky (Gebiet von Čáslavsko) und mährischer Stadt Beranov, von dem Jahr 1836. Hier begleitete die Musik, "dyndácká" genannt, den Hochzeitstanz der Braut mit dem Brautführer - "Brautreigen", nach welchem der Tanz der Hochzeitsgäste mit dem Namen "Hatshau(oo)" nachfolgte. Der gleiche Tanz wurde im Jahr 1803 vom J. Hoser im Riesengebirgs- Vorland eingetragen, wo der Ehrentanz der Braut als "Buschka- rante" und der Waltz als "Hoppich" genannt wurden.

Nicht nur in den höheren Gebirgszügen oder in den armen Gebieten, sondern auch in dem ganzen Kreis spielten bei den häuslichen, sowie bei den kleineren öffentlichen Unterhaltungen die Wandermusikanten ihre mechanischen Instrumente - Leierkasten oder Drehorgel. Teurer war die spätere Harmonika. In Nechanice neben Hradec bauten sie eine spezielle Harfensorte. Fortschrittlich, vor allem mit Ausbau von größeren Gasthaus- saalen, genügte schon nicht mehr die Musik in der gewöhnlichen Verbindung der Geige mit dem Klarinett und die Musikanten vereinigten sich. Zuerst in die kleinen Gruppen - Dudelsack, Geige, Klarinett, und in 60. Jahren des vorigen Jahrhunderts, nach Auflösen der Militärkapellen, kamen noch Trommel, Kontrabass, Waldhörner u.a. dazu. Damals hießen solche Kapellen "bandy" (Banden) - die Kapellen des höheren Niveaus.

Die Welt der bürgerlichen Tanzunterhaltungen und ihres Hintergrundes in Jahren 1811-1819 bringt die umfangreiche Handschrift des Lehrers J. Hartl aus Nová Paka im Riesenge- birgsvorland nahe. Neben den, damals gewöhnlichen gesellschaft- lichen Tänzen sind hier ungefähr 10 Ausgestaltungen der Volkstänze, sowie die älteren, vom J. Haitis' Vater einge- sam- melten und von den örtlichen Kapellmeistern erworbenen Begleitungen angeführt. Also "furiant, šotyš, menuet, ländler, Marschtanz, bažant (Fassan), švihák (Stutzer), Bauer, kalamajka, husa /Entepatka/(Gans), hulán, Štajerisch, Krakowiak, Polnisch, sowie Hannakisch bildeten noch Teil des Tanzrepertoires ebenfalls der bürgerlichen Gesellschaft, wie davon meistens die verarbeiteten Partituren dieser Tänze zeugen.

Hannah Laudová

East Bohemia, a large region of Czech folklore music and dance tradition, has preserved dances which are mentioned in early reports making the existence of folk dances at the end of the 18th century and the beginning of the 19th century evident. This is the period when the basic movable property of Czech dances originated. Further development of folk dances was connected closely with the rise of new ball-room dances in the period of the National Revival, lasting until the 50s of the 19th century. The most remarkable contribution of this development was "česká polka" (Czech polka) and numerous variants of dances which were transformed in folk environment according to the character of life in different parts of the region. Unique forms of dances originated especially in mountainous parts of East Bohemia - in the Giant Mountains, the Orlické hory and in the area of the Bohemian-Moravian Uplands. Both on the Bohemian and Moravian side the dances were linked closely with the character of country life. It is perceptible that the dances of two different ethnic cultures - Czech and German - influenced each other. This resulted in an interesting combination of the dancing material of both the ethnic groups.

The district of Hradec Králové belongs to the largest ones. Its metropolis, Hradec Králové, is lying in the centre of East Bohemia and is an important cultural centre, next to Prague. The town was a cradle of numerous stimulations for the development of folk dances which spread into the fertile landscape along the river Danube. "Český ráj" (Bohemian Paradise), situated in the north-east of the region, is bordered by low uplands with areas covered by orchards. It was renowned for the folk dancing tradition of the towns of Jičín and Hořice. The dances performed around Přelouč and Pardubice, belonging to the district of Chrudim, were closer to the dances typical for the Bohemian-Moravian Uplands. The charming countryside of the uplands was adored by its inhabitants and it became the eternal inspiration for Czech artists - painters, poets and composers, as well. One of the local folk customs, the "cleaning of the wells", was set to music by the famous Czech composer Bohuslav Martinů.

In the western part of this region another specific zone of folk dances originated. They were related to the dances of the neighbouring region of Central Bohemia. South-eastern part of the region belonged to the historically established district of Čáslav.

The greatest number of ball-room dances of the National Revival, together with some folk dances, took firm root in Havlíčkův Brod (formaly Německý Brod) and its environs.

Zálesí, a specific territory of the region, created a unique folk tradition around the town of Humpolec which was renowned for its trade guilds. Character of the local dances, influenced by the local crafts, was

similar to the dances around Pelhřimov and Pacov. Some traces of neighbouring South Bohemian folklore can be found in this southern part of the East Bohemian region. But this territory is generally considered to be a part of the Bohemian-Moravian Uplands bulges.

Sorts of East Bohemian folk dances and their musical accompaniment

Dances contained in this booklet are provided with the same alphabetical-numeral codes which can be found with the dances on the video-cassette as well. The number in brackets under the name of each dance refers to the time of the beginning of the recorded dance. The years following the names of interpreters denote years of their birth.

In the repertoire of East Bohemian folk dances only a few generic categories, historically conditioned, were preserved.

1. The names of some folk dances were mentioned in the latter half of the 18th century and at the beginning of the 19th century. In their movement nomenclature the earlier dancing technique of twirling dances was preserved - a typical feature of these dances was firm holding of the partners and dancing almost in the same place. Each dance had an introductory song, hi some couple dances, e.g. in "minet" and in later types as well, a special gliding step was performed - a free leg glided in an outer curve to the other leg. The glide of the leg was done to the front or to the back. This step is typical especially for the "twirling" form of older couple dances (D.3, E.III.3, F.8). Nowadays these remnants of old dancing principles seem to be an interesting dancing style which revives variability of well-known folk dances such as "vrták" and "furiantek". You can find them in dances of various structure which are recorded on the video-cassette (D.7, E.II.2). This step is used in "polka" with the turning astride or with one changing step (F. 10-11, G.1). The name of the dance called "vrták", which denotes the technique of a twirling dance, was known as early as in 1786. The next dance, "hulán", is a three-four time variant of a slow dance with swinging dance steps. While performing the dance the partners are leaning sideways (A.6). A third sort of these old dances, which have survived, is the dance called "obkročák" and its numerous variants in two-four time rhythm. It penetrates a lot of dances and has a key role in another category of dances - in the dances with a variable time. Because of the complicated rhythmical structure which often resulted from the initiative of musicians, the dances of this kind were called "mateník". In some regions the same dances were called "bajr", "bajdyš" (A. 1-3., A.8, D.3-4, D.8, E.III.1-6, F.1-3, F.8, G.3). Most of all they appeared in the villages in the mountainous parts of the region where inhabitants of various ethnic origin were settled. These dances belong to the older types of dances in all countries of Central Europe.

Other sorts of dances characteristic for East Bohemian folklore are also ancient folk types of "menuet", called "minet" there, and "nadbí-

haná". They are related to a group of dances called "zpáteční". Their musical accompaniment was either of a polonaise or of a ländler character. Generally they are considered to be festive and wedding dances. The texts of accompanying songs reflect significant events of human life, including love (E.II.2-3). A similar dance which has not been dated yet is also a love dance called "holubička" (A.5). It suggests the dances of a similar character which are often called "Werbetänze". The Czech meaning of the German term is "the courting".

"Kotek" (which is a colloquial expression for a tom-cat) also belongs to the dances which were inspired by the ancient types of medieval chain and chasing dances, known in folk repertoire as early as in the 16th century. "Kotek" was performed with accompaniment of a capella singing (B.4).

Further development of folk repertoire brought some changes to the original "twirling" and "walking" dances. They were enriched with new figurations which caused that the dances became much longer and therefore more suitable for musical accompaniment and common dancing events.

2. As early as in first decades of the 19th century the folk repertoire adopted some dances of "mazurka" and "ekoséz" type whose short gliding steps and changing-over steps were inherited by earlier types of polka. There is no doubt that the character of Czech national dances was also influenced by short times with the character of "krakowiak" dances which developed into the category of dances with standardized and all the time repeated two-four time steps. This brought a great popularity to polka. The district of Hradec Králové is supposed to be its birthplace, because the society of the Czech Revival met here with Polish revolution supporters who were forced to leave Poland after the revolution was defeated in 1830. So the dances provided with the codes B.5, C.2, E.III.10 and G.12 were called "krakováček", according to a model of Polish fiction.

A unique form of a Czech dance is "furiant"-"sedlák" which does not belong to the dances with the variable time, but it is a type of the polyrhythmical dance where the three-four times, having the two-four rhythmical measure, alternate with a dancing variant (B.2). During two three-four times a dancing couple makes three steps astride in the two-four rhythmical measure: $3/4$, but the tempo remains the same. These dance figures were also performed by solo boy dancers and were given their names according to the Italian word for recalcitrant and self-confident attitude - furioso.

The speciality of the 30s and 40s of the 19th century, the period when the ball-room dancing events were in full flourish, was so called "dvojtanec" which was based on the rhythmical pattern of two rhythmically different dances which had the same tune. One of the oldest examples of changing the rhythmical measure was the connection of the

dances "rejdivák" with "rejdovačka" (F.9, G.9), or the three-four time "hulán" was put together with the two-four time "polka", or with the dance called "břítva". Some special dance figures were used, such as the lifting of a girl dancer up, resembling the dancing style of "volta" (C.1), "mazur" etc.

Dancers created various configurations while performing dances. They often made a square-shaped configuration which was typical for the dances "bednár" (A.4, A.8), "bouda" (G.1-2), or they danced in rows (C.2, G.2), or by threes which did not form any special configuration (E.I.4).

3. An interesting category is represented by the dances with the topic describing various crafts (E.III.11, G.5-8, G.10-11). But they have nothing in common with medieval satirical tunes because, according to the witness of contemporaries, they did not spread before the 40s and 50s of the 19th century. For the longest time they were preserved especially in the mountainous parts of East Bohemia.

The vivid movement with improvised skipping and the ceremonial dance walk as well became an inevitable part of special customs which were performed at the end of dancing events, devoted to special festival occasions, for example wedding circles with singing wedding songs to the bagpipe accompaniment (E.I.2), a festive procession of the drapers' guild from Pacov with "koníček", a special tool for combing wool (E.I.6), seeing a pearl-journeyman off with jocose songs (E.I.5), the Whitsun customs of the "cleaning of wells" which was accompanied with traditional dances and a capella singing whose final amusing part was devoted to the boys of the Uplands (E.III.12).

Some habits, practised during performing the dances, were of special importance as well. For example dancing around the ball-room and along all its walls and starting the dance from each of its corners. It is necessary to explain that the term "muzika" did not mean a music band but a dancing event. On the occasion of the country fair dancing boys received some pastry baked by girls themselves (rings and buns), and in turn the boys bought gingerbread for them. The boy who went to the music band to order a song for himself and his girl had also his own "signal" how to ask his girl for a dance: sometimes he snapped his fingers or jumped high. The dance called "rajdák" with short swinging steps was suitable for taking a rest between dances or it was often used for arranging couples in the ball-room. There was a fix order of dances, especially at the wedding occasion. It was regarded impolite when a boy asked a girl for a dance only once.

Folk music accompaniment to dancing

East Bohemian collectors of folk music and dance tradition from the turn of the century had possibility to listen to their fathers and to learn from them what the entertainment at the dancing events had been like.

At the same time they could enrich the information with their grandparents' witness about that time.

They agree about the fact that in the mountainous parts and in the interior as well "a musician with one musical instrument was sufficient" for a long time. A. Tomíček's reminiscences of the dancing in Slavníč in 1848 proved the same fact.

Famous bagpipers came from Krasoňov and Pavlov, lying in the district of Želivsko where a few families of bagpipers lived. These were able to form a complete bagpipe band which was invited to take part in a folk coronation festivity in Prague in the year 1836. Songs to bagpipe accompaniment were written down in the year 1888 by Petr, the headmaster of the school in Větrný Jeníkov. The tradition of bagpipe music was preserved also in the districts of Pacov and Pelhřimov and so the continuous stripe of territories where the bagpipe music found home was extended in Bohemia from Cheb through Plzeň, South Bohemia and Jindřichův Hradec to the Bohemian-Moravian Uplands. According to J. Zemánek, the tradition of the bagpipe music lasted in the Uplands until the year 1850.

A rather unique kind of folk music is represented by music called "dyndácká"- "skřípácká". The folk ensemble consisted of five violins (made from heavy wood and having 2-3 strings) and a bass of the same kind. Their creaky sound is caused by the nibbing of an iron or glass screw (or little tablet) against the upper sound board. Enthusiasts and specialists in folk music tried to revive the harsh tones of these string musical instruments. Nowadays the music of this kind belongs to musical rarities of the folk ensemble Vysočan from Jihlava. Some evidence of its existence in the towns and villages with mixed inhabitants (Štok, Beranov) was preserved from the year 1836. The music of this type accompanied the ceremonial wedding dance of the bride with the bridesman which was called "Brautreigen". Then the dance called "Hatshau/oo/" followed. It was a dance of all wedding-guests, resembling the gallop. The same dance was recorded by J.Hoser in the Giant Mountains in 1803 where the ceremonial dance of the bride was called "Buschkarante" and the fast waltz (Deuschtanzen) "Hoppich".

Not only in poor mountainous parts of the region but also all over the country wandering musicians performed music for public and private dancing events, using mechanical musical instruments, such as the barrel-organ. The harmonica was used later and was much more expensive. In Hradecké Nechanice a special kind of the harp was developed. After larger rooms in public houses were built, the music performed by two musical instruments, the violin and the clarinet, was not sufficient any more. So the musicians formed larger musical ensembles. At first the ensemble consisted of three musicians - a bagpiper, a violinist and a clarinetist. In the 60s of the last century, after the disbanding of military ensembles, the folk music was enriched by the

drum, bass, horn and other brass instruments. The ensembles were called "banda".

The extensive hand-written booklet by J. Hartl, the teacher from Stará Paka, gives a good sample of contemporary dances, popular at the dancing events of the burghers in 1811-1819. Apart from the current ball-room dances, J. Hartl recorded about 10 modifications of folk dances with musical accompaniment which were collected by his father. The score of the dances witnesses that the dances furiant, šotyš, menuet, lendler, Marschtanz, bažant, švihák, Bauer, kalamajka, husa (Entepatka), hulán, Štajerisch, Krakowiak, Polnisch and Hanakisch belonged to the dancing repertoire of a small-town society.

Hannah Laudová

Resumé

La Bohême d'Est, c'est une région vaste et concentrée en ce qui concerne les traditions de musique et de danse populaires. On y collectionna le matériel des remarques les plus vieilles concernant l'existence des danses populaires à l'époque du tiers dernier du 18e siècle et du tiers premier du 19e siècle, ou on a créé aussi le fond essentiel du matériel essentiel tchèque de danse. Le développement suivant des danses populaires fut relié étroitement à la création de nouvelles danses à l'époque de la renaissance nationale tchèque jusqu'à la moitié du 19e siècle. L'apport le plus remarquable de cette époque fut représenté par "polka tchèque" et par de nombreuses variantes des danses qui furent modifiées, avec l'intuition inhabituelle, dans l'ambiance populaire selon le caractère de la vie dans les différentes parties de la région. Les formes originales des danses furent créées surtout dans les parties de montagnes de la Bohême d'Est: monts des Géants, montagnes Orlické hory et la zone longue des Hauteurs tchéco-moraves, dont les parties tchèque et aussi morave furent reliées étroitement par le caractère commun du matériel et de la vie. Ce qui est aussi intéressant c'est la liaison des danses des habitants tchèques et allemands.

La région historiquement la plus grande fut région de Hradec Králové - Královéhradecký kraj. La métropole de cette région, Hradec Králové, ville royale, se trouvant au milieu de la Bohême d'Est et après la ville de Prague le centre culturel le plus important en Bohême, inspira par ses danses le développement de danses dans la zone vaste le long de la rivière Elbe. Dans la région qui se trouve au nord-est, appelée "Český ráj" (Paradis tchèque), limitée par la côte basse avec de grandes surfaces des arbres fruitiers, ce furent surtout les villes de Jičín et Hořice qui devinrent célèbres grâce à l'activité de danse. Les régions autour des villes Přebouč et Pardubice furent déjà parties de la région de Chrudim (Chrudimský kraj) furent influencées par certaines danses de la partie antérieure des Hauteurs tchéco-moraves. Cette région, appelée aussi "Vysočina" et aimée non seulement par ses habitants, mais aussi par les peintres, musiciens et poètes tchèques. Une des traditions poétiques et typiques de cette région - "épuration (déversement) des fontaines"- fut mise en musique par notre compositeur Bohuslav Martinů, connu dans le monde entier. La zone spécifique de danse se créa dans l'ouest de cette région et ses danses sont semblables à celles de la région de la Bohême centrale et de la partie morave des Hauteurs tchéco-moraves. Cette zone fut appelée historiquement Čáslavský kraj, selon son centre - la ville de Čáslav, connue des guerres hussites et des traditions qui sont liées avec ces guerres. La plus grande concentration de la danse sociale de l'époque de la renaissance nationale tchèque fut marquée autour de la ville de

Havlíčkův Brod (auparavant Německý Brod). Le repertoire de cette région comprend aussi certaines danses populaires. La partie originale de cette région, appelée Zálesí, comprit entre autre la ville de Humpolec, riche en corporations d'artisans et aussi en traditions populaires. Le caractère des danses de cette région est relié aussi avec les métiers, ce qui est typique également pour les territoires d'ouest autour des villes de Pelhřimov et Pacov, dont les danses sont influencées en plus par les danses de la zone voisine - celle de la Bohême de Sud. Ce territoire est généralement la partie des contreforts des Hauteurs tchéco-moraves.

Sortes des danses populaires de la Bohême d'Est et leur accompagnement musical

Les danses dans cette brochure sont indiquées du même signe alphabétique et numérique comme les danses sur la cassette et entre parenthèses, sous le titre de la danse, on indique le temps de son commencement sur la cassette dès le début de l'enregistrement. Les années mentionnées après les noms des interprètes, indiquent les années de leur naissance.

Le répertoire des danses populaires de la Bohême d'Est comprend plusieurs catégories historiquement différenciées:

1) Les danses populaires dont les noms s'apparaissent au cours de la seconde moitié du 18e siècle et au début du 19e siècle: il s'agit des plus vieilles traditions des danses tourbillonnantes (tournantes), dansée par des couples sur place ou presque sur place avec la tenue fixe du couple et avec le prélude chanté. Certaines danses de couple, p. ex. "minet", mais aussi les sortes plus jeunes, ont le pas spécial glissé fait par l'arc extérieur de la jambe libre vers la jambe jointe en avant ou en arrière et ce pas est caractéristique justement pour la forme "tournante" des vieilles danses de couple: D.3, E.III.3, F.8. A l'époque contemporaine, ces restes des vieux principes de danse se manifestent comme le style intéressant de la danse qui rafraîchit la variabilité des danses populaires connues "vrták", "furiátek". Sur la cassette on peut trouver les structures différentes des danses: D.7, E.II.2 - dansée même comme polka en tournant à califourchon ou par un pas métamorphique, F. 10-11, G. 1. Le nom de la danse "vrták" présentant la façon de la danse tournante, fut comme déjà en 1786. Une autre danse appelée "hulán" est composée comme la variante à trois temps du pas lent, balancé, incliné bien par le couple de côté: A.6. La troisième sorte de ces vieilles danses apportées dans l'époque nouvelle est représentée par "obkročák" et par ses nombreuses variantes du rythme de deux temps: cette danse se manifeste dans beaucoup de danses et elle joue un rôle important dans une autre catégorie des danses, celles avec la mesure variable dans les tonnes différentes. A cause de l'exigence de rythme, provenant assez souvent de l'initiative des musiciens, ces danses furent appelées

"mateníky". Dans certaines régions on les appelle "bajr", "bajdyš": A. 1-3, A. 8, D.3-4, D.8, E.III.1-6, F. 1-3, F.8, G.3. Elles s' apparaissent surtout dans les villages sous les montagnes avec les habitants mixtes du point de vue ethnique. En même temps il s'agit des danses plus vieilles dans la zone entière de l'Europe centrale.

Les formes de danse et de musique de la Bohême d'Est comprennent aussi les types anciens populaires du "menuet", appelé ici "minet" et "nabíhaná" les danses semblables au menuet sont appelées "zpáteční". Leur accompagnement mélodique a le caractère soit de polonaise soit de ländler. Généralement, grâce à la tradition populaire, ces danses sont considérées comme les danses solennelles et celles de noces. Les textes des chansons d'accompagnement suivent les événements sérieux de vie ou ceux d'amour: E.II.2-3. Une danse pareille, jusqu' à nos jours pas déterminée du point de vue de temps, est appelée "holubička" (petite colombe) - (A.5), c' est une des danses d' amour. Elle rappelle les danses, indiquées par la littérature plus vieille comme "Werbetänze", ce qui signifie approximativement "le proces pendant on essaie de courtoiser une jeune fille".

Une des danses, inspirées par les types anciens des danses de chaîne et de chasse du Moyen âge et connues dans le répertoire populaire déjà au 16e siècle, est par exemple "kotek" (forme dialectale du mot "le chat") dansée avec l' accompagnement du chant "a capella": B.4.

Pendant le développement suivant du répertoire populaire les danses originales "tournantes" et "de pas" furent enrichies par de nouvelles figures et l' extension de la danse fut élargie de cette façon et elle convint plus aux compositions de chef de musique, destinées aux réunions dansantes habituelles.

2) Déjà au cours des premières décennies du 19e siècle, le répertoire populaire comprit les danses du type de la mazurka et surtout, selon l' appellation populaire, "ekoséz" dont le pas bref, moteur, glissé et métamorphique fut hérité par des plus vieux types de la polka. Le caractère de la danse nationale tchèque fut incontestablement influencé par les ariettes brèves et par les motifs des krakovjaks, qui se développèrent, après la valse plus vieille, en catégorie des danses avec les pas typifiés, a deux temps, répétés sans cesse, ce qui assura une grande popularité a la polka. La région de Hradec Králové (Královéhradecký kraj) est considérée à juste titre comme son lieu natal, car la société de la Renaissance nationale tchèque s' y rencontrée avec les partisans de la révolution polonaise, chassés après la révolution en 1830. B. 5, C.2, E.III.10 et G. 12 furent appelées, selon l' exemple de la création littéraire polonaise, les "krakováčky" (petits krakovjaks"). Une forme originale de la danse tcheque est représentée par "furiant" ("crâneur") - "sedlák"("paysan") qui n' est plus la danse avec la mesure variable, mais

la danse polyrythmique ou la mesure à trois temps est alternée par les variations de danse (B.2): dans le cadre de deux mesures à trois temps on danse trois grands pas rythmisés à deux temps: $3/4$ ♪♪♪ | ♪♪♪ | , mais l'allure de la danse reste la même. Ces figures furent dansées aussi en réalisation du solo d'un garçon et leur nom fut créé selon le nom italien de la manifestation rebelle et suffisante - furioso.

Au cours des années 30-40 du 19e siècle, c'est-à-dire à l'époque de la plus grande épanouissement des distractions sociales, les soi-disant "doubledances" devinrent la spécialité de cette époque. Ces danses lièrent deux variantes des danses qui furent différentes du point de vue du rythme, mais unies du point de vue de la mélodie. Le plus vieux type fut représenté par la jonction des danses appelées "rejdovák" et "rejdovačka" (F.9, G.9), la jonction de "hulán" à trois temps et la polka énergique ou "břitva" ("rasoir") avec le jet de la jeune fille en l'air en style de "volta" (C.1), "mazura" (F.7), etc.

Assez souvent chaque danse fut figurée dans les formations de cadre - "bednár" ("tonnelier" - A.4, A.8), "bouda" ("baraque" - G.1-2), en rangs (C.2, G.2) et on les dansa par trois personnes, disposés différemment dans l'espace (E.I.4).

3) Une catégorie intéressante est représentée par les danses avec la thématique d'artisan et souvent avec les éléments imitateurs des métiers: E.III.11, G.5-8, G.10-11. Mais elles n'ont rien de commun avec les ariettes satiriques du Moyen âge, car elles furent répendues, selon le témoignage des témoins, au cours des années 40-50 du 19e siècle. On les conserva le plus longtemps surtout dans les régions situées sous les montagnes de la Bohême de l'Est.

Aussi les coutumes originales, conclues régulièrement par les divertissements de danse spécialement destinés, comprirent les mouvements démonstratifs, les petits sauts improvisés et la marche de danse cérémonielle. Alors il est possible de trouver ces éléments dans les ronds de noce accompagnés par la musique de cornemuse et le chant des chansons de noce (E.I.2), le cortège solennel de la corporation de drapier de la ville de Pacov avec les outils destinés au peignage de la laine - "koníček" ("petit cheval" - E.I.6), l'accompagnement du garçon du producteur de perles de culture qui va à l'étranger et on lui chante des chansons avec le texte drôle (E.I.5), la coutume de la Pentecôte - l'épuration des fontaines - liée avec la danse de "chorovod" et avec les chansons a capella et avec le divertissement final à l'hommage des garçons (E.III.12) dans la région de Vysočina.

Certains usages furent importants en faisant la danse: une coutume très originale fut la danse suivant certain plan, par exemple en dansant on suivit tous les quatre parois de la salle et on partit de chaque coin de cette salle. Il est nécessaire d'expliquer que la notion "musique" ne

signifia auparavant le corps musical d' accompagnement, mais le divertissement de musique. Au cours des kermesses les jeunes filles apportèrent des petites couronnes et petites miches qu' elles cuisirent, elles les donnerent aux garçons qui leur achetèrent les pain d' épice. Les garçons, qui aillent ordonner à la musique qu' on lui joue sa chanson préféré, eurent aussi leurs "signaux" destinées à leurs jeunes filles pour qu' elles viennent danser avec eux: parfois le garçon fit claquer ses doigts ou il sursauta. On dit que ces sauts alternatifs offrirent un joli spectacle. La danse appelée "rajdák" - le piétinement par les pas brefs - servit le repos entre des danses ou l' intégration plus convenable sur la surface de danse. Surtout pendant les noces on conserva la suite précise des danses. Si on danse seulement une danse avec une jeune fille - "na rasovskou" - on le considéra comme impoli.

La musique populaire accompagnant la danse

Les collectionneurs de la Bohème de l' Est qui collectionnent les traditions musicodansantes du début et de la première décennie du 20e siècle eurent encore la possibilité d' entendre les mentions concernant la musique des divertissements de danse de la génération de leurs peres et les compléter par les mémoires de la génération de leurs grands-pères. Ils s' accordent à reconnaître que surtout dans les régions sous les montagnes, mais aussi dans l' intérieur du pays, ce fut assez longtemps un musicien avec un instrument qui joua à ces divertissements. C est par exemple A. Tomíček qui se souvient d' une danse au village de Slavníč en 1848 et qui est spécialiste en la région de Zálesí de Humpolec (humpolecké Zálesí).

Les cornemuseurs très célèbres vécurent aux villages de Krasoňov et Pavlov dans la région de Želiv, ou vécurent aussi plusieurs familles de cornemuseurs. Ces familles furent capables de créer un ensemble de cornemuseur qui fut invité en 1836 à la cérémonie populaire de couronnement à Prague. Encore en 1888 ce fut le maître directeur Petr dans le village de Větrný Jeníkov. Les régions de Pacov et Pelhřimov conservèrent aussi la tradition de la musique de cornemuse et de cette façon on prolongea la zone continue de la musique de cornemuse en Bohême de la ville de Cheb à travers Pilsen, la région de la Bohême de Sud et la ligne de frontière de Jindřichův Hradec jusqu' à Českomoravská vrchovina. Selon J. Zemánek la musique de cornemuse cesse d' exister dans la région de Vysočina vers l' année 1850.

La musique tout à fait spéciale dans la région de Havlíčkův Brod - sur le côté tchèque et morave - fut la musique appelée "dyndácká - skřipácká". Cette musique fut composée de jusqu' à cinq violons du bois lourd avec deux ou trois cordes et d' une petite contrebasse de la même sorte. Leur son grinçant est causé par le frottement du vis (ou d' une petite plaque) de fer (ou de verre) contre la plaque supérieure de

résonance. Ses tons "rudes" furent renoués aux 19e et 20e siècles par les spécialistes et témoins de là-bas. Aujourd'hui cette musique est une des curiosités de musicien de l'ensemble Vysočán dans la ville de Jihlava. On a aussi des mentions de l'année 1836 concernant cette musique des endroits avec la population ethniquement mixte, du village de Štoky (région de Čáslav) et du village morave de Beranov. Ici la musique "dyndácká" accompagnait la danse de cérémonie de noce de la mariée avec le garçon d'honneur, cette danse fut appelée "Brautreigen" et fut suivie par la danse des gens de la noce - "Hatshau(oo)", une certaine sorte de la galope. La même danse fut enregistrée en 1803 par J. Hoser dans la région de Podkrkonoší, où la danse d'honneur de la mariée fut appelée "Buschkarante" et la valse (Deuschtanzen) "Hoppich".

Les musiciens errants jouèrent non seulement dans les zones de montagnes et dans les domaines pauvres, mais dans la région entière. Ils jouèrent dans les divertissements de maison et dans les petits divertissements publics et ils utilisèrent les instruments mécaniques - "kolovrátek" ou "flašinet" (orgue de Barbarie). Plus tard on joua de l'accordéon qui fut plus cher. Dans le village de Nechanice, on créa une sorte spéciale de la harpe. Successivement, surtout quand on commença à construire les salles plus grandes dans les auberges, les musiciens se joignirent parce que la musique composée du violon et de la clarinette ne suffit plus. D'abord on créa de petits ensembles - cornemuse, violon, clarinette - et plus tard, dans les années 60 du 19e siècle, après la dissolution des musiques militaires, on joignit tambour, contrebasse, cors de chasse et les autres cuivres. A cette époque-là, on les appelle "bandy" (fanfares) - musiques de plus haut niveau.

Le cahier manuscrit vaste de l'instituteur J. Hartl du village de Stará Paka dans la région de Podkrkonoší devint un échantillon des divertissements bourgeois de danse et de leur environnement pendant les années 1811-1819. J. Hartl y enregistre les danses courantes sociales, mais aussi environ 10 adaptations des danses populaires et de plus vieux accompagnement. Ces enregistrements furent rassemblés par le père de J. Hartl et gagnés des chefs de musique de cette région. Les danses suivantes: "furiant", "šotyš", menuet, "lendler", "Marschtanz", "bažant" (faisant), "švihák", "Bauer", "kalamajka", "husa" (Entepatka), "hulán", Štajerisch, Krakowiak, Polnisch et Hanakisch furent encore la partie composante du répertoire de danse et aussi de la société bourgeoise, ce qui est témoigné, dans la majorité des cas, par les partitions adaptées de ces danses.

Hannah Laudová

Obsah

	Čas na videokazetě	Strana
Východní Čechy		3
Druhy východočeských lidových tanců	-	10
Lidová doprovodná hudba k tanci	-	13
A. Jičínsko a Hořicko	0:01:45	16
A. 1 Chroustovský mládenci, bajr ze Smidar	0:01.53	16
A. 2 Když jsem šel ze Smidar z jarmarku, bajr ze Smidar	0:03.39	18
A. 3 Ukradli sme krávu, bajr z Hořicka	0:05.54	19
A. 4 Bednář z Hořicka a Jičínka	0:07.02	20
A. 5 Holubička ze Zámezí u Železnice	0:10.00	22
A. 6 Chrasták ze Suchorad na Hořicku	0:11.01	25
A. 7 Sousedská z Hořicka	0:11.52	26
A. 8 Zouvak z Cerekvice nad Bystřicí na Hořicku	0:14.20	28
B. Královéhradecko a Pardubicko	0:16.42	30
B. 1 Dupák z Královéhradecka	0:16.49	30
B. 2 Furiant z Královéhradecka	0:18.46	31
B. 3 Vrták z Jaroměře	0:20.50	33
B. 4 Kotek, honivý řetězový tanec z Královéhradecka a východních Čech	0:24.09	35
B. 5 Krakováčky z Bohdanče	0:26.25	38
C. Čáslavsko	0:28.15	41
C. 1 Břitva a hulán, dvojtanec z Havlíčkobrodská	0:28.21	41
C. 2 Sil sem proso na souvrati, obrozenský tanec z Havlíčkobrodská a Nasavrcka	0:29.17	43
C. 3 Slovan sem a Slovan budu, obrozenský tanec z Havlíčkobrodská	0:30.30	45
D. Chrudimsko a Nasavrcko	0:31.25	47
D. 1 Ráček ze Stržiteže a rak ze Svidnice	0:31.32	47
D. 2 Cikánka z Chrudimi	0:32.29	48
D. 3 Klatovák z Podlýšťan	0:33.11	50
D. 4 Kradená, mateník z Nové Vsi u Chrudimi	0:35.33	51
D. 5 Latovák z Lipky (Chrudimsko)	0:37.13	52
D. 6 Košíček, mazurka z Nové Vsi u Chrudimi	0:39.35	54

D. 7	Furiantek z Velké Stříteže (Nasavrcko)	0:41.33	55
D. 8	Směsek z Velké Stříteže (Nasavrcko)	0:44.57	57
E.	Vysočina	0:45.42	59
E. I.	Pacovsko a Pelhřimovsko	0:45.42	59
E. I. 1	Žertovná satební píseň a ženská satební kola z Pelhřimovska a Pacovska	0:45.49	59
E. I. 2	Satební kola v domě nevěsty (před a po čepení) z Pacovska	0:50.02	64
E. I. 3	Přibíračka - zpáteční z Pelhřimovska a od Tábora	0:52.32	64
E. I. 4	Pšenička z Pacovska	0:53.55	65
E. I. 5	Řemeslnická polka Žirovniční čamrdáři ze Žirovnice u Kamenice n. Lipou	0:55.53	67
E. I. 6	"Jórtog", masopustní průvod s "koníčkem" z Pacova	0:57.21	68
E. II.	Hlinecko	0:58.19	70
E. II. 1	Husa černá, kejbavá a polka z Holetína, Pelhřimovska a Hlinecka	0:58.25	70
E. II. 2	Zpáteční z Vojtěchova	0:59.56	71
E. II. 3	Minet - couravá z Hlinecka, Vysokomýtska a Chrudimska	1:00.38	72
E. III.	Poličko	1:05.46	77
E. III. 1	Holka neznámá, směsek z Nedvězí	1:05.52	78
E. III. 2	Salát, směsek z Nedvězí	1:07.43	79
E. III. 3	Svitavska, směsek z Nedvězí	1:10.34	80
E. III. 4	Taliján, směsek z Nedvězí	1:11.49	81
E. III. 5	Utíkej žide, směsek z Nedvězí	1:14.13	82
E. III. 6	Bajdyš z Nedvězí a Ubušina	1:15.37	83
E. III. 7	Hrách z Nedvězí	1:17.53	84
E. III. 8	Oklepák z Pusté Rybné	1:20.38	85
E. III. 9	Sedlák - furiant z Nedvězí	1:21.35	87
E. III. 10	Šotyš z Nedvězí	1:23.25	88
E. III. 11	Tkalcovská z Nedvězí	1:25.33	90
E. III. 12	Suita dívčích her k čištění studánek ze středních a východních Čech (v kompozici Jaroslavy Hockové)	1:28.07	91
F.	Podoorlicko	1:33.10	98
F. 1	Houser, mateník z Uřínovic na Rychnovsku	1:33.16	98

F. 2 Pardubačka, mateník z Přímu u Rychnova n. Kn.	1:35.08	99
F. 3 Parduvák, mateník z Rychnova n. Kn.	1:36.03	100
F. 4 Břítva z Újezdu u Rych. n. Kn.	1:37.31	102
F. 5 Husarka ze Slemena, Voděrad a Černíkovice u Rychnova nad Kněžnou	1:38.31	103
F. 6 Jaké je vorání a Lepší je tatíčku z Lipovky	1:40.18	105
F. 7 Mazura a Já do lesa nepojedu z Radostic u Rychnova n. Kněžnou	1:41.58	107
F. 8 Na půl skoku z Merklova u Vamberka	1:43.50	109
F. 9 Rejdovák a rejdovačka z Lipovky u Rychnova nad Kněžnou	1:45.36	111
F. 10 Starodávna (polka) z Merklovic u Vamberka	1:49.19	114
F. 11 Točená polka z Černíkovice u Rychnova n. Kn.	1:50.14	116
F. 12 Volky ze Slemena u Rych. n. Kn.	1:52.53	117
G. Podkrkonoší	1:55.13	119
G. 1 Bouda z Křižlic a Hrabačova	1:55.13	119
G. 2 Cibulářská z Podkrkonoší	1:59.03	121
G. 3 Moták, mateník z Podkrkonoší	2:01.19	123
G. 4 Dvoukročák - hopkovaná z Podkrkonoší	2:03.22	124
G. 5 Tkadlec ze Štěpanic	2:05.07	126
G. 6 Kalcouský z Mreklova u Vrchlabí	2:06.55	129
G. 7 Kovářský ze Štěpanic	2:12.36	133
G. 8 Mlynářský z Horní Branné	2:13.54	135
G. 9 Rejdovák = rejdovačka z Podkrkonoší	2:16.14	138
G. 10 Švec z Jestřábí	2:17.22	140
G. 11 Švec z Horních Štěpanic	2:21.50	142
G. 12 Šotyš nakračovaný - kominík z Podkrkonoší	2:22.18	144
G. 13 Stružinec z Horní Branné u Vrchlabí	2:24.05	145
G. 14 Vosika z okolí Vrchlabí	2:25.30	147
Literatura		150
Cizojazyčná resumé		155
Obsah		172

LIDOVÉ TANCE Z ČECH. MORAVY A SLEZSKA DÍL III. VÝCHODNÍ ČECHY

Popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě.

Zpracovala Hannah Laudová. přepis písní a melodií Josef Hora, sazba písní a not Editio Moravia Brno, seznamy účinkujících a redakce Mgr. Jan Miroslav Krist, technická redakce Anna Matyášová, odpovědný redaktor PhDr. Jan Krist, vydal Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1997.

Tisk LELKA, Dolní Bojanovice.

©

1997